

Izvērtējuma
„Atmaksāto Eiropas
Savienības struktūrfondu
līdzekļu izlietošanas
efektivitāte”
ziņojums

Līgums – FM2008/ERAF-5.2.3.-1

Versija:

Ziņojuma gala versija

Datums:

2008. gada 20. augusts

Pasūtītājs:

LR Finanšu ministrija

Izpildītājs:

SIA „Baltic Project
Consulting”

Satura rādītājs

Satura rādītājs.....	2
Kopsavilkums	3
Executive Summary	5
Saīsinājumu tabula	7
Ievads	8
1. Metodika	9
2. Pārskats par ES Struktūrfondu 2004-2006. gada perioda ieviešanu Latvijā....	15
2.2 Finansējuma izlietojums	16
2.3 Finansējuma izlietošanas mērķi un to izpildes rādītāji	19
3. ES Struktūrfondu finansējuma saņēmēju aptaujas rezultāti.....	21
3.1 ES struktūrfondu finansējuma saņēmēju raksturojums.....	21
3.2 ES struktūrfondu finansēto projektu ieviešanas procesa raksturojums....	30
3.3 ES struktūrfondu finansējuma izlietošanas efektivitāte.....	45
4. Secinājumi par ES SFfinansējuma atmaksu izlietošanas efektivitāti	60
Pielikumu saraksts	66
1. pielikums Izmantotās literatūras avoti	67
2. pielikums Datu tabula	69
3. pielikums SF līdzfinansējuma atmaksas saņemšanas kārtība	78
4. pielikums SF aktivitāšu ieviešanas rezultāti	80

Kopsavilkums

Saskaņā ar Līgumu, kas noslēgts starp Finanšu ministriju un SIA „Baltic Project Consulting” š.g. 29. aprīlī, izvērtējuma specifiskais mērķis bija noteikt, kādiem mērķiem ir tikuši izlietoti finansējuma saņēmējiem Vienotā programmdokumenta (turpmāk VPD) līdzfinansēto aktivitāšu ietvaros atmaksātie Eiropas Savienības (ES) struktūrfondu līdzekļi, izanalizēta līdzekļu izlietošanas efektivitāte organizācijas (komersanta, pašvaldības, nevalstiskās organizācijas, zemnieku saimniecības, fiziskas personas u.c.) attīstībai.

Atbilstoši Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas skaidrojumam¹, ar terminu “efektivitāte” saprot pakāpi, kādā sistēma vai tās sastāvdaļas sasniedz vēlamu rezultātu (izpilda savas funkcijas) salīdzinājumā ar resursu patēriņu. Savukārt, pakāpi, kādā sistēma vai tās sastāvdaļas sasniedz vēlamu rezultātu salīdzinājumā ar resursu patēriņu, mēra ar dažādu rādītāju palīdzību. Šī izvērtējuma kontekstā tika primāri izvērtēts ES Struktūrfondu (turpmāk SF) līdzfinansējuma atmaksu izlietojums organizācijas attīstībai (mērķi, pakāpe, ārējo faktoru ietekme). Vienlaicīgi tika analizēta ES struktūrfondu ieviešanas sistēmas darbības efektivitāte, jo no tās ir atkarīgs līdzfinansējuma atmaksu savlaicīgums un, ar tām saistītais administratīvais slogs SF saņēmējiem. Atbilstošo jautājumu kopa tika uzdots SF saņēmējiem, un atbilžu analīze ir iekļauta šajā izvērtējumā.

Atbilstoši tehniskajai specifikācijai izvērtējums skatīja sašaurinātu SF finansējuma saņēmēju loku (komersantus, pašvaldības, nevalstiskās organizācijas, zemnieku saimniecības, fiziskas personas u.c.), izslēdzot valsts iestādes. Izvērtējumā netika iegūti un analizēti dati par ES fondu ietekmi uz tādiem makroekonomiskiem rādītājiem kā budžeta bilanci, ražīgumu, inflāciju un tirdzniecības bilanci, jo šie jautājumi ir detalizēti pētīti citos izvērtējumos².

Izvērtējuma ietvaros tika veikta aptauja SF līdzfinansējuma atmaksu saņēmēju vidū. Ģenerālajā kopā tika iekļauti 5825 saņēmēji, kuru projekti bija reģistrēti kā pabeigti š.g. maijā. Šo projektu kopējais attiecināmais finansējums ir 480 065 718 latu, no kuriem kopējais attiecināmais SF līdzfinansējums veido 220 643 768,20 latus. Uzaicinājums piedalīties aptaujā tika nosūtīts 2215 adresātiem. Tika saņemtas 415 atbildes, no kurām 32 gadījumos organizācija nebija saņēmusi SF līdzfinansējuma atmaksu un no tālākas dalības aptaujā tika izslēgta. No aptaujas datu masīva tika izņemtas vēl divas aizpildītās anketas, jo tās pārstāvēja vienu institūciju. Datu analīzē tika iekļauta 381 anketa.

Balstoties uz izvērtējuma ietvaros veikto SF atmaksas saņēmēju organizāciju aptaujas un interviju rezultātiem izteikti secinājumi un rekomendācijas.

- SF administrācijas sistēmas efektivitātei ir tieša ietekme uz SF finansējuma, tai skaitā atmaksu izlietojuma efektivitāti. Kavējumi projekta ieviešanas uzsākšanā

¹ Garanča B. Vārds — apakškomisijai. Ekonomikas terminoloģijas apakškomisija (ETAK)// LZA Terminoloģijas jaunumi. 01.05.2004

² Biedrība „Baltijas Starptautiskais Ekonomikas Politikas Studiju centrs”, ES fondu makroekonomiskās ietekmes izvērtējums, Otrā posma ziņojums, 2008. gada jūnijs

un atmaksu pamatojošo dokumentu apstrādē kopā ar ārējiem faktoriem (cenu sadārdzinājums 2004. – 2007. gadā būvniecības un citos sektoros) ir ietekmējuši kopējo projektu sadārdzinājumu, tādējādi samazinot to efektivitāti.

- SF līdzfinansējuma atmaksu saņēmēji ir lielākoties novirzījuši mērķiem, kas saistīti ar attīstību, piemēram, iekārtu iegādei un apmācībām. Šāda rīcība pamatojas gan organizāciju plānošanas dokumentos, gan salīdzinoši labvēlīgos banku kredītu nosacījumos, kuri bija spēkā no 2004. līdz 2006. gadam. Var secināt, ka SF finansējuma atmaksām ir bijusi labvēlīgā ietekme uz tautsaimniecības attīstību, jo tās veicinājušas uzņēmumu un darbaspēka konkurētspējas palielināšanos.
- Vairums SF līdzfinansējumu saņēmušo organizāciju ir gatavas atkārtoti īstenot projektu jaunajā, 2007. – 2013. gada periodā pie līdzīgiem SF atbalsta intensitātes nosacījumiem kā iepriekšējā periodā. Tomēr atsevišķas grupas, it īpaši komersanti, norāda uz vispārējās ekonomiskās situācijas nelabvēlīgo ietekmi, kas vienlaikus ar izmaiņām 2007. – 2013. gada plānošanas perioda SF nosacījumos (atbalsta intensitāte samazinājusies, bet nosacījumi kļuvuši sarežģītāki) samazina SF pieejamību uzņēmējdarbības attīstībai.
- Atsevišķas saņēmēju grupas (nevalstiskās organizācijas (NVO), pašvaldības) ir vairāk nekā citas atkarīgas no SF finansējuma pieejamības projektu īstenošanai, ko apliecina saņēmēju atbildes, ka projekti nebūtu īstenoti bez SF atbalsta. Latgales reģionā vairāk nekā citos ir vērojama tendence īstenot atkārtotus, maza apjoma, „mīkstos” projektus. Kontekstā ar salīdzinoši zemākiem attīstību raksturojošiem rādītājiem Latgalē, var secināt, ka šajā reģionā atsevišķām iedzīvotāju grupām SF ir nozīmīgs monetārās iztikas nodrošinošs avots. Lai gan ar pētījuma rezultātiem nevar viennozīmīgi apstiprināt vai noliegt šo pieņēmumu, tomēr analizējot atšķirības starp saņēmēju grupām, projektu apjomu, pasākumiem, zem kuriem projekti īstenoti, var secināt, ka Latgalē ir lielāka interese īstenot finansiāli mazietilpīgus projektus, no kuriem lielākā izmaksu daļa ir saistīta ar administrēšanas, vadības un īstenošanas personāla izdevumiem.

Izvērtējums tika veikts laikā no 2008. gada maija līdz augustam. Izvērtējumu veica eksperti: Iveta Baltiņa, Sanita Vanaga un Krišjānis Veitners. Izvērtēšanas ekspertu komandas un Pasūtītāja sadarbību koordinēja SIA „Baltic Project Consulting” izpilddirektore Ieva Belte.

Executive Summary

In accordance with the Contract concluded on 26th April 2008 between the Ministry of Finance and the „Baltic Project Consulting”, the specific aim of the evaluation was to identify the use by the recipients of the reimbursement of the EU Structural Funds co-financing under the SPD (Single Programming Document) measures. In particular, the effectiveness of the financing for development of the organization (commercial operator, non governmental organization, farmer, physical person, etc.) should be evaluated.

In accordance with the Terminology Commission of the Academy of Science, the „effectiveness” is understood as a degree to which the system or its parts achieve the intended result (perform its function) in comparison with the resources utilised. The degree to which the system or its parts achieve the intended result in comparison with the resources utilised is measured by different indicators. Under this evaluation the use of the reimbursement of the EU Structural Funds co-financing for development of the organization was assessed (purpose, degree, influence of the external factors). The effectiveness of the EU Structural Funds management system was analysed, since it influences the timeliness of the reimbursements, and the associated administrative burden upon the recipients of the Structural Funds. The Structural Funds recipients were asked relevant questions, the analysis of the answers is included in this evaluation report.

In accordance with the Technical Specification the evaluation considered a limited group of Structural Funds recipients (commercial operators, non governmental organizations, farmers, physical persons) - the government bodies were excluded. No data were obtained and analysed regarding influence of the EU funding upon such macroeconomic data as budget balance, productivity, inflation and trade balance, since these issues have been assessed in detail under other evaluations³.

Under this evaluation the survey among the recipients of EU co-financing reimbursement was performed. The general population included 5825 recipients which were registered in the data base as finished projects. The eligible financing of these projects comprised 480 065 718 LVL, out of which the eligible financing from the Structural Funds comprised 220 643 768,20 LVL. Questionnaires were sent to 2215 recipients. 415 answers were received, out of which 32 organizations answered that no reimbursement had been received. These answers were excluded from the analysis. Two more questionnaires were excluded from the analysis, since they represented one organization. 381 filled in questionnaires were included in the analysis.

On the basis of the recipients answers’ and results of the interviews, the conclusions and recommendations have been made.

- The effectiveness of the Structural Funds administration system has a direct influence upon the effectiveness of the Structural Funds’ reimbursement. Delays

³ Association „Baltic International Centre of Economics’ Policy Studies”, „Evaluation of the EU funds impact upon macroeconomics” Report of the II phase, July, 2008.

in commencement of the projects and slow administration process of the reimbursement documentation in combination with the external factors (increase of costs in 2004 – 2006 in the construction sector and other sectors) have affected the overall increase of projects' costs, thereby leading to decreased effectiveness.

- The funds reimbursed from the Structural Funds have been mainly directed to the development related goals, e.g., purchase of equipment and training. This is based upon the planning documents and comparatively favorable bank loan policy in 2004-2006. It is concluded that the funds reimbursed from the Structural Funds have had a positive impact upon the national economy since they have supported competitiveness of the companies and labor force.
- Most part of the Structural Funds recipients express willingness to implement projects during the new 2007-2013 period if the Structural Funds intensity remained the same. However, some groups, in particular the commercial operators point out at the negative overall economical situation, which coincides with the changes of the Structural Funds requirements (diminished intensity of the Structural Funds support, and more complicated demands regarding participation). The combination of these factors diminishes accessibility of the Structural Funds for entrepreneurs.
- Some groups (in particular, NGOs, municipalities) are more than other depending upon the Structural Funds availability for implementation of the projects. This is supported by recipients answers, that the projects would not be implemented without Structural Funds support. In Latgale region there are more than in other regions repetitive, small scale and soft projects. If viewed in combination with the lower development indicators than in other regions it could be assumed that for some groups the Structural Funds provide important monetary income. Although the evaluation results do not directly support or oppose this assumption, the analysis of the projects' recipients, size and measures evidence that in this region the recipients have more interest to implement financially small scale projects, which have large portion of costs for administration, management and implementation personnel.

The evaluation was performed during May – August 2008. The team of experts: Iveta Baltiņa, Sanita Vanaga and Krišjānis Veitners. The coordination of the experts' team was performed by Ieva Belte, the executive director of „Baltic Project Consulting”.

Saīsinājumu tabula

BICEPS	Biedrība „Baltijas Starptautiskais Ekonomikas Politikas Studiju centrs”
CFLA	Centrālā finanšu un līgumu aģentūra
EK	Eiropas Komisija
ELVGF	Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ESF	Eiropas Sociālais fonds
GSA	Grantu shēmas apsaimniekotājs
IKP	Iekšzemes kopprodukts
KF	Kohēzijas fonds
LAD	Lauku atbalsta dienests
LAP	Lauku attīstības programma
LIAA	Latvijas investīciju un attīstības aģentūra
LVL	Lats
MK	Ministru Kabinets
NVO	Nevalstiska organizācija
OLSI	Otrā līmeņa starpniekinstitūcija
SAPARD	Special Action Programme for Agriculture and Rural Development
SF	Struktūrfondi
SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
VIS	Vadības informācijas sistēma
VPD	Vienotais programmdokuments
ZVFI	Zivsaimniecības vadības finansēšanas instruments

Ievads

Saskaņā ar Līgumu **izvērtējuma mērķis** bija nodrošināt kvalitatīvu izvērtējumu par ES struktūrfondu 2004.-2006.gada plānošanas perioda finansējuma izlietojuma efektivitāti tautsaimniecības attīstībai un makroekonomiskās stabilitātes sekmēšanai.

Izvērtējuma **specifiskais mērķis** ir noteikt, kādiem mērķiem ir tikuši izlietoti finansējuma saņēmējiem VPD līdzfinansēto aktivitāšu ietvaros atmaksātie ES struktūrfondu līdzekļi, izanalizēta līdzekļu izlietošanas efektivitāte organizācijas (komersanta, pašvaldības, nevalstiskās organizācijas, zemnieku saimniecības, fiziskas personas u.c.) attīstībai.

Atbilstoši Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas skaidrojumam⁴, ar terminu “efektivitāte” saprot pakāpi, kādā sistēma vai tās sastāvdaļas sasniedz vēlamu rezultātu (izpilda savas funkcijas) salīdzinājumā ar resursu patēriņu. Savukārt, pakāpi, kādā sistēma vai tās sastāvdaļas sasniedz vēlamu rezultātu salīdzinājumā ar resursu patēriņu, mēra ar dažādu rādītāju palīdzību. Šī izvērtējuma kontekstā tika primāri izvērtēts ES Struktūrfondu līdzfinansējuma atmaksu izlietojums organizācijas attīstībai (mērķi, pakāpe, ārējo faktoru ietekme). Vienlaicīgi tika analizēta ES struktūrfondu ieviešanas sistēmas darbības efektivitāte, jo no tās ir atkarīgs līdzfinansējuma atmaksu savlaicīgums un, ar tām saistītais administratīvais slogs SF saņēmējiem. Atbilstošo jautājumu kopa tika uzdota SF saņēmējiem, un atbilžu analīze ir iekļauta šajā izvērtējumā.

Atbilstoši tehniskajai specifikācijai izvērtējums skata sašaurinātu SF finansējuma saņēmēju loku (komersantus, pašvaldības, nevalstiskās organizācijas, zemnieku saimniecības, fiziskas personas u.c.), izslēdzot valsts iestādes. Izvērtējumā netika iegūti un analizēti dati par ES fondu ietekmi uz tādiem makroekonomiskiem rādītājiem kā budžeta bilanci, ražīgumu, inflāciju un tirdzniecības bilanci, jo šie jautājumi ir detalizēti pētīti citos izvērtējumos⁵.

Izvērtējums tika veikts laikā no 2008. gada maija līdz augustam. Izvērtējumu veica eksperti: Iveta Baltiņa, Sanita Vanaga un Krišjānis Veitners. Izvērtēšanas ekspertu komandas un Pasūtītāja sadarbību koordinēja SIA „Baltic Project Consulting” izpilddirektore Ieva Belte.

⁴ Garanča B. Vārds — apakškomisijai. Ekonomikas terminoloģijas apakškomisija (ETAK)// LZA Terminoloģijas jaunumi. 01.05.2004

⁵ Biedrība „Baltijas Starptautiskais Ekonomikas Politikas Studiju centrs”, ES fondu makroekonomiskās ietekmes izvērtējums, Otrā posma ziņojums, 2008. gada jūnijs

1. Metodika

1.1 Dokumentu analīze

Šī metode tika izmantota, lai iegūtu sākotnējo informāciju par VPD atbalstītajām aktivitātēm, apjomiem un saņēmēju grupām, lai noteiktu pētījuma izlases kopas apjomu. Paralēli tam tika apskatīti SF plānošanas dokumenti (VPD, VPD papildinājums) un normatīvie akti (Ministru Kabineta (MK) noteikumi Nr. 546 “Kārtība, kādā valsts budžetā plāno līdzekļus Eiropas Savienības struktūrfondu finansēto projektu īstenošanai un veic maksājumus” (27.06.2006) un šo noteikumu grozījumi (MK noteikumi Nr. 488 (10.07.2006), MK noteikumi Nr. 63 (16.01.2007) un MK noteikumi Nr. 797 (20.11.2007); MK noteikumi Nr. 494 “Eiropas Savienības struktūrfondu finanšu vadības nodrošināšanas kārtība” (20.06.2006).), kā arī pētījumi un statistikas dati, kuri raksturo makroekonomiskās stabilitātes rādītājus un tos ietekmējošos faktoros.

Kā atsevišķa dokumentu analīzes vienība tika izvēlēta saņēmēju grupas attīstības dokumentu apskats. Ar attīstības dokumentiem katrai no saņēmēju grupām tika saprasti šādi dokumenti:

1.tabula

Attīstības dokumentu definīcija saņēmēju grupām

Saņēmēju grupa	Attīstības dokuments
Komersanti	Uzņēmuma biznesa plāns vai līdzvērtīgs dokuments, kurā noteikti uzņēmuma attīstības virzieni 3-5 gadu perspektīvā
Pašvaldības	Pašvaldību attīstības programmas, to investīciju plāni
Nevalstiskās organizācijas	Statūti, darbības programmas, vai līdzvērtīgi dokumenti, kuros noteikti organizācijas darbības mērķi un plānotās darbības to sasniegšanai
Zemnieku saimniecības/ zvejnieku saimniecības	Biznesa plāns vai līdzvērtīgs dokuments, kurā noteikti saimniecības attīstības virzieni 3-5 gadu perspektīvā
Fiziskas personas	Biznesa plāns vai līdzvērtīgs dokuments, kurā noteikti saimnieciskās darbības attīstības virzieni 3-5 gadu perspektīvā

Saņēmējiem tika lūgta piekļuve šiem attīstības dokumentiem. Tomēr vairums gadījumu tie tika uzskatīti kā konfidenciāli (piemēram, uzņēmuma biznesa plāns), un saņēmējiem tika uzdoti jautājumi par dokumentiem, kas neparedzēja konfidenciālas informācijas izpaušanu. Attīstības dokumentu apskats notika padziļināto interviju veikšanas laikā.

1.2 Aptaujas metode

Lai izveidotu saņēmēju izlases kopu, tika veikta Vadības informācijas sistēmas (VIS) datu analīze. Kā aptaujas metode tika izvēlēta anketēšana pa elektronisko pastu.

1.2.1 Izlases procedūra

Atbilstoši iesniegtajam piedāvājumam pētījuma izlases kopas apjoms bija paredzēts ne lielāks kā 2% no 2004.-2006. gada plānošanas periodā pieejamo SF finansējuma t.i., bija plānots analizēt projektus par kopējo apjomu līdz 12,5 miljoniem eiro, tomēr pieeja tika mainīta atsaucoties uz Pasūtītāja prasību, jo iepriekšminētā izlases kopa nebija reprezentatīva. Izvērtējot VIS sniegto atskaiti „Projektu skaits pēc iesniedzējiem”, kur kopumā finansējumu ir saņēmuši 24974 projekti, ģenerālajā kopā tika iekļauti 5825 saņēmēji, kuru projekti bija reģistrēti kā pabeigti. Šo projektu kopējais attiecināmais finansējums ir 480 065 718 latu, no kuriem kopējais attiecināmais SF līdzfinansējums veido 220 643 768,20 latus.

1.2.2 Aptaujas mērķa grupa

Izvērtēšanas aptaujas ģenerālo kopumu veido visi pabeigtie, SF līdzfinansējuma atmaksu saņēmušie projektu īstenotāji (skat. 2. tabulu).

Aptaujā tika iekļauti tikai projekta finansējuma galvenie saņēmēji, nevis partneri. ES finansējuma saņēmēji tika sagrupēti atbilstoši darba uzdevumā definētajām lielajām grupām – komersanti, pašvaldības, nevalstiskās organizācijas, zemnieku saimniecības, fiziskās personas un zvejnieku saimniecības. Tā kā izvērtējums neskāra valsts iestādes, to projekti netika iekļauti aprēķinos, kā arī izlases kopā netika iekļauts saņēmēja tips ārvalstu pārstāvniecība Latvijā.

VIS dati uzrādīja, ka vairākos gadījumos viens saņēmējs ir īstenojis vairākus projektus. Tā kā Izpildītājam nebija pieejama informācija par saņēmēju nosaukumiem, bet tikai par skaitu, noteikt precīzi to saņēmēju skaitu, kas SF līdzfinansējumu saņēmuši atkārtoti, nebija iespējams. Saņēmēji, kuri īstenojuši vairākus projektus, izlasē tika iekļauti tikai vienu reizi un lūgti aizpildīt anketu tikai par vienu finansiāli apjomīgāko no projektiem

2.tabula

Ģenerālā kopa pēc saņēmēju kategorijām

Saņēmēju Grupa	Saņēmēju tips	Projekta statuss	Skaitis
Fiziska persona	Fiziska persona	Pabeigts	838
	Individuālais komersants		
Komersants	Akciju sabiedrība	Pabeigts	2619
	Bezpeļņas organizācija		
	Bezpeļņas organizācija valsts akciju sabiedrība		
	Bezpeļņas organizācija valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību		
	Individuālais uzņēmums		
	Kooperatīvā sabiedrība		
	Pašvaldības uzņēmums		
	Privāta izglītības iestāde		
	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību		
	Sabiedrība ar papildus atbildību		
	Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību		
	Valsts uzņēmums		
NVO	Biedrība	Pabeigts	316
	Nodibinājums		
	Reliģiska organizācija		
	Sabiedriskā organizācija		
Pašvaldība	Pašvaldības aģentūra	Pabeigts	724
	Pašvaldību iestāde		
	Pašvaldību izglītības iestāde		
Zvejnieku saimniecība	Zvejnieku saimniecība	Pabeigts	12
Zemnieku saimniecība	Zemnieku saimniecība	Pabeigts	1316
		Pavisam kopā	5825

1.2.3 Izlases kopums

Saskaņā ar socioloģisko pētījumu veikšanas pamatprincipiem, piemēram, V.I. Paniotto⁶, izlases kopas aprēķināšanai pie 5% kļūdas pamato, ka gadījumā, ja ģenerālā kopa ir 5000 vienības, reprezentatīvas izlases nodrošināšanai izlasē būtu jāiekļauj 370 respondenti. Saskaņā ar ievadziņojumu, kurā tika paskaidrots, ka sākotnēji - metodoloģijas izstrādāšanas laikā līdz pat anketēšanas uzsākšanai - bija pieejama informācija tikai par pabeigto projektu kopējo skaitu, proti, 5825 vienībām un kopējo saņēmēju skaitu pa tiem (fiziskas personas, NVO, komersanti, pašvaldības utt.). No šīs pieejamās informācijas varēja izsecināt, ka, piemēram, pašvaldības ir īstenojušas

⁶ В.А. Ядов Стратегия социологического исследования. Институт Социологии РАН 1999 188 стр.

vairākus projektus. Tika pieņemts, ka arī citu saņēmēju tipu vidū var būt tādas institūcijas, kuras īstenojušas vairākus projektus. Savukārt ņemot vērā to, ka izvērtējuma objekts ir saņēmēju vienības, nevis projektu vienības, tāpēc izlases kopumam atbilstošo vienību skaits ir mazāks, nekā datu bāzē uzrādītie 5825. Precīzu skaitu, par cik saņēmēju vienībām mazāks, noteikt nebija iespējams, tāpēc nepieciešamā izlases apjoma aptuvenai aprēķināšanai tika izmantotas 5000 vienības. 5000 vienības skaitliski ir tuvākas 5825 vienībām, nekā 10 000 vienībām, ar kurām, pēc I.V. Paniotto izlases aprēķina tabulas⁷, izlasē būtu jānodrošina 385 respondenti. Ņemot vērā pamatoto risku zema respondentu atsaucībai, kas saistīts ar izvēlēto aptaujas metodi (anketēšana pa elektronisko pastu), laika periodu (jūlijs) un ierobežotos laika resursus projekta īstenošanai, nepieciešamā respondences līmeņa un iegūto datu proporcionalitātes nodrošināšanai tika paredzēts veikt pilnīgo jeb vienkāršo aptauju, t.i., izlasē iekļaujot visas ģenerālajā kopā ietilpstošās vienības – 5825 pabeigtos projektus.⁸ Gadījumā, ja tiktu saņemtas mazāk nekā 370 atbilstoši aizpildītas anketas, adresātiem tika paredzēts nosūtīt atkārtotus uzaicinājumus piedalīties aptaujā.

1.2.4 Lauka darba norise

Izstrādātā aptaujas anketa tika adaptēta interneta vidē. Lai pārbaudītu anketas jautājumu uztveramību, novērstu nelōģismus un tehniskās kļūdas, pirms nosūtīšanas aptaujas mērķa grupai, tā tika pārbaudīta ar izvērtējumā neiesaistītu personu (izvēlētu pēc nejaušības principa) starpniecību. Adekvātie komentāri tika iestrādāti anketā.

Aptaujā katram respondentam piešķirts unikāls pieejas kods, kurš tika paredzēts izmantošanai datu pārbaudes laikā.

Tā kā aptaujas metode bija anketēšana pa elektronisko pastu, aptaujai sasniedzami tikai tie mērķa grupas pārstāvji, kuriem pēc VIS datiem bija pieejama un norādīta elektroniskā pasta adrese.

Aptaujas lauka darbs ilga no 2008.gada 7.jūlija līdz 23.jūlijam. Pētījuma mērķa grupas pārstāvjiem tika nosūtīti trīs atkārtoti uzaicinājumi piedalīties aptaujā. Jāatzīmē, ka atkārtoti uzaicinājumi tika nosūtīti tikai tiem pārstāvjiem, kuri līdz tam nebija atbildējuši.

Uzaicinājums piedalīties aptaujā tika nosūtīts 2215 adresātiem. Veicot VIS sniegtās kontaktinformācijas apstrādi tika konstatēts, ka vienai institūcijai bija norādītas vairākas elektroniskā pasta adreses. Lai novērstu aptaujas anketu dublēšanos vienas institūcijas ietvaros, tika veikta selektīva atsūtīto anketu pārbaude. No atbildējušajiem 415 respondentiem 32 anketas neatbilda izlases kritērijiem un nepiedalījās tālākajā anketēšanā, jo organizācija nebija saņēmusi SF līdzfinansējuma atmaksu. 23% no atlikušajām 383 anketām selektīvi tika pārbaudītas, lai identificētu organizāciju atbilstošo dublēšanos. Tika atklātas divas organizācijas, kuru pārstāvju sniegtās atbildes dublējās. Pa vienai anketai no katras organizācijas tika izslēgtas no datu masīva. Kā izslēgšanas princips tika noteikts projekta finansiālais apjoms, proti, datu masīvā no divām anketām

⁷ В.А. Ядов Стратегия социологического исследования. Институт Социологии РАН 1999 188 стр.

⁸ Pēc formulas $n = N \cdot x / ((N-1)E^2 + x)$ (Sample Size by Raosoft) aprēķiniem, kur n = izlases kopums, N = ģenerālais kopums 5825, E = 5% kļūdas robeža, x = kritiskā vērtība konfidences līmenim (95%) nepieciešamais izlases apjoms ir 361 vienība (www.raosoft.com/samplesize.html/)

tika atstāta tā anketa, kura atspoguļoja atbildes par finansiāli apjomīgāko no projektiem. Atzītas par atbilstošām un aptaujas datu analīzē tika iekļauta 381 anketa.

Sākotnēji tika plānots datu analīzi orientēt saņēmēju grupu diskursā, taču realizētās izlases apjomā netika sasniegts ģenerālajam kopumam proporcionāls procentuālais atbilžu sadalījums pēc saņēmēju tipiem, tādēļ tālākā datu analīze tika orientēta uz SF plānošanas dokumentos noteikto pasākumu diskursu.

1.2.5 Nerespondences raksturojums

Balstoties uz VIS datiem, no sākotnēji ģenerālkopā iekļautajiem 5825 projektiem anketēšanai piemērotas tika atzītas 2215 izlases vienības, jo tām bija norādītas elektroniskā pasta adreses. Tādējādi tikai 38% no visa aptaujas izlases kopuma bija pieejami elektroniskai anketēšanai. Kopumā tika iegūtas 415 anketas. Nerespondences rādītājs: (1800) 81%. Ņemot vērā pētījuma aptaujas metodi šis rādītājs ir pilnīgi atbilstošs.

1.3.1 Intervijas

Papildus anketēšanai tika veiktas arī intervijas ar daļu no respondentiem. Respondenti intervijām tika atlasīti no tās organizāciju grupas, kuriem bija pieejamas elektroniskā pasta adreses. Padziļināto interviju mērķis bija iegūt respondentu interpretāciju ar konkrētiem viedokļiem un attieksmēm statistiskās informācijas un faktu konstatācijas papildināšanai. Informācijas iegūšanai tika izmantotas daļēji strukturētās intervijas, kuru laikā uzdoti arī atvērtie jautājumi, lai iegūtu iespējami plašu informāciju par projektu īstenošanu. Interviju jautājumu struktūrai par pamatu tika ņemta aptaujas anketa. Aptaujas anketā respondenti bieži atzīmēja atbilžu variantu *cits* un tā kā anketā nebija iekļauti arī atvērtie jautājumi, jo to iekļaušanu ierobežoja specifiskā elektroniskā anketas forma. Ar interviju starpniecību tika iegūta padziļināta informācija par saņēmēju mērķiem, vajadzībām, motīviem un problēmām projektu īstenošanā un finansējuma izmantošanā. Lielākā daļa padziļināto interviju tika izvēlētas veikt tad, kad tapa zināmi provizoriskie aptaujas rezultāti.

Kopskaitā tika veiktas 26 padziļinātās intervijas. Intervējamo saņēmēju saraksts tika veidots, izmantojot reģionālo/teritoriju principu. Nejaušās izlases veidā tika izvēlēti saņēmēji no katras saņēmēju kategorijas (fiziska persona, komersants, NVO, pašvaldība, zemnieku saimniecība) katrā Latvijas reģionā intervējot 5 respondentus – Rīgas (5), Vidzemes (5), Zemgales (5), Kurzemes (5) un Latgales (6) reģionos. Ierobežoto laika resursu dēļ, respondenti tika izvēlēti no viena rajona vai pilsētas.

1.4 Datu analītiskā interpretācija

Datu analītiskā interpretācija tika veikta, par pamatu izmantojot iegūtos primāros datus - aptaujas un interviju rezultātus. Rezultātu sistematizēšana veikta pēc vairākiem kritērijiem: saņēmēju tipa, projektu finanšu apjoma, SF pasākuma veida, reģiona, pieredzes projektu īstenošanā, līdzfinansējuma apjoma u.c. Būtiski atšķirīgie rezultāti, piemēram, starp reģioniem vai SF plānošanas dokumentos noteiktajiem pasākumiem analizēti, savstarpēji salīdzinot.

Primāro datu analīze papildināta ar *kauzālu* analīzi⁹, kas balstās uz informāciju no intervijām ar saņēmējiem. Šī analīze atbild uz Tehniskajās specifikācijās izvirzīto jautājumu, kādēļ atmaksātais finansējums ticis izmantots tieši šādiem mērķiem, par mērķu atbilstību organizācijas definētajiem attīstības plānošanas dokumentiem.

Lai izdarītu novērtējumu par finansējuma izlietojuma efektivitāti valsts makroekonomikas stabilizēšanai, analīzē izmantoti sekundārie dati – līdz šim veiktie pētījumi, izvērtējumi un ziņojumi - , piemēram, ES fondu makroekonomiskās ietekmes novērtējums (BICEPS); VPD ieviešanas sistēmas efektivitātes izvērtējums (Ernst & Young Baltic); Eiropas Savienības struktūrfondu uzraudzības rādītāju sistēmas izvērtējums (COWI, DEA Baltika, PKC); Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums (COWI, DEA Baltika, PKC); Pašvaldību pieredzes Eiropas Savienības struktūrfondu apgūšanā un nākotnes investīciju virzienu apzināšanā ziņojums (Baltijas Konsultācijas, SEB Latvijas Unibanka). Šī izvērtējuma rezultātā iegūtie secinājumi attiecināti un salīdzināti ar iepriekšējo izvērtējumu analīzes gaitā gūtajiem secinājumiem un iezīmēti galvenie cēloņi SF atmaksu izmantošanai un tās potenciālo ietekmi uz makroekonomiskajiem procesiem.

⁹ Kauzāls jeb cēlonisks ir viss, kas saistīts ar cēlonību – jautājumu par faktu cēloņiem un sekām. Faktu cēloniski izskaidrot nozīmē uz hipotēžu vai pierādītu atziņu pamata norādīt, kādi ir šī fakta cēloņi, jeb otrādi raugoties, kādu citu faktu sekas tas ir. („Ieskats teoriju vēsturē” Socioloģijas skaidrojošā vārdnīca, LU Socioloģijas katedra, Rīga, 1997. g. 123.lpp.)

2. Pārskats par Eiropas Savienības Struktūrfondu 2004-2006. gada perioda ieviešanu Latvijā

VPD ir plānošanas dokuments Eiropas Savienības struktūrfondu ieviešanai Latvijā 2004. - 2006. gada plānošanas periodā. VPD nosaka struktūrfondu finansējuma izmantošanas stratēģiju un mērķus, finansējamās prioritātes, pasākumus un aktivitātes. VPD arī iezīmē struktūrfondu vadībā iesaistīto institūciju funkcijas un indikatīvo finansēšanas plānu. Programmas papildinājums nosaka VPD aktivitāšu ieviešanas un uzraudzības kārtību, to izvērstu aprakstu, struktūrfondu projektu pieteikumu izvērtēšanas kritērijus un struktūrfondu intervences rezultātā sasniedzamos ietekmes, rezultātīvos un iznākuma rādītājus.

VPD īstenošanai 2004.-2006.gada plānošanas periodā kopumā pieejams Struktūrfondu finansējums 439,6 miljonu latu apmērā¹⁰. Kopā ar Latvijas līdzfinansējumu (154,4 miljoni latu) tas veidoja 2,39% no iekšzemes kopprodukta attiecīgajā laika posmā¹¹.

3.tabula

**Finansējuma sadalījums pa prioritātēm 2004.-2006.gadam (LVL)
(kurss 1 EUR=0,702804 LVL)**

Prioritāte	Nosaukums	Fonds	%	ES finansējums LVL	Latvijas līdzfinansējums LVL	Kopā LVL
1.	Līdzsvarotas attīstības veicināšana	ERAF	32,58%	148 113 483	47 580 683	195 694 167
2.	Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana	ERAF	25,00%	109 912 923	36 637 643	146 550 567
3.	Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana	ESF	21,22%	88 418 717	27 995 758	116 414 475
4.	Lauksaimniecības un zivsaimniecības veicināšana	ELVGF ZVFI	18,49%	81 291 933	46 631 425	127 923 358
5.	Tehniskā palīdzība	ERAF ESF ELVGF	2,71%	11 915 217	3 971 744	15 886 961
	Kopā:		100,00%	439 652 273	162 817 254	602 469 527

Avots: LR Finanšu ministrija, www.esfondi.lv

VPD aktivitātes tiek finansētas no četriem struktūrfondu: Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda, Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda un Zivsaimniecības vadības finansēšanas instrumenta.

4.tabula

¹⁰ Vienotais programmdokuments Mērķa 1 programmai Latvijā 2004.-2006.gadam, Eiropas Komisijā apstiprināts 2004. gada 17. jūnijā; www.esfondi.lv.

¹¹ Likums "Par valsts budžetu 2006. gadam", Makroekonomiskās stratēģijas apraksts.

**Finansējuma sadalījums pa fondiem 2004.-2006.gadam (LVL)
(kurss 1 EUR=0,702804 LVL)**

Nr.	Struktūrfonds	ES finansējums LVL	Latvijas līdzfinansējums LVL	Kopā LVL
1.	Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF)	268 501 824	87 710 137	356 211 961
2.	Eiropas Sociālais fonds (ESF)	89 496 439	28 354 999	117 851 438
3.	Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds (ELVGF)	64 551 275	32 887 760	97 439 034
4.	Zivsaimniecības vadības finansēšanas instruments (ZVFI)	17 102 735	13 864 359	30 967 094

Avots: Finanšu ministrija, www.esfondi.lv

Tomēr ES struktūrfondu finansējums nav vienīgais Latvijai šajā periodā pieejamais finansējums. Ievērojams ir no Kohēzijas fonda atbalstāmo projektu finanšu apjoms, kā arī Lauku Attīstības plāna (2004.-2006.) ietvaros paredzētais publiskais finansējums.

2004.-2006.gadā ES Kohēzijas fonda (KF) līdzfinansētos projektos paredzēts apmēram 777,365 miljonu LVL publiskais finansējums (no valsts budžeta un ES) satiksmes infrastruktūras attīstībai un vides infrastruktūras attīstībai, no kura 248,721 miljonus LVL veido Kohēzijas fonda finansējums satiksmes infrastruktūras lielajiem projektiem, un no kura 248,229 miljonu LVL veido Kohēzijas fonda finansējums vides infrastruktūras (ūdens un kanalizācijas saimniecība, atkritumu saimniecība) attīstībai¹².

Laikā no 2004.gada līdz 2006.gadam kopējais sabiedriskais finansējums Lauku attīstības plāna ietvaros ieviešamajiem pasākumiem ir 288, 236 miljoni LVL, no kuriem ir 230,589 LVL ir ELVGF Garantiju daļas ieguldījums¹³.

2.2 Finansējuma izlietojums

2004. - 2006.gada plānošanas perioda struktūrfondu finansējuma apguve aizsākās 2004.gadā, kad tika izsludināti pirmie atklātu projektu konkursi ELVGF un ZVFI finansētajās aktivitātēs. Līdz 2004.gada beigām bija uzsākta 45 aktivitāšu ieviešana, kas aptvēra 56% no pieejamā sabiedriskā finansējuma un tika noslēgti 1309 līgumi ar SF finansējuma saņēmējiem¹⁴. 2005.gada beigās bija uzsākta jau 98,34% ERAF aktivitāšu, 93,61% ESF un 99,22% ELVGF un ZVFI finansēto aktivitāšu ieviešana, piesaistot aptuveni 69% kopējā pieejamā SF finansējuma¹⁵. 2006.gada beigās SF vadības komitejās bija saskaņoti projekti par 95,73% no kopējā pieejamā SF finansējuma¹⁶. 2007.gada pirmajā pusē tika apstiprināti SF projekti par visu Latvijai pieejamo SF

¹² Finanšu ministrija. www.esfondi.lv

¹³ Lauku Attīstības plāns (2004.-2006.)

¹⁴ Finanšu ministrijas informatīvais ziņojums par Latvijas gatavību Eiropas Savienības finanšu resursu apguvei. Izskatīts MK sēdē 25.01.2005.

¹⁵ Finanšu ministrijas informatīvais ziņojums par Eiropas Savienības finanšu resursu (struktūrfondu un Kohēzijas fonda) apguvi. Izskatīts MK sēdē 7.02.2006.

¹⁶ Īpašu uzdevumu ministra Eiropas Savienības līdzekļu apguves lietās informatīvais ziņojums par Eiropas Savienības finanšu resursu (struktūrfondu un Kohēzijas fonda) apguvi. Izskatīts MK sēdē 13.02.2007.

finansējumu¹⁷. Jāatzīmē, ka virknē apstiprināto projektu vēl 2008.gada jūnijā nebija veikts iepirkums un noslēgti līgumi par piegādi, darbu vai pakalpojumu izpildi.

Finansējuma atmaksa SF finansējuma saņēmējiem aizsākās 2005.gadā, kad tika kopumā atmaksāti līdz 13,8% no kopējā SF finansējuma apjoma. Uz 2008.gada 30.jūniju SF finansējuma saņēmējiem ir izmaksāti 332 miljoni latu jeb 75,53% no kopējā SF finansējuma apjoma¹⁸.

5.tabula

SF finansējuma atmaksa % no fondu piešķiruma un kopējā piešķiruma

Struktūrfonds	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	30.06.2008
Eiropas Reģionālās attīstības fonds	7,19	21,72	54,12	68,04
Eiropas Sociālais fonds	5,38	28,85	66,17	79,36
Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds	47,92	72,62	87,98	94,89
Zivsaimniecības vadības finansēšanas instruments	32,85	60,69	90,35	100,17
% no kopējā SF finansējuma	13,80	32,16	62,95	75,53

Avots: Finanšu ministrijas informatīvie ziņojumi par Eiropas Savienības finanšu resursu apguvi 2005-2008.

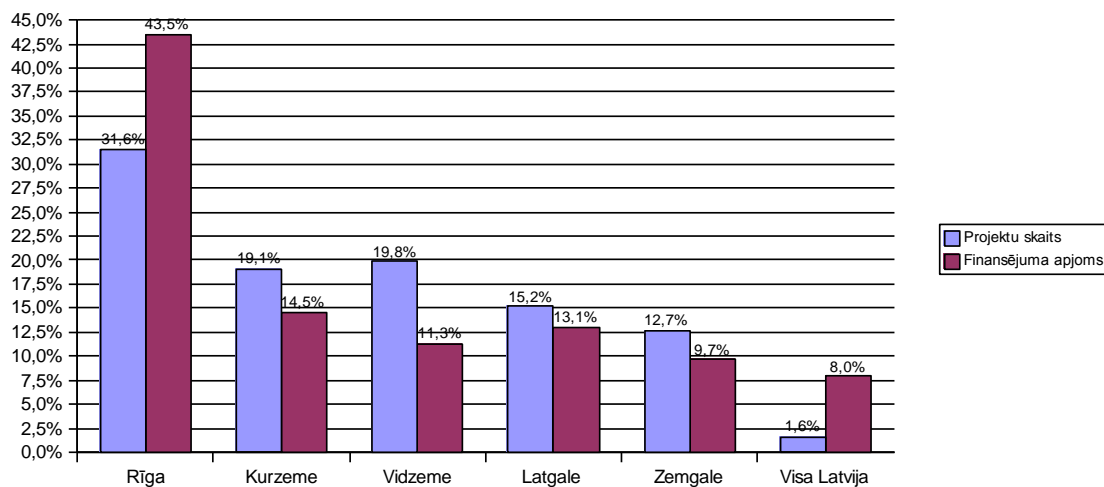
Reģionu griezumā gan īstenoto projektu skaita, gan apgūtā finansējuma ziņā līderis ir Rīgas reģions, kur pabeigti vai joprojām tiek īstenoti 31,6% visu SF finansēto projektu, kas finansiāli veido 43,5% no kopskaita. Vismazāk pabeigtu vai joprojām īstenotu projektu ir Zemgales reģionā (12,7%), kur projektu kopsumma ir 9,7% apmērā no kopskaita. Vidzemes reģionā atbalstu saņēmusi gandrīz piektā daļa visu projektu (19,8%), bet projektu kopsumma ir salīdzinoši maza (11,3%). Visā Latvijas teritorijā īstenots salīdzinoši maz (1,6%), bet ļoti apjomīgu projektu (8% no kopsummas). Pārējos reģionos vērojama vienmērīgāka projektu skaita un finansējuma apjoma attiecība.

¹⁷ Finanšu ministrijas informatīvais ziņojums par Eiropas Savienības finanšu resursu (SF un KF) apguvi Izskatīts MK sēdē 12.02.2008.

¹⁸ Finanšu ministrijas informatīvais ziņojums par Eiropas Savienības finanšu resursu (SF un KF) apguvi Izskatīts MK sēdē 12.08.2008.

1.attēls

Reģionos īstenoto projektu skaita un finansējuma apjoma attiecība

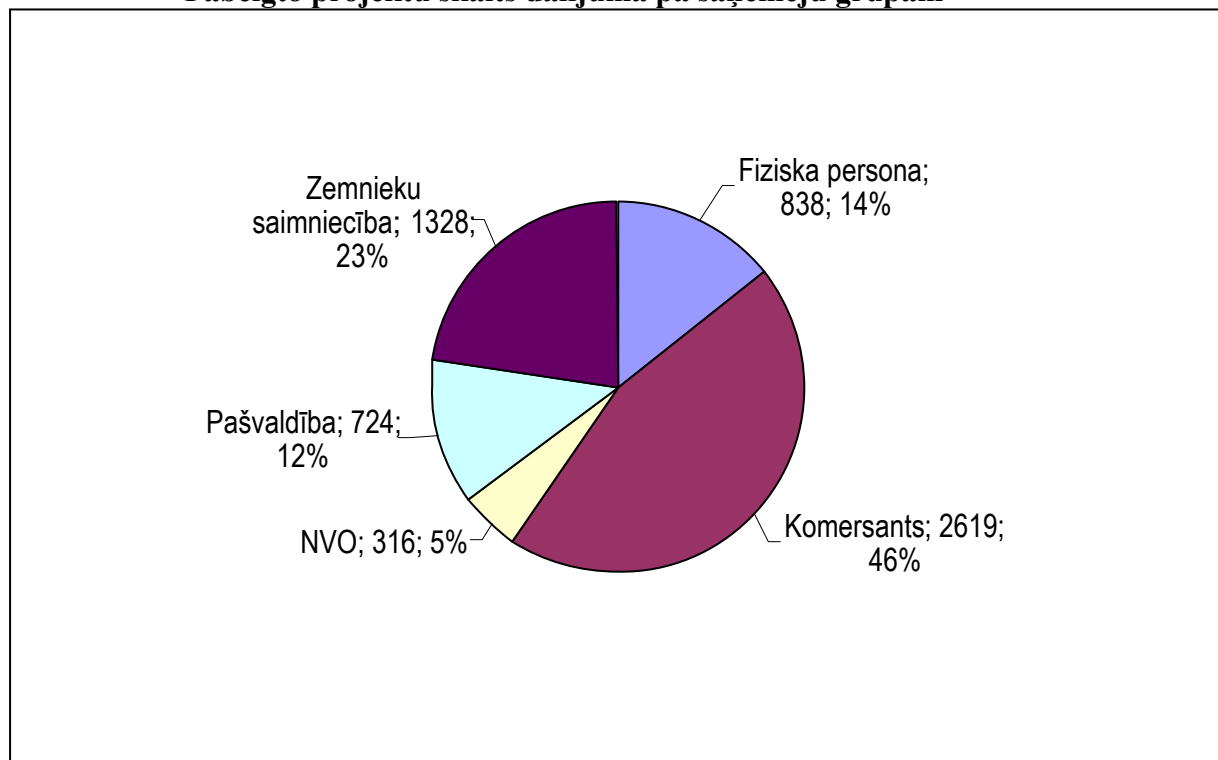

Avots: www.esfondi.lv

Vislielāko aktivitāti SF finansējuma saņemšanā 2004.-2006.gada periodā izrādījuši komersanti, kas šobrīd īstenojuši gandrīz pusi (46%) visu SF finansēto projektu. Daudz projektu īstenojušas arī zemnieku saimniecības (23%) un fiziskas personas (14%), bet pašvaldības īstenojušas vairāk kā desmito daļu visu projektu (12%). Vismazāk projektu īstenojušas NVO (5%).

2.attēls

Pabeigto projektu skaits dalījumā pa saņēmēju grupām

Avots: VIS

2.3 Finansējuma izlietošanas mērķi un to izpildes rādītāji

VPD analīzes daļā identificēto problēmu risināšanai tika izvirzīti trīs galvenie mērķi: (1) Konkurētspējas un nodarbinātības veicināšana; (2) Cilvēkresursu attīstība un (3) Infrastruktūras attīstība.

Minēto mērķu sasniegšanai VPD ir noteiktas piecas prioritātes:

- 1.prioritāte: Līdzsvarotas attīstības veicināšana;
- 2.prioritāte: Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana;
- 3.prioritāte: Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana;
- 4.prioritāte: Lauksaimniecības un zivsaimniecības veicināšana;
- 5.prioritāte: Tehniskā palīdzība.

VPD ir noteikta rādītāju sistēma, ar kuras palīdzību paredzēts mērīt SF finansējuma fizisko jeb tiešo iznākumu (iznākuma rādītāji), SF finansējuma izlietojuma tūlītējo efektu (rezultatīvie rādītāji), SF finansējuma izlietojuma ilgtermiņa efektu (ietekmes rādītāji), SF finansējuma izlietojuma izraisīto ilgtermiņa sociālekonomisko efektu (programmas rādītāji) un dažādu finansējumu avotu izraisīto ilgtermiņa sociālekonomisko efektu (konteksta rādītāji). ES struktūrfondu līdzekļu izlietošanas efektivitātes un tā radītās ietekmes uz kopējo tautsaimniecības attīstību mērīšanai atbilstoši ir šādi VPD programmas rādītāji un konteksta rādītāji:

Konteksta rādītāji:

- IKP uz vienu cilvēku, kas aprēķināts atbilstoši pirktspējas paritātes standartam kā īpatsvars no ES vidējā.
- Nodarbinātības rādītājs (% no 15- 64 gadus veco iedzīvotāju skaita) sadalījumā pa dzimumiem un vecuma grupām.

Programmas līmeņa ietekmes rādītāji:

- Tiks radīti 10 000 neto jauno darbvietu
- Saimnieciski aktīvo uzņēmumu proporcija palielināsies līdz 20 uzņēmumiem uz 1000 rezidentiem
- Lauku rajonos tērējamie ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli palielināsies par 7%.

Izvērtējot SF plānošanas dokumentos noteiktos rādītājus jāatzīmē, ka pēc savas būtības tie ir adekvāti un izmērāmi un varētu kalpot par pamatu programmas līmeņa un konteksta ietekmes novērtēšanai. Šī izvērtējuma ietvaros šos rādītājus tomēr ir pārāgri vērtēt, jo joprojām programmas ieviešana nav noslēgusies un atbilstoša rādītāju izmantošana var notikt ne ātrāk kā pusotru līdz divus gadus pēc programmas noslēguma.

Jāatzīmē, ka iepazīstoties ar esošajā SF uzraudzības sistēmā uzkrāto informāciju tika konstatēts, ka tajā uzkrātā informācija ļauj novērtēt projektu tiešo iznākumu rādītāju sasniegšanu kvantitatīvā līmenī. Tomēr ekspertiem neizdevās pārliecināties, ka esošajā SF uzraudzības sistēmā tiek uzkrāta informācija arī par projektu tiešo ieguldījumu programmas līmeņa un konteksta rādītāju sasniegšanā, piemēram, SF saņēmēju radītās

un saglabātās darba vietas vismaz 24 mēnešu pēc projekta beigām/ vai darba algu palielināšanās uzņēmumos, kas saņēmuši SF līdzfinansējumu pret līdzīgiem uzņēmumiem, kas nav saņēmuši SF līdzfinansējumu.

3. *ES Struktūrfondu finansējuma saņēmēju aptaujas rezultāti*

3.1 **ES struktūrfondu finansējuma saņēmēju raksturojums**

Uz aptaujas anketas jautājumiem atbildes sniedza 415 respondenti, no kuriem 32 gadījumos organizācija nebija saņēmusi SF līdzfinansējuma atmaksu, tāpēc no tālākas dalības aptaujā tika izslēgta. No aptaujas datu masīva tika izņemtas vēl divas aizpildītās anketas, jo tās pārstāvēja vienu institūciju. Datu analīzē tika iekļauta 381 anketa.

6. tabulā atspoguļotajā informācijā, kā pētījuma respondenti pārstāv SF saņēmējus pēc grupām un kopējā saņemtā attiecināmā SF līdzfinansējuma, var konstatēt, ka uz aptauju visvairāk atsaukušās ir pašvaldības, nevalstiskās organizācijas un komersanti. Salīdzinoši maz anketu iegūts no fiziskajām personām, zemnieku un zvejnieku saimniecībām. Domājot par aptaujas rezultātu reprezentativitāti, būtu jāņem vērā divu minēto faktoru – atbildējušo skaita no izlases kopuma un to, cik procentus no kopējā SF finansējuma apjoma šī grupa pārstāv – savstarpējo attiecību. Tā, piemēram, fiziskās personas gan aptaujas izlases kopumā ir pārstāvētas 1% apjomā, gan arī kopējā SF līdzfinansējuma apjomā, kas veido 220 643 768 latus, šis saņēmēja tips veido 1%. Tādējādi var uzskatīt, ka interneta aptaujā atbildējušo fizisko personu viedoklis raksturo visu izlases kopumā iekļauto fizisko personu grupu. Par proporcionāli pārstāvētu var tikt atzīta arī pašvaldību un nevalstisko organizāciju respondentu grupa.

Toties komersanti un zemnieku saimniecības apguvušas ievērojami lielāku % SF finansējuma apjoma ziņā, nekā skaitliski pārstāvētas atbildējušo kopumā. Tā komersanti kā saņēmēju tips apguvuši 61% no 220 643768 latus apjomīgā SF līdzfinansējuma, taču realizētajā pētījumā pārstāvēti tikai 8,3% no šīs grupas. Tomēr VIS datu sistēmā tiek konstatēts, ka viena juridiskā persona var būt realizējusi vairākus projektus, kas arī apliecinās pārbaudot projektu skaitu vienam saņēmējam. Tā kā izlasē tika iekļautas juridisko personu vienības nevis projektu vienības, tādējādi reprezentativitātes radītājs un projektu pārstāvniecības rādītājs attiecībā uz SF līdzfinansējuma atmaksu saņēmušo institūciju daudzumu ir augstāks arī komersantiem un zemnieku saimniecībām.

6.tabula

Respondentu % attiecība pret izlases kopumu un SF līdzfinansējuma apjomu

Saņēmēju grupas	Pētījuma ģenerālais kopums ¹⁹	Pētījumā sasniegtā izlase (atbildējušie respondenti absolūtos skaitļos)	Pētījumā sasniegtā izlase (atbildējušie respondenti %) no ģenerālā kopuma	SF finansējuma piešķirums saņēmēju grupai % no kopējā SF finansējuma apjoma
Fiziskas personas	838	8	1%	1,3%
Komersanti	2619	219	8,3%	61%
NVO	316	38	12%	7%
Pašvaldība	724	92	12%	17%
Zemnieku saimniecība	1316	23	2%	13%
Zvejnieku saimniecība	12	1	8%	0,15%
Kopā	5825	381	6,5%	100%

Tabulā Nr. 7 atspoguļoti dati, par to, kādas SF saņēmēju grupas atbildējušie aptaujas dalībnieki pārstāv.

7.tabula

SF saņēmēju grupas, kurai organizācija atbilst pēc saņēmēja tipa

Saņēmēja tips	Absolūtos skaitļos	%
1. Fiziska persona	8	2
2. Juridiska persona, komersants	219	58
3. Nevalstiskā organizācija	38	10
4. Pašvaldība	92	24
5. Zemnieku saimniecība	23	6
6. Zvejnieku saimniecība	1	0,3
Kopā	381	100

Vairāk nekā puse (54%) uz aptaujas jautājumiem atbildējušo organizāciju jau bija pabeigusi un saņēmusi SF līdzfinansējuma atmaksu par vairāk nekā vienu projektu. Savukārt 46% respondentiem uz aptaujas brīdi bija pirmā pieredze SF projektu īstenošanā un līdzfinansējuma atmaksas saņemšanā.

Aptaujas dati rāda, ka visbiežāk bagātāka iepriekšējā pieredze SF projektu īstenošanā ir tieši pašvaldībām. 62% pašvaldību pārstāvji atzīmēja, ka jau īstenojuši vairāk nekā vienu SF līdzfinansētu projektu. Arī puse aptaujā piedalījušos nevalstisko organizāciju (55%) un zemnieku saimniecību (52%) pārstāvju atzina, ka īstenojuši vairāk nekā vienu SF līdzfinansētu projektu. Savukārt komersantu vidū visbiežāk (62%) tika atzīmēts atbilstošs variants, kurš liecina, ka institūcija pirmo reizi īstenojusi kādu SF projektu. No

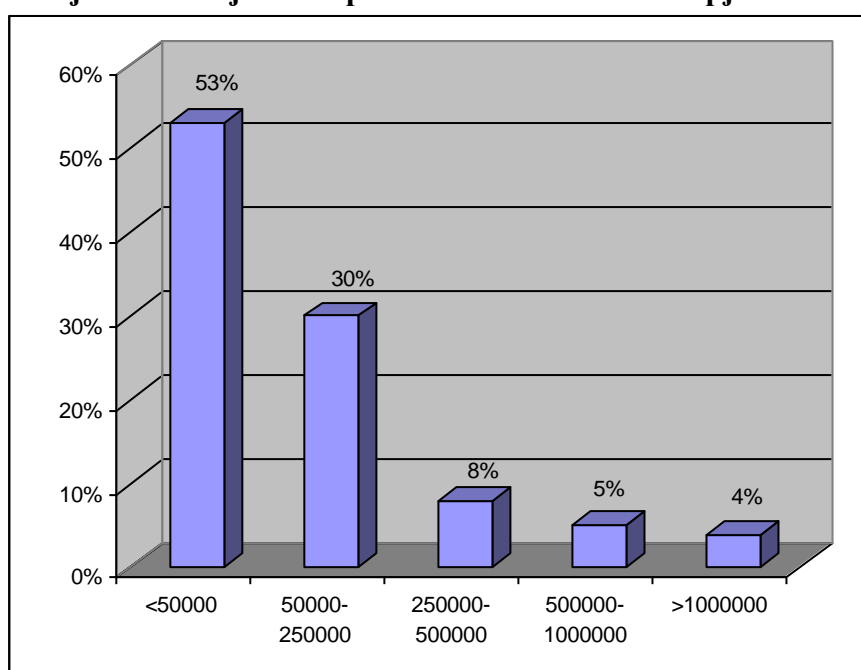
¹⁹ Pētījuma ģenerālajā kopumā ir uzskaitīti projekti, kur katrs no saņēmēju tipiem ir guvuši atbalstu saskaņā ar VIS datiem. VIS datu sistēmā tiek konstatēts, ka vienai juridiskai personai var būt realizēti vairāki projekti. Pētījuma izlasē ir iekļautas juridisko personu vienības nevis projekti, tādējādi reprezentativitātes radītājs un projektu pārstāvniecības radītājs attiecībā uz SF līdzfinansējuma atmaksu saņēmušo institūciju daudzumu ir augstāks.

astotnām atbildējušajām fiziskajām personām piecas atzīmējušas, ka šis ir pirmais projekts, bet vienīgais zvejnieku saimniecības pārstāvis atzina, ka īstenojis vairākus SF līdzfinansētus projektus.

Apskatot īstenoto projektu kopējās attiecināmās izmaksas latos, aptaujas dati rāda, ka vairāk kā puse institūciju īstenojušas projektus, kuru finansiālais apjoms nesasniedz 50 000 latu (skat. 3. attēlu). Papildus jāatzīmē, ka anketā saņēmēji tika lūgti norādīt informāciju par finansiāli visapjomīgāko projektu gadījumā, ja institūcija ieviesusi vairāk nekā vienu projektu – tātad vispārējā tendence ir finansiāli maz ietilpīgi projekti.

3.attēls

Projektu sadalījums % pēc attiecināmo izmaksu apjoma latos

Analizējot īstenoto projektu attiecināmo izmaksu finansiālo apjomu pēc saņēmēju tipiem, respondentu atbildes rāda, ka visbiežāk īstenoti projekti apjomā līdz 50 000 latu. Visas aptaujā atbildējušās fiziskās personas un zvejnieku saimniecības pārstāvis īstenojuši projektus, kuri nepārsniedz 50 000 latu. Savukārt projektus, kuru finansiālais apjoms pārsniedz 500 000 latus, īstenojuši tikai trīs saņēmēju grupu pārstāvji: komersanti, nevalstiskās organizācijas un pašvaldības. Projektus, kuru finansiālais apjoms pārsniedz 1 000 000 latu īstenojušas tikai divas saņēmēju grupas: komersanti un pašvaldības. Pavisam kopumā aptaujā identificētas 14 institūcijas, kuru īstenoto projektu attiecināmās izmaksas pārsniedz vienu miljonu latu, kur 11 no tām pēc saņēmēja tipa ir komersanti, bet 3 institūcijas – pašvaldības.

Apskatot datus īstenoto projektu finansiālā apjoma un reģionālajā griezumā, var konstatēt, ka visos reģionos visbiežāk tikuši īstenoti projekti apjomā līdz 50 000 latu, tomēr atšķirības ir vērojamas īstenoto projektu summu izklidē, proti, Latgales plānošanas reģionā 41% no īstenotajiem projektiem nesasniedz 50 000 latu, bet 39% projektu īstenoti apjomā no 50 000 līdz 250 000 latu un nav neviena projekta, kura kopējās attiecināmās izmaksas būtu pārsniegušas 1 000 000 latu. Projekti, kuru attiecināmo izmaksu finansiālais apjoms pārsniedz 1 000 000 latu lielākā daļa (6) ir

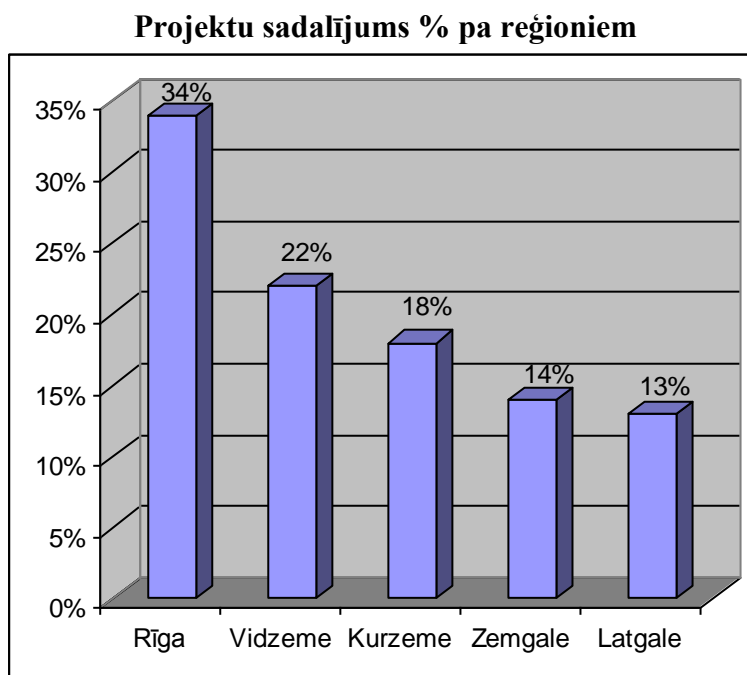
īstenoti Kurzemes plānošanas reģionā, 4 – Vidzemes plānošanas reģionā un pa diviem Rīgas un Zemgales reģionā.

Projekti, kuru finansiālais apjoms bija līdz 50 000 latu biežāk tikuši īstenoti zem 2.3 *Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai* un 3.2 *Izglītības un tālākizglītības attīstības* pasākuma nekā zem citiem aptaujas anketā minētajiem pasākumiem.

Savukārt puse no projektiem ar kopējām attiecināmajām izmaksām lielākām par vienu miljonu latu īstenoti zem 2.2 *Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstības* pasākuma. Vēl minētā apjoma projekti īstenoti zem 1.4 *Izglītības, veselības aprūpes un sociālās infrastruktūras attīstības* pasākuma (3), kā arī pa vienam 1.2 *Pieejamības un transporta sistēmas attīstības*, 2.4 *Pieejas finansējumam maziem un vidējiem uzņēmumiem*, 4.10 *Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un mārketinga uzlabošanas* un 4.3 *Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošanas* aktivitātēs. Iepriekšējās projektu īstenošanas pieredzes ziņā pusei no aptaujā atbildējušajām miljons vērtu projektu īstenojušajām organizācijām šis projekts ir bijis pirmais. Turklāt domājot par nākotni, pilnīgi visi finansiāli apjomīgo projektu īstenoņāji apstiprināja, ka plāno atkārtoti pieteikties SF finansējuma saņemšanai, kā arī turpināt attīstīt jomu, kurai līdzfinansējums ticis saņemts.

4.attēlā redzami dati, kuros atspoguļots % sadalījums pa reģioniem, kuros aptaujā piedalījušās institūcijas īstenojušas projektu.

4.attēls

Visbiežāk aptaujātās institūcijas projektus īstenojušas Rīgas plānošanas reģionā un Vidzemes plānošanas reģionā. Tas saskan ar vispārējo SF apguves tendenci.

Savukārt, izpētot institūcijas pieredzi SF projektu īstenošanā un projekta īstenošanas reģionu, ir konstatējams, ka tieši Zemgalē un Latgalē īstenoto projektu organizācijām ir bijusi lielāka pieredze, proti, tās jau ir pabeigušas un saņēmušas līdzfinansējuma

atmaksu par vairāk nekā vienu SF līdzfinansēto projektu. Tā, piemēram, no Latgalē (67%) un Zemgalē (66%) īstenotajiem projektiem organizāciju pārstāvji atzina, ka šis nav pirmais SF līdzfinansētais un pabeigtais projekts. Bet Rīgas, Vidzemes un Kurzemes plānošanas reģionos īstenoto projektu organizācijām atkārtota pieredze ar SF līdzfinansētiem projektiem svārstās 40% robežās, piemēram, Rīgas plānošanas reģionā – 38% gadījumu, bet Vidzemes un Kurzemes plānošanas reģionos – 40% gadījumu.

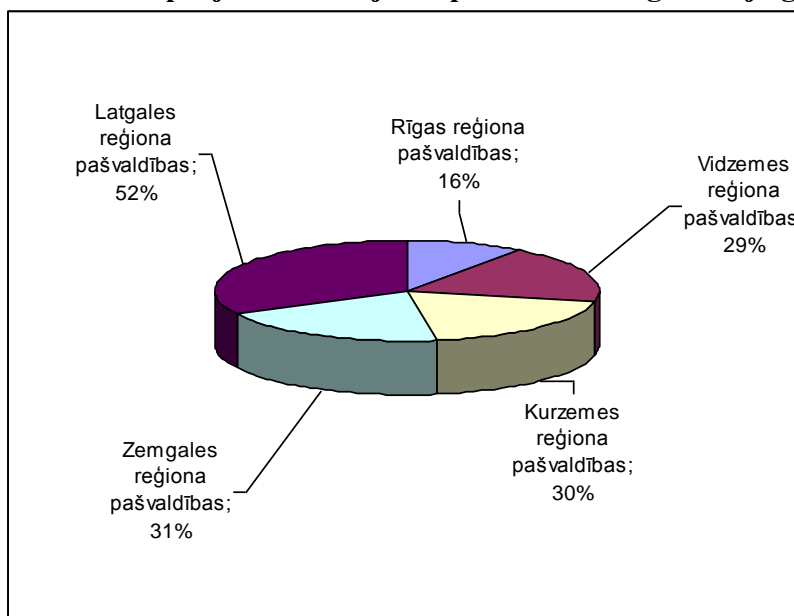
Lai izdarītu viennozīmīgus secinājumus šī pētījuma ietvaros, jāņem vērā, ka aptaujā piedalījušos organizāciju skaits pa reģioniem tomēr ir atšķirīgs, jo respondentu daudzums no Rīgas reģiona ir vairāk kā divas reizes lielāks, piemēram, nekā Latgalē un Zemgalē.

Latgales plānošanas reģiona projektu īstenošanā pieredzējušāko respondentu raksturojums.

Apskatot pētījuma datus reģionālajā griezumā tika konstatēta tendence, ka Latgales reģiona respondentu sniegtās atbildes atsevišķos gadījumos ievērojami atšķiras no respondentu atbildēm citos reģionos, tādēļ konkrētajos jautājumos tika veikta no Latgales reģiona saņemto atbilžu detalizētāka izpēte.

Kā iepriekš tekstā tika minēts, ka Latgales reģiona saņēmēji biežāk kā citu reģionu pārstāvji atzīmēja vairākkārtēju pieredzi projektu īstenošanā. Pētījuma ietvaros, veicot padziļinātās intervijas ar SF saņēmējiem, radās hipotētisks pieņēmums, ka Latgales reģionā SF pieejamais finansējums projektu īstenošanai tiek uztverts un izmantots kā papildus ienākumu avots. Tādēļ Latgales reģiona respondentu atbildes tika izdalītas atsevišķi, grupētas pēc dažādiem parametriem un apskatītas sīkāk. Detalizēti analizējot Latgales reģiona atkārtoto projektu pieteicēju un ieguvēju portretu, aptaujas rezultāti rāda, ka identificējamas divas saņēmēju grupas, kuras figurē ievērojami biežāk nekā pārējās – pašvaldības un komersanti. Pašvaldību pārstāvji veido vairāk kā pusi (52%), bet komersanti 21% no tiem, kuri Latgales reģionā vairākkārtīgi pieteikušies un ieguvuši SF līdzekļus projektu īstenošanai.

Salīdzinot atkārtoti īstenoto projektu organizācijas pēc tipiem reģionālajā griezumā, dati uzrāda izteiktu tendenci, ka Latgales reģionā vairākkārtējā pieredzē projektu realizēšanā dominē tieši pašvaldība skat. 5. attēlu.

Vairāk nekā vienu projektu īstenojušās pašvaldības reģionālajā griezumā

Rīgas, Vidzemes, Kurzemes un Zemgales plānošanas reģionos organizāciju vidū, kam ir lielāka pieredze SF projektu īstenošanā, tomēr dominē komersanti. Lielākā daļa no Latvijas reģionu pieredzes bagātākajiem projektu realizētājiem tos īstenojusi ar 0% līdzfinansējumu. Katrs ceturtais projekts (24%) īstenots zem 3.3 *Sociālās atstumtības mazināšanas* pasākuma. Vēl Latvijas reģionā biežāk nekā zem citiem pasākumiem projekti īstenoti 3.1 *Nodarbības veicināšanas* (15%) un 1.1 *Vides infrastruktūras uzlabošanas un tūrisma veicināšanas* (15%) pasākumu ietvaros. Piemēram, dati rāda, no visiem septiņiem 1.1 *Vides infrastruktūras uzlabošanas un tūrisma veicināšanas* projektiem Latgalē, piecus projektus īstenojušas organizācijas ar iepriekšēju pieredzi SF projektu īstenošanā.

Lielākā daļa no īstenotajiem Latvijas reģionā (91%) SF līdzfinansējumu saņēmuši pilnā apmērā un 79% to saņēmuši atbilstoši pieteikumā plānotajam laika grafikam. To nedaudzo saņēmēju vidū, kuriem atmaksā aizkavējās, kavējums bija līdz trim mēnešiem. Latvijas reģionā gandrīz visi (97%) analizējamās grupas pārstāvji plāno vēlreiz pieteikties SF finansējuma saņemšanai. Jāatzīmē, ka arī pārliecinošais vairākums citu reģionu pieredzes bagātākie projektu īstenojušo pārstāvji 91% gadījumu apstiprināja, ka nākotnē atkal plāno pieteikties SF finansējuma saņemšanai.

Turpināt darbību jomā, kuras attīstībai līdzšinējais finansējums ticis saņemts, vienādā daudzumā plāno gan Latvijas, gan citu reģionu pieredzējušākie projektu realizētāji.

Atbildot uz jautājumu *Kādā apmērā Jūs nodrošinājāt projekta līdzfinansējumu*, gandrīz puse (46%) aptaujāto institūciju pārstāvju atzīmēja, ka projekta līdzfinansējums veidojis 26-50% no projekta izmaksām. Savukārt līdzfinansējums institūcijai nebija jānodrošina/netika nodrošināts 13% gadījumu (skat. 8.tabulu).

8.tabula

Apjoms, kādā tika nodrošināts projekta līdzfinansējums

Līdzfinansējuma apjoms	Absolūtos skaitļos	%
1. 26-50%	174	46
2. 16-25%	83	22
3. 0%	49	13
4. 1-10%	41	11
5. 11-15%	34	9
Kopā	381	100

Analizējot līdzfinansējuma apjomu pēc saņēmēja tipa, aptaujas rezultāti rāda, ka gandrīz visas fiziskās personas projektam nodrošinājušas līdzfinansējumu 26-50% apmērā, tāpat arī lielākā daļa no komersantiem (65%) un zemnieku saimniecībām (70%) līdzfinansējuma apjoms veidojis 26-50%. Savukārt nevalstiskās organizācijas (61%) lielākoties nav līdzfinansējušas projekta ieviešanu, pārsvarā atzīmējot atbilžu variantu 0%. Aptaujā atbildējušajām pašvaldībām visbiežāk nodrošinātais līdzfinansējums ir veidojis 16-25%.

Lai izvērtējuma veicēji būtu pārliecināti, ka atbildēs par īstenoto projektu tiek sniegta precīza un droši ticama informācija, aptaujas anketā tika iekļauts jautājums par respondenta pozīciju organizācijā. Tādā veidā tika noskaidrots, vai uz anketā uzdotajiem jautājumiem atbildējusī persona varētu būt pietiekami kompetenta jautājumos par konkrētā projekta īstenošanu, pieņemot, ka institūcijas vadītājs un projekta vadītājs ir tās personas, kuri ir visinformētākie. Uz izsūtītās aptaujas anketas jautājumiem visbiežāk atbildes snieguši iestādes vadītāji (45%) vai projektu vadītāji (34%). 19% gadījumu aptaujas anketu aizpildījusi cita amatpersona, bet 2% - tas bija sekretārs. Apskatot atbildējušo personu amatu un organizāciju saņēmēju tipus, dati rāda, ka zemnieku saimniecībās un komercuzņēmumos visbiežāk anketu aizpildījuši iestādes vadītāji, bet nevalstiskajās organizācijās un pašvaldībās – projektu vadītāji.

Struktūrfondu plānošanas dokumentos noteikto pasākumu saraksts, zem kura visbiežāk aptaujas dalībnieki īstenojuši savus projektus redzams 9. tabulā.

9.tabula

SF plānošanas dokumentos noteiktie pasākumi, zem kuriem īstenots projekts

	Pasākums	Absolūtos skaitļos	%
1.	2.3 Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai	41	11
2.	2.2 Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība	40	11
3.	1.1 Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana	36	9
4.	4.7 Apmācības	33	9
5.	3.2 Izglītības un tālākizglītības attīstība	31	8
6.	3.3 Sociālās atstumtības mazināšana	31	8
7.	4.1 Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos	21	6
8.	3.1 Nodarbinātības veicināšana	20	5
9.	4.5 Mežsaimniecības attīstība	17	5
10.	1.4 Izglītības, veselības un sociālās infrastruktūras attīstība	16	4
11.	5.2 Citas ERAF tehniskās palīdzības izmaksas	14	4
12.	4.4 Lauku teritoriju pārveidošanas un attīstības veicināšana	12	3
13.	4.6 Vietējo rīcību attīstība (LEADER)	12	3
14.	1.3 Informācijas un sakaru tehnoloģiju attīstība	9	2
15.	1.2 Pieejamības un transporta sistēmas attīstība	8	2
16.	4.10 Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un marketinga uzlabošana	6	2
17.	2.1 Atbalsts inovāciju attīstībai	5	1
18.	2.4 Pieeja finansējumam maziem un vidējiem uzņēmumiem	5	1
19.	4.3 Lauksaimniecības produktu pārstrādes un marketinga uzlabošana	5	1
20.	5.6 Citas ELVGF tehniskās palīdzības izmaksas	5	1
21.	4.2 Atbalsts jauniešiem zemniekiem	3	0,8
22.	4.8 Zvejas intensitātes sabalansēšana	3	0,8
23.	5.1 Atbalsts ERAF programmas vadībai	3	0,8
24.	5.4 Citas ESF tehniskās palīdzības izmaksas	2	0,5
25.	5.6 Atbalsts ELVGF programmas vadībai	2	0,5
26.	4.9 Flotes atjaunošana un zvejas kuģu modernizēšana	1	0,3
Kopā		381	100

1.1 *Vides infrastruktūras uzlabošanas un tūrisma veicināšanas* un 4.1 *Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos* projekti visbiežāk īstenoti apjomā no 50 000 līdz 250 000 latu. 3.1 *Nodarbinātības veicināšanas*, 3.2 *Izglītības un tālākizglītības*, 3.3 *Sociālās atstumtības mazināšanas* un 4.7 *Apmācības* pasākumu projekti īstenoti apjomā līdz 50 000 latu kopējām attiecināmām izmaksām.

Analizējot projektu dalījumu pasākumos, zem kuriem tie īstenoti reģionālajā griezumā aptaujas dati liecina, ka Rīgas plānošanas reģionā projekti biežāk īstenoti zem 2.2 *Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstības*, 2.3 *Atbalsta mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanas* un 4.7 *Apmācību* pasākuma. Latgales plānošanas reģionā dominē projekti 1.1 *Vides infrastruktūras uzlabošanas un tūrisma veicināšanas*, 3.1 *Nodarbinātības veicināšanas* un 3.3 *Sociālās atstumtības mazināšanas* pasākumu ietvaros īstenoti projekti. 10. un 11. tabulās redzami visi pasākumi, zem kuriem īstenoti aptaujā piedalījušies Latgales un Rīgas reģiona respondenti

10.tabula

**SF plānošanas dokumentos noteiktie pasākumi, zem kuriem īstenoti projekti
Latgales reģionā**

	Pasākums	Absolūtos skaitļos	%
1.	3.3 Sociālās atstumtības mazināšana	10	20
2.	1.1 Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana	7	14
3.	3.1 Nodarbinātības veicināšana	5	10
4.	3.2 Izglītības un tālākizglītības attīstība	4	8
5.	2.2 Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība	4	8
6.	1.3 Informācijas un sakaru tehnoloģiju attīstība	3	6
7.	4.1 Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos	3	6
8.	1.4 Izglītības, veselības aprūpes un sociālās infrastruktūras attīstība	2	4
9.	4.6 Vietējo rīcību attīstība	2	4
10.	2.3 Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai	2	4
11.	5.2 Citas ERAF tehniskās palīdzības izmaksas	2	4
12.	5.6 Citas ELVGF tehniskās palīdzības izmaksas	2	4
13.	2.1 Atbalsts inovāciju attīstībai	1	2
14.	4.5 Mežsaimniecības attīstībai	1	2
15.	4.7 Apmācības	1	2
Kopā		49	100

11.tabula

**SF plānošanas dokumentos noteiktie pasākumi, zem kuriem īstenoti projekti
Rīgas reģionā**

Nr	Pasākums	Absolūtos skaitļos	%
1.	4.7 Apmācības	25	19
2.	2.3 Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai	25	19
3.	2.2 Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība	15	12
4.	3.2 Izglītības un tālākizglītības attīstība	12	9
5.	3.3 Sociālās atstumtības mazināšana	9	7
6.	3.1 Nodarbinātības veicināšana	8	6
7.	1.1 Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana	6	5
8.	5.2 Citas ERAF tehniskās palīdzības izmaksas	6	5
9.	2.1 Atbalsts inovāciju attīstībai	4	3
10.	1.4 Izglītības, veselības aprūpes un sociālās infrastruktūras attīstība	3	2
11.	2.4 Pieeja finansējumam maziem un vidējiem uzņēmumiem	3	2
12.	1.3 Informācijas un sakaru tehnoloģiju attīstība	2	2
13.	4.1 Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos	2	2
14.	4.8 Zvejas intensitātes sabalansēšana	2	2
15.	4.3 Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana	1	1
16.	4.4 Lauku teritoriju pārveidošanas un attīstības veicināšana	1	1
17.	5.1 Atbalsts ERAF programmas vadībai	1	1
18.	5.4 Citas ESF tehniskās palīdzības izmaksas	1	1
Kopā		129	100

Citos plānošanas reģionos – Vidzemes, Kurzemes un Zemgales – īstenotie projekti vienmērīgāk pārstāv visus SF plānošanas dokumentos noteiktos un aptaujas anketā minētos pasākumus.

3.2 ES struktūrfondu finansēto projektu ieviešanas procesa raksturojums

Analizējot aptaujas par atmaksāto SF līdzekļu 2004.-2006.gada plānošanas periodā izlietošanas efektivitāti rezultātus, kā arī, intervējot saņēmējus, eksperti izvērtēja arī tos apstākļus, kuri ietekmēja projektu ieviešanas procesu. Ņemot vērā, ka viens no pētījuma uzdevumiem ir bijis vērtēt, kādiem mērķiem SF finansējuma saņēmēji ir izmantojuši atmaksātos ES struktūrfondu līdzekļus un kādu ietekmi tas ir atstājis uz kopējo tautsaimniecības attīstību, tad eksperti aplūkoja projektu ieviešanu attiecībā uz diviem rādītājiem – laiku un naudu. Minētie raksturojošie rādītāji tika skatīti gan saistībā ar projekta ieviešanas ilgumu, gan SF līdzfinansējuma atmaksas saņemšanas savlaicīgumu, lai novērtētu ieviešanas procesa ietekmi uz SF līdzfinansējuma atmaksas ātrumu un uz rezultātiem, kurus paredzēts sasniegt ar finansējumu.

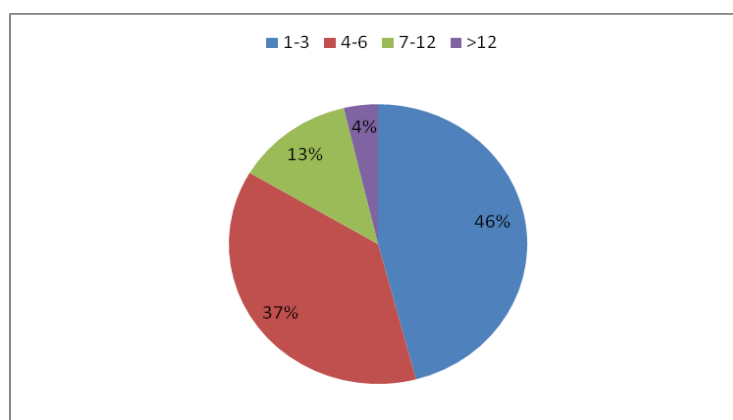
3.2.1 Projektu ieviešanas raksturojums

Izvērtējot aptaujas rezultātus par tiem projektiem, kuru ieviešana sākās savlaicīgi un kuru ieviešana netika uzsākta saskaņā ar plānoto laika grafiku, jāsaprot, ka lielākā daļa respondentu projektu ieviešanu sāka saskaņā ar plānoto laika grafiku. Saskaņā ar aptaujas rezultātiem 71% respondentu projekta ieviešanu sāka projekta pieteikumā plānotajā laikā. Tomēr 29% respondentu projekta ieviešanas uzsākšana aizkavējās.

46% respondentu projekta ieviešanas uzsākšanas aizkavēšanās ilgums bija salīdzinoši neliels no 1 līdz 3 mēnešiem. Tomēr 37% respondentu kavējums no 4-6 mēnešiem uzskatāms par būtisku (3. attēls).

6.attēls

SF projektu ieviešanas uzsākšanas aizkavēšanās pa mēnešiem

Analizējot iemeslus, kuri traucēja projektus savlaicīgi iesākt un pabeigt, jāsecina, ka tie ir dalāmi divās kategorijās. Pirmkārt tie, kuri bija atkarīgi no pašiem saņēmējiem un tāpat saņēmēji paši varēja ietekmēt to izpildes ātrumu, piemēram, nepietiekami finanšu

resursi vai cilvēkresursi, personiskie un ģimenes faktori, otrkārt tie, kuri bija atkarīgi no sadarbības partneriem – piegādātājiem, SF vadībā iesaistītajām institūcijām, un kuru izpildes ātrumu saņēmēji ietekmēt nevarēja, piemēram, sadārdzinājums, kas prasīja papildus projekta izmaiņas, SF vadībā iesaistīto institūciju darbības efektivitāte, kavējumi no piegādātāju puses, kā arī kredītiestāžu lēmumu pieņemšana, piešķirot kredītu projektu īstenošanai.

Runājot par faktoriem, kuri traucēja projektus savlaicīgi iesākt un pabeigt, 52% respondentu ir norādījuši citu atbilžu variantu. Intervijas laikā tika minēti kādi personiskie/ģimenes iemesli. Kāds saņēmēja pārstāvis izteicās:

„Pagarinājām projektu dēļ tēva nāves, kurš vadīja visu uzņēmumu un arī projektus. Ģimene neko no tā nezināja. Pēc tēva nāves bijām spiesti lūgt pagarinājumu, lai saprastu kas notiek un pārņemtu lietas.”

Kā būtisks faktors tika minēts arī projektu sadārdzinājumus. Kādas pašvaldības pārstāvis norādīja:

„Sadārdzinājums prasīja papildus laiku lēmumu pieņemšanai un dokumentu saskaņošanai, kas kopumā prasīja vairāk kā 6 mēnešus”.

Savukārt kāda cita pašvaldība nevarēja projektu pabeigt laikā, jo aizkavējās darbi

„[...] nevarēja celtnieki darbus paspēt laikus, aizkavējās par mēnesi.”

Analizējot projektus, kuru ieviešanas uzsākšana aizkavējās, jāsecina, ka tas atstāja ietekmi uz kopējo projekta ieviešanu un sasniedzamajiem rezultātiem, jo attiecīgajā laika periodā par projektam atvēlēto finansējumu projektu pilnībā nebija iespējams noīstenot un saņēmējiem projektu īstenošanai bija jāmeklē papildus finansējums. Dēļ ilgās projektu pieteikumu izskatīšanas kādam pašvaldības projektam izmaksas pieauga aptuveni par 30%.

„Sākumā plānojām 66 000 LVL. Bet gadu vērtēja un izmaksas pacēlās. Dome veica iepirkumu, noskaidroja summu kas vajadzīga un tad grozīja līgumu un palielināja uz 84 000.”

Kādas citas pašvaldības pārstāvis, kura projekta ieviešanas uzsākšana aizkavējās ilgāk kā par 12 mēnešiem norādīja:

„Ļoti ilgi projektu vērtēja. Iesniedzām 2005.g. rudenī un tikai 2006.g. decembrī atnāca apstiprinājums. Pa to laiku izmaksas sadārdzinājās un bija jāgroza līgums”.

Savukārt kāds uzņēmēju pārstāvis norādīja uz kredītiestādes – bankas nekonsekvenci lēmuma par kredīta piešķiršanu pieņemšanā, kas lika projektu pagarināt trīs reizes:

„Līguma termiņš tika pagarināts trīs reizes. Bankas nedeva kredītu. Banka iedeva standarta vēstuli, bet neskatoties uz noslēgto līgumu, kredīta komiteja to izgāza. Iemesls saistīts ar nozares specifiku. Šodien visi zina kas ir biodegviela, rapšu eļļa, bet 2004. gada šī ražošana vēl nebija attīstīta. Tas izraisīja kredīta

devējiem aizdomas, kas ir biodegviela. Kredītu beigās saņēmām no citas bankas”.

Kā otrs biežākais iemesls, kurš neļāva projektus uzsākt un pabeigt plānotajā laikā, tiek minētas sarežģītās projektu ieviešanas prasības. Šo atbilžu variantu ir minējuši 42% respondentu. Kā norādīja tie projektu īstenotāji, kuri to darīja pirmo reizi, tad sākumā izprast visas prasības tiešām esot bijis sarežģīti. Ļoti esot palīdzējuši semināri, kuros skaidrotas kā prasības projektu pieteikumu sagatavošanā, tā arī projektu īstenošanā. Vairāki saņēmēji norādīja uz lielo birokrātiju un nesamērīgajām projektu sagatavošanas un ieviešanas prasībām:

„Birokrātija ir ļoti liela, būtu labi, ja varētu vairāk rīkot informatīvus seminārus pirms projektu izstrādes, lai cilvēks zina, pie kā ir vairāk jāpiestrādā. Vajadzētu seminārus pirms atskaišu sagatavošanas par prasībām”.

„Tā ir valsts politikas vaina, pēc būtības neviens no pārbaudītājiem nevar pārbaudīt pēc būtības vai tehnika ir vajadzīga, spēj tikai labot komatus un tehniskas lietas. Tiek ņertas blusas, tas rada sajūtu, ka ir birokrātija”.

„Kāpēc tabulās jāskaita vieni un tie paši skaitļi. Atskaites būtu vienkāršojamas „salinkojot” vairākas šūnas excel programmā.”

Vairāki saņēmēji norādīja uz nesamērīgajām prasībām apaļošanai līdz diviem cipariem aiz komata visos finanšu aprēķinos. Izvērtējot patērētās cilvēkstundas un izmaksas uz vienu vienību attiecībā pret ieguvumu, kas radies precizējot divus ciparus aiz komata, jāsecina, ka šāda prasība ir neproporcionāla attiecībā pret ieguvumu.

„Izmantojām konsultantu projekta sagatavošanai, jo meklē burtu kļūdas un vienīgā problēma bija par 0,7 eiro centiem, jo katrs kompjūters apaļo citādāk”.

„Ir pārāk birokrātiskas prasības, ja jāpērķ tikai tehnika, tad vēl var izturēt, ja būvniecība, tad ir pārāk sarežģīti. Visas prasības tā sadārdzina visu, ka beigās ieguvums ir daudz mazāks nekā procentuāli noteikts. Atteikumi projektiem ir pēc burta nevis pēc būtības. Vērtēšana ir formāla.”

Pārējos iemeslus, kas traucēja projektus savlaicīgi uzsākt un pabeigt ir minējuši samērā maz saņēmēju, tā nepietiekamu atbalstu no SF administrējošām institūcijām ir minējuši tikai 8% respondentu, nepietiekamus finanšu resursus 4% un nepietiekamus cilvēkresursus arī tikai 4% respondentu.

12. tabula

Iemesli, kuri traucēja savlaicīgi pabeigt projektu, sadalījumā pa saņēmēju kategorijām

Iemesli Saņēmēji	Fiziska persona	Komersants	NVO	Pašvaldība	Zemnieku saimniecība
Nepietiekami cilvēkresursi		X (3)	X (1)		
Nepietiekami finanšu resursi		X (2)		X (1)	X (1)
Nepietiekams atbalsts no SF administrējošām institūcijām.	X (1)	X (1)	X (1)	X (6)	
Sarežģītas projektu ieviešanas prasības		X (21)	X (8)	X (17)	
Cīts variants	X (1)	X (30)	X (7)	X (17)	X (2)

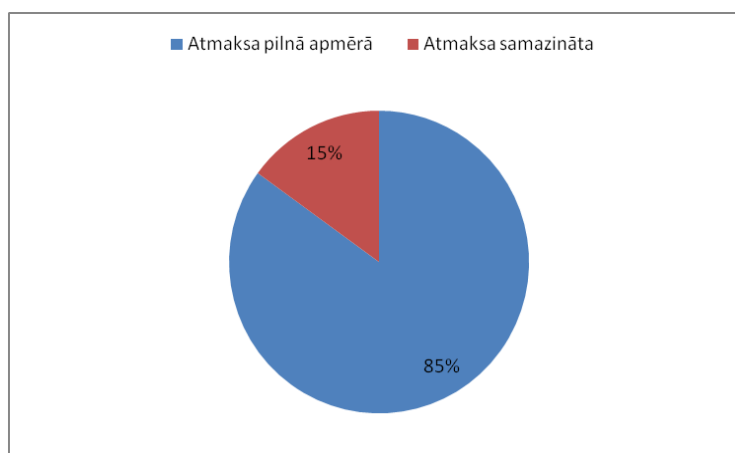
Sadalījumā pa saņēmēju kategorijām nepietiekamos cilvēkresursus ir minējuši tikai komersantu un nevalstisko organizāciju pārstāvji. Interesanti, ka nepietiekamo atbalstu no SF administrējošām institūcijām nav minējušas tikai zemnieku saimniecības. Intervijās tie saņēmēji, kuru projektus administrēja Lauku atbalsta dienests (LAD), ļoti atzinīgi novērtēja LAD reģionālo nodaļu darbu, īpaši norādot, ka LAD cilvēki ir bijuši ļoti pretimnākoši. Kā vienīgo negatīvo iezīmi LAD darbā, saņēmēji minēja to, ka reģionālās nodaļas dažādi interpretē projektu prasības. Tādējādi jāsecina, ka LAD galvenajai struktūrai nākotnē īpaša vērtība jāpievērš projektu administrēšanas prasību skaidrošanai saviem darbiniekiem.

NVO un komersanti ir vienīgās saņēmēju kategorijas, kuras minējušas visus faktorus, kas traucēja projektus pabeigt plānotajos termiņos (12. tabula).

3.2.2. SF līdzfinansējuma atmaksas raksturojums

7.attēls

SF līdzfinansējuma atmaksas samazinājuma īpatsvars

Analizējot respondentu atbildes uz jautājumu, vai SF līdzfinansējuma atmaksu saņēmat pilnā apmērā, jāsecina, ka lielākā daļa respondentu SF līdzfinansējuma atmaksu ir

saņēmēji pilnā apmērā. Tomēr 15% finansējuma saņēmēju SF līdzfinansējuma atmaksa tika samazināta (skat. 6. attēlu).

13.tabula

Iemesli SF līdzfinansējuma atmaksas samazināšanai

Iemesli	Absolūtos skaitļos	%
Neatbilstoši veikta iepirkuma procedūra	2	4
Kļūdas projektu ieviešanas dokumentācijā	15	26
Neatbilstoši sākotnēji plānotajam budžetam veiktas izmaksas	20	35
Cits variants	26	45
Kopā	57	100

Izvērtējot iemeslus SF līdzfinansējuma atmaksas samazināšanai (skat.13. tabulu), visvairāk respondentu kā iemeslu SF līdzfinansējuma atmaksas samazināšanai ir norādījuši citu variantu. Tomēr, veicot padziļinātās intervijas, neviens no respondentiem šo atbilžu variantu neminēja. Ņemot vērā, ka padziļināto interviju laikā citus iemeslus nav izdevies uzzināt, tad nav iespējams pateikt, kādi vēl citi iemesli ir bijuši saņēmējiem SF līdzfinansējuma atmaksas samazināšanai. Kā otrs biežākais iemesls SF līdzfinansējuma atmaksas samazināšanai jāmin neatbilstoši sākotnēji plānotajam budžetam veiktās izmaksas. Kā norādīja komersants no Latgales, tad SF līdzfinansējuma atmaksa tika samazināta, jo plānoto iekārtu izdevās iepirkt lētāk nekā sākotnēji bija plānots.

„Par dažiem desmitiem latu saņēmēmām mazāk, jo projekta gaitā mazliet mazāk iztērējām uz lētāka iepirkuma pamata”.

Savukārt 26,3% saņēmēju kā iemeslu minēja kļūdas projektu ieviešanas dokumentācijā:

„Kļūdas bija saistībā ar nepareizu algu aprēķināšanu. Projekta izmaiņas tika apstiprinātas gadu vēlāk nekā uzsākās projekta īstenošana, tādēļ šādas izmaksas tika atzītas par neattiecināmām”.

Tikai 3% saņēmēju SF līdzfinansējuma atmaksa tika samazināta neatbilstoši veikta iepirkuma dēļ.

3.2.3 SF līdzfinansējuma atmaksas samazinājuma apjoms

SF līdzfinansējuma atmaksas samazinājums vairumā gadījumu būtu vērtējams kā nebūtisks, jo kopumā 91% respondentu, kuriem SF līdzfinansējuma atmaksa tika samazināta, tas bija robežās no <1% līdz 10%. Netika konstatēts neviens tāds gadījums, kad visas projekta izmaksas tiktu atzītas par neattiecināmām. Tomēr četriem saņēmējiem jeb 7% respondentu atmaksas samazinājums bija no 11-20% un vienam saņēmējam jeb 2% respondentu SF līdzfinansējuma atmaksas samazinājums bija robežās no 21-50% (14. tabula).

14.tabula

SF līdzfinansējuma atmaksas samazinājums

Samazinājuma apjoms	Respondentu skaits absolūtos skaitļos	%
Mazāk kā 1%	18	31
1-5%	25	44
6-10%	9	16
11-20%	4	7
21-50%	1	2
Visas izmaksas	0	0
Kopā	57	100

Izvērtējot SF līdzfinansējuma atmaksas samazinājumu sadalījumā pa VPD atbalstītajiem pasākumiem, jāsecina, ka % vislielākais skaits SF līdzfinansējuma atmaksas samazināšanas gadījumu ir bijuši neinvestīciju jeb „mīkstā” tipa pasākumos, piemēram, nodarbinātības veicināšana, izglītības un tālākizglītības attīstība un sociālās atstumtības mazināšana, kas kopā veido 37%. Tomēr jānorāda, ka ne visos gadījumos respondenti pasākumu, zem kura projekts ir īstenots ir norādījuši korekti, jo 4.7. pasākumu Apmācības, ir norādījuši 14% respondentu kā to, zem kura viņiem ir samazināta SF līdzfinansējuma maksa, bet saskaņā ar Programmas papildinājumu un SF ieviešanu regulējošiem dokumentiem zem šī pasākuma ir viena aktivitāte, kuru īsteno Zemkopības ministrija kā Nacionālo programmu. Šis pasākums neietilpst izlases kopā. Tomēr varam secināt, ka arī šiem 14% respondentu SF līdzfinansējuma maksa ir tikusi samazināta projektiem, kas ir bijuši vērsti uz apmācībām. No ERAF finansētajiem pasākumiem kopumā SF līdzfinansējums ir ticis samazināts 34% respondentu, no kuriem vislielākais īpatsvars bijis pasākumos vides infrastruktūras uzlabošanas un tūrisma veicināšanas, un atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai - katrā pa 9%.

15.tabula

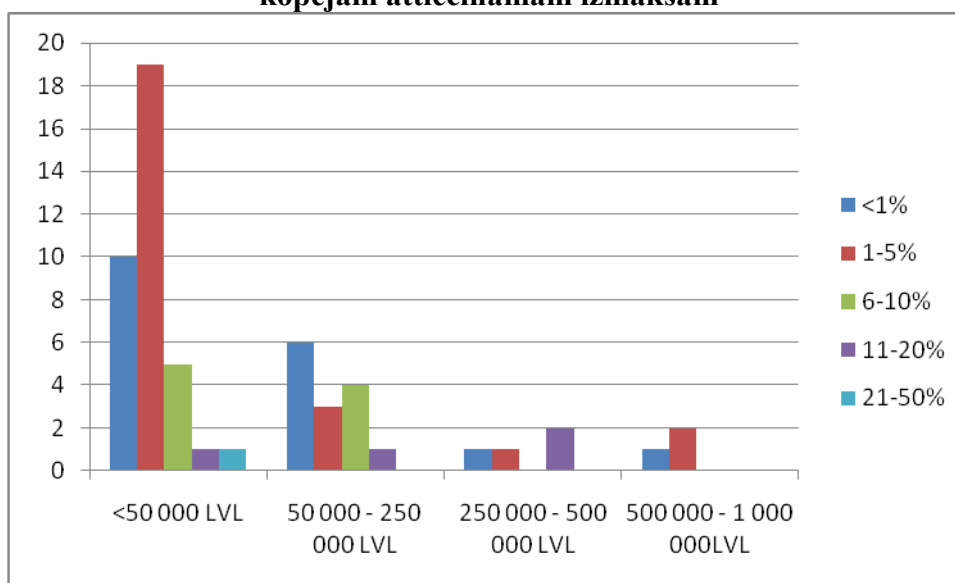
SF līdzfinansējuma atmaksas samazinājums atbilstoši īstenotajiem pasākumiem

Pasākuma Nr.	Pasākuma nosaukums	%
1.1.	Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana	9
1.2.	Pieejamības un transporta sistēmas attīstība	2
1.3.	Informācijas un sakaru tehnoloģiju attīstība	3
1.4.	Izglītības, veselības aprūpes un sociālās infrastruktūras attīstība	3
2.1.	Atbalsts inovāciju attīstībai	3
2.2.	Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība	3
2.3.	Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai	9
2.4.	Pieeja finansējumam maziem un vidējiem uzņēmumiem	2
3.1.	Nodarbinātības veicināšana	14
3.2.	Izglītības un tālākizglītības attīstība	11
3.3.	Sociālās atstumtības mazināšana	12
4.1.	Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos	2
4.10.	Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un mārketinga uzlabošana, zvejas ostu aprīkojums un akvakultūra	3
4.3.	Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana	2
4.4.	Lauku teritoriju pārveidošanas un attīstības veicināšana	2
4.6.	Vietējo rīcību attīstība (iniciatīvas "LEADER +" veida pasākums)	2
4.7.	Apmācības	14
5.2.	Citas ERAF tehniskās palīdzības izmaksas	2
5.4.	Citas ESF tehniskās palīdzības izmaksas	2

Apskatot 15. tabulu, redzams, ka vismazāk SF līdzfinansējuma atmaksa ir tikusi samazināta VPD 4.prioritātes Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana atbilstītajos pasākumos, kopumā saskaņā ar aptaujas datiem uz to ir norādījuši 25% respondentu, tomēr jāņem vērā iepriekš minētais aspekts par 4.7. pasākumu Apmācības.

Izvērtējot SF līdzfinansējuma atmaksas samazinājumu pret projektu lielumu, jāsecina, ka visbiežāk SF līdzfinansējuma atmaksa tikusi samazināta finansiāli mazāk ietilpīgiem projektiem. Kopumā mazāk kā 1% SF līdzfinansējuma atmaksa tika samazināta 32% respondentu, bet vislielākais 44% saņēmēju SF līdzfinansējuma atmaksas samazinājums bija robežās no 1-5% no projekta kopējām attiecināmām izmaksām.

SF līdzfinansējuma atmaksas samazinājums atbilstoši projekta kopējām attiecināmām izmaksām

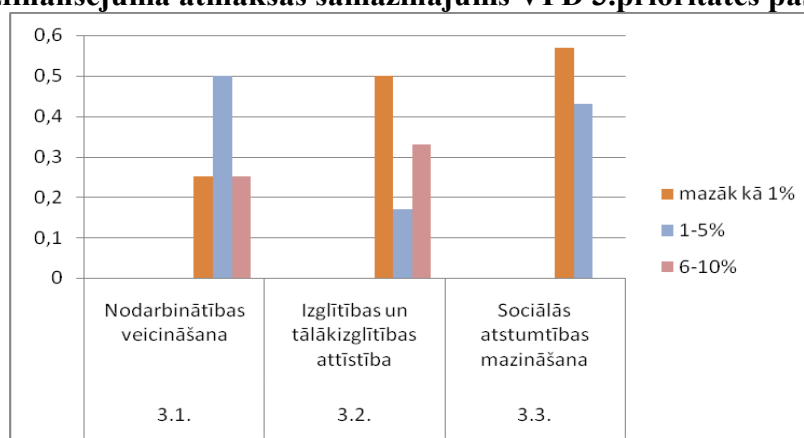
Vērtējot SF līdzfinansējuma atmaksas samazinājuma finanšu ietekmi, ir redzams, ka 44% saņēmēju SF līdzfinansējuma atmaksa ir tikusi samazināta robežās no 1-5 %, bet 32 % saņēmēju mazāk kā 1% robežās. Lai arī absolūtos skaitļos 1% no 50 000 LVL liela projekta sastāda tikai 500 LVL, tomēr jānorāda, ka finansiāli ne tik ietilpīgam projektam šāds izmaksu samazinājums var būt ļoti būtisks. Ņemot vērā interviju rezultātus jāsecina arī, ka projekta administrēšanas izmaksas uz vienu vienību finansiāli mazāk ietilpīgam projektam ir lielākas nekā finansiāli ietilpīgākam projektam. Kā norādīja kāda NVO pārstāve, tad

“Nelieliem projektiem darba ieguldījums nav adekvāts”.

Analizējot SF līdzfinansējuma atmaksas samazinājuma finanšu ietekmi, jānorāda, ka tajos projektos, kuros SF finansējuma saņēmēji ir bijušas NVO, 61% no tām ir īstenojušas projektus ar 100% SF un valsts budžeta finansējumu, nenodrošinot līdzfinansējumu no savas puses.

Saskaņā ar aptaujas datiem nodarbinātības veicināšanas un sociālās atstumtības mazināšanas pasākumos, kuros NVO bija viena no saņēmēju kategorijām SF līdzfinansējums tika samazināts 37% respondentu.

SF līdzfinansējuma atmaksas samazinājums VPD 3.prioritātes pasākumos

Izvērtējot SF līdzfinansējuma atmaksas samazinājuma īpatsvaru VPD 3.prioritātes Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana pasākumos, jāsecina, ka pasākumā Nodarbinātības veicināšana visvairāk respondentiem SF līdzfinansējuma atmaksa samazināta 1-5 % robežās, kur pasākumos Izglītības un tālākizglītības attīstība un Sociālās atstumtības mazināšana visvairāk SF līdzfinansējums ticis samazināts apjomā, kas mazāks par 1%.

3.2.4 SF līdzfinansējuma atmaksas saņemšanas savlaicīgums

Vērtējot SF līdzfinansējuma atmaksas saņemšanas savlaicīgumu jāsecina, ka lielākā daļa respondentu jeb 70% atmaksu ir saņēmuši savlaicīgi. Tomēr 30% saņēmēju SF līdzfinansējums tika pārskaitīts ar kavēšanos.

16.tabula

SF līdzfinansējuma atmaksas kavēšanās pa pasākumiem

Pasākuma Nr.	Pasākuma nosaukums	Skaitis	%
1.1.	Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana	10	9
1.2.	Pieejamības un transporta sistēmas attīstība	6	5
1.3.	Informācijas un sakaru tehnoloģiju attīstība	5	4
1.4.	Izglītības, veselības aprūpes un sociālās infrastruktūras attīstība	6	5
2.1.	Atbalsts inovāciju attīstībai	2	2
2.2.	Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība	16	14
2.3.	Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai	8	7
2.4.	Pieēja finansējumam maziem un vidējiem uzņēmumiem	1	1
3.1.	Nodarbinātības veicināšana	2	2
3.2.	Izglītības un tālākizglītības attīstība	14	12
3.3.	Sociālās atstumtības mazināšana	11	9
4.1.	Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos	3	3
4.10.	Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un mārketinga uzlabošana, zvejas ostu aprīkojums un akvakultūra	2	2
4.4.	Lauku teritoriju pārveidošanas un attīstības veicināšana	4	4
4.5.	Mežsaimniecības attīstība	1	1
4.6.	Vietējo rīcību attīstība (iniciatīvas "LEADER +" veida pasākums)	4	4
4.7.	Apmācības	15	13
5.2.	Citas ERAF tehniskās palīdzības izmaksas	2	2
5.6.	Citas ELVGF tehniskās palīdzības izmaksas	1	1
		113	100

Kopumā vērtējot SF līdzfinansējuma atmaksas kavējumu sadalījumā pa pasākumiem, vērojams, ka pasākumos, kuri tiek īstenoti zem 1.prioritātes Līdzsvarotas attīstības veicināšana, 23% gadījumu notikusi kavēšanās ar SF līdzfinansējuma atmaksu, savukārt 2.prioritātes pasākumā Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana kavējumu minējuši 24% respondentu.

Salīdzinot atmaksas kavējumu starp pasākumiem (skatīt 16.tabulu) redzams, ka visbiežāk SF līdzfinansējuma atmaksa kavējusies tiem saņēmējiem, kuri savus projektus īstenoja zem 2.2.pasākuma Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība.

Tikai 7% respondentu ir norādījuši, ka SF līdzfinansējuma atmaksas kavējums ir bijis nebūtisks t.i. <1 mēnesis. 48% respondentu ir norādījuši, ka kavējums ir bijis 1-3 mēneši, 35% SF līdzfinansējuma atmaksu ir gaidījuši 4-6 mēnešus, 8% 7-12 mēnešus, bet 3% pat vairāk kā 12 mēnešus. Kā interviju laikā norādīja kāds no komersantu pārstāvjiem:

„Projektu pabeidzām 2007. gada oktobrī, naudu saņēmām 2008. gada janvārī”.

Izvērtējot līdzfinansējuma atmaksas kavējumu mēnešos pa pasākumiem, jāsecina, ka mazāk kā vienu mēnesi atmaksu 38% gadījumos nācās gaidīt tiem saņēmējiem, kuri projektus īstenoja zem pasākuma 2.2. Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība. Savukārt 1-3 mēnešus atmaksa visbiežāk (12%) kavējās pasākumā Izglītības un tālākizglītības attīstība. Salīdzinoši ilgi 4-6 mēnešus visbiežāk SF līdzfinansējuma atmaksu bija jāgaida 3.3.pasākuma Sociālās atstumtības mazināšana finansējuma saņēmējiem. Jānorāda, ka vienīgie pasākumi, kuros SF finansējuma saņēmējiem SF

līdzfinansējuma atmaksa bija jāgaida vairāk kā 12 mēnešus bija 1.1. Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana, 1.3. Informācijas un sakaru tehnoloģiju attīstība un 1.4. Izglītības, veselības aprūpes un sociālās infrastruktūras attīstība. Ņemot vērā, ka šajos pasākumos saņēmēji pārsvarā ir pašvaldības, tad jāsecina, ka tieši šo saņēmēju kategoriju ļoti būtiski ir ietekmējusi ilgstošā SF līdzfinansējuma atmaksu pamatojošo dokumentu izskatīšana un atmaksas kavēšana.

Ņemot vērā, ka lielai daļai saņēmēju SF līdzfinansējuma atmaksu bija paredzēts izmantot kredīta atmaksai, tad kavēšanās ar SF līdzfinansējuma atmaksas pārskaitīšanu radīja virknei saņēmēju finansiālas grūtības, jo bija jāmeklē papildus līdzekļi, lai segtu kredītsaistības. Kā norādīja kādas pašvaldības pārstāvis:

„Projekta ieviešanai bija paņemts aizņēmums Valsts Kasē. Nāca atmaksas termiņš, bet nauda nebija. Valsts Kasei bija jau jāmaksā kavējuma nauda”.

Visbiežāk jeb 44% respondentu kā iemeslus SF līdzfinansējuma atmaksas kavējumam ir norādījuši, ka SF vadībā iesaistītās institūcijas neizskatīja iesniegto dokumentāciju paredzētajā laikā. Vairāki saņēmēji norādīja, ka projekta grozījumu saskaņošanas process ir ļoti lēns un šī iemesla pēc arī daudziem saņēmējiem aizkavējās SF līdzfinansējuma atmaksa. Kā minēja viens no saņēmējiem, tad

„Katlu māja tika nodota ekspluatācijā, bet LIAA vēl nebija saskaņojusi tehnoloģiskās izmaiņas [projekta dokumentācijā]. Tas process, izmaiņas, saskaņošanas ir drausmīgi lēns. Visādi blēži jānoķer...”.

Savukārt 43% norādīja, ka bija jālabo kļūdaini aizpildītie dokumenti. Lai arī lielākā daļa aptaujāto saņēmēju norādīja, ka SF finansēto projektu ieviešanas nosacījumi ir pamatoti un pieprasītās atskaites ir saprotamas un prasības izpildāmas, tomēr dažos gadījumos saņēmēji vērsa uzmanību uz SF vadībā iesaistīto institūciju darbinieku nepamatotajām prasībām. Tā, piemēram, kādam uzņēmējam iesniedzot rēķinus tika konstatēts, ka piegādātājs rēķinā nav pilnībā norādījis saņēmēja rekvizītus. Uz minētā rēķina bija veikts grāmatvedībā nepieciešamais kontējums pa kodiem. SF vadībā iesaistītās institūcijas darbinieks lūdza iesniegt precizētu rēķinu ar papildinātiem saņēmēja rekvizītiem. Iesniedzot precizētu rēķinu, kontējums pa kodiem uz attiecīgā dokumenta nebija atkārtots, ņemot vērā, ka iepriekš iesniegtais dokuments jau atradās pie SF administrējošās institūcijas. Tomēr SF administrējošās institūcijas darbinieks izskatot iesniegto dokumentus, lūdza saņēmējam atkārtoti norādīt grāmatvedības kontējumus uz precizētā rēķina.

Vairāki saņēmēji norādīja, ka SF vadībā iesaistītās institūcijas bieži vien prasībām pieiet pēc burta nevis pēc būtības, tādējādi nevajadzīgi birokratizējot un paildzinot projektu ieviešanu. Kā minēja kāds no saņēmējiem, tad

„Nevis ieviešanas prasības ir sarežģītas, bet gan pārāk skrupulozas prasības pie dokumentu noformēšanas. Valsts institūcijām ir raksturīgi iet pēc saraksta un burtiski pieiet jautājumiem nevis pēc būtības”

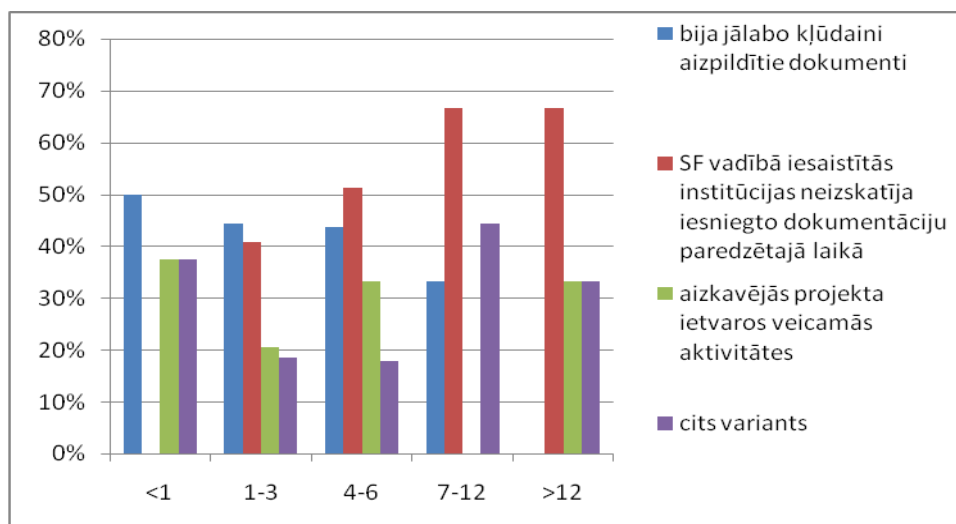
Kādas NVO pārstāve bija izbrīnīta, ka vēl jo projām netiek izmantotas EXCEL formas tabulas, kuras attiecīgās rindīņas un ailītes, kurām ir jāsakrīt ir automātiski savienotas.

Tādā veidā tiktu būtiski optimizēts kā projektu vērtēšanas tā atskaišu izskatīšanas process.

25% respondentu ir minējuši, ka aizkavējās projektu ietvaros veicamās aktivitātes, kas arī bija par iemeslu SF līdzfinansējuma atmaksas kavējumam.

10.attēls

Iemesli SF līdzfinansējuma atmaksas kavēšana

Kā redzams 9.attēlā, tad biežāk nekā pārējie iemesli SF līdzfinansējuma atmaksu no 7 līdz vairāk kā 12 mēnešiem ir kavējušas SF vadībā iesaistītās institūcijas, nenodrošinot dokumentu izskatīšanu plānotajā termiņā. Bieži pie SF līdzfinansējuma atmaksas kavējuma ir minēti arī citi iemesli. Kā interviju laikā norādīja viens no komersantu pārstāvjiem, tad pie citiem iemesliem jāmin stratēģiskās izmaiņas nozarē

„Iekārtu ražotājs aiztaisījās ciet... Tas sadārdzināja projektu - attiecināmās izmaksas tika plānotas uz tehnoloģijām. Rekonstrukcija - uz uzņēmumu pašu. Uz projekta brīdi iekārtas bija kļuvušas dārgākas, bet vislielākais sadārdzinājums bija uz celtniecību. 25% pieauga izmaksas. Tomēr bija ekonomiskais ieguvums - kamēr kavējās projekta realizācijas gaita, sakārtojās likumdošana attiecībā uz šo nozari. Lai gan bija sadārdzinājums, ienāca stratēģiskais investors. Mēs neesam zaudētāji”.

Kā varam redzēt attēlā, tad gadījumi, kad bija jālabo kļūdaini aizpildītie dokumenti ir prasījuši salīdzinoši mazāk mēnešus SF līdzfinansējuma atmaksas aizkavēšanai, jo šajā situācijā ir bijusi pašu saņēmēju vaina un attiecīgi atmaksas ātrums ir bijis atkarīgs no pašiem saņēmējiem. Tādējādi jāsecina, ka SF finansējuma saņēmēji ir ieinteresēti finansējuma saņemšanā un ātrākā kļūdu novēršanā, kamēr SF vadībā iesaistītās institūcijas, neņem vērā saņēmēju finanšu saistības un SF līdzfinansējuma atmaksas ietekmi uz kopējo saņēmēja finanšu situāciju un nenodrošina pēc iespējas ātrāku dokumentu izskatīšanu un finansējuma atmaksāšanu. Šāda situācija varētu būt saistīta ar SF vadībā iesaistīto institūciju papildus darbībām pie SF atmaksu pamatojošo dokumentu izskatīšanas, ko apliecina arī SIA "Ernst&Young Baltic" veiktā izvērtējuma „Izdevumu apliecināšanas procesa atbilstības un efektivitātes izvērtējums” rezultāti. Saskaņā ar iepriekšminētajā izvērtējumā izteiktajiem secinājumiem, „**OLSI un GSA faktiski veiktie procesi atbilst LR normatīvajiem dokumentiem un EK regulām.** Tajā

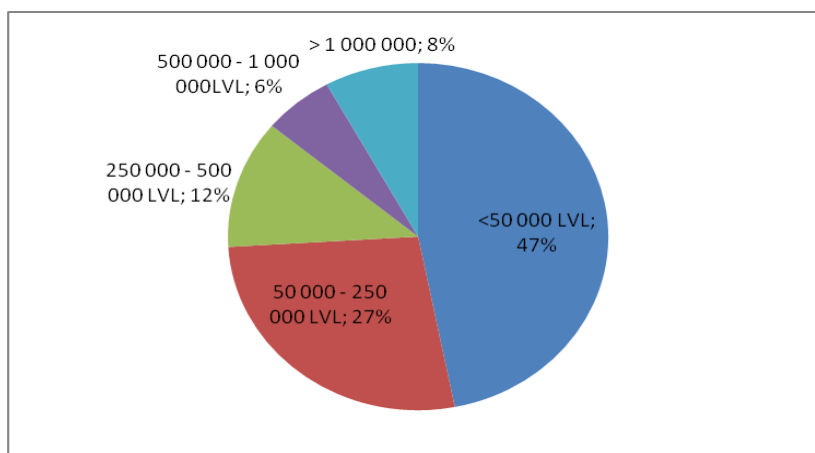
pašā laikā jāatzīmē, ka iestādēs tiek veiktas papildus darbības, kas netiek noteiktas normatīvajos dokumentos, tādējādi samazinot procesa efektivitāti.”

Kāds no saņēmējiem ļoti skeptiski izteicās par valsts iestāžu darbu

„Uzņēmēji ar smaidu uztver visu to, kas šobrīd notiek, jo valsts iestādes strādā savā pasaulē un viņiem nav skaidrs, kas reāli notiek”.

11.attēls

SF līdzfinansējuma atmaksas kavējums atbilstoši projekta lielumam

Atbilstoši projekta lielumam SF līdzfinansējuma atmaksa kavējās tieši finansiāli vismazāk ietilpīgākajiem projektiem t.i., tiem projektiem, kuru kopējās attiecināmās izmaksas bija mazākas kā 50 000 LVL. Šādus gadījumus minēja 47% respondentu. Ņemot vērā, ka kopumā tādi projekti, kuru kopējās attiecināmās izmaksas ir mazāk kā 50 000 LVL, izvērtējumā ir 202 jeb 53%, tad šāds īpatsvars ir vērtējams kā augsts. Varam secināt, ka arī SF vadībā iesaistītām institūcijām prasa vairāk laika izskatīt atmaksas dokumentus finansiāli mazāk ietilpīgiem projektiem nekā lieliem, līdzīgi kā saņēmējiem - īstenot finansiāli mazāk ietilpīgus projektus ir salīdzinoši sarežģītāk un dārgāk kā lielus.

Ņemot vērā, ka prasības attiecībā uz SF līdzfinansējuma atmaksas dokumentu iesniegšanu un izskatīšanu visiem projektiem neatkarīgi no to apjoma ir vienādas, attiecīgi arī SF vadībā iesaistītām institūcijām, laiks un darba apjoms, kas jāpatērē uz finansiāli mazāk apjomīgu projektu atmaksas dokumentu kontroli, ir tāds pats, kā uz finansiāli ietilpīgāku projektu atmaksas dokumentāciju kontroli. Tādējādi jāsecina, ka izmaksas, kas patērētas uz atmaksas dokumentu kontroli maziem un lieliem projektiem nav bijušas proporcionālas.

3.2.5 SF vadībā iesaistīto institūciju darbības raksturojums un konstatētās problēmas projektu ieviešanā

Aptaujājot SF finansējuma saņēmējus, vairums respondentu atzinīgi novērtēja SF vadībā iesaistīto institūciju darbu. Īpaši labas atsauksmes tika izteiktas par Lauku atbalsta dienesta (LAD) darbu, kurš nodrošināja plānošanas periodā no 2004-2006.gadam Vienotā programmdokumenta 4.prioritātes „Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana” administrēšanu.

„Sadarbība ar LAD bija ļoti laba, varēja zvanīt, sniedza konsultācijas, nāca pretī, centās palīdzēt (Lielrīgas reģions). Kad bija projektu pieņemšana, strādāja bez pusdienas laikiem.”

„LADā strādā patīkami, pretimnākoši cilvēki.”

„Cilvēki reģionālajā nodaļā ir pretimnākoši, bet informācijai ir jābūt pirms tam”.

Arī sadarbība ar Sabiedrības integrācijas fondu un Nodarbinātības valsts aģentūru, kuras administrēja VPD 3.prioritātes „Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana” pasākumu administrēšanu no saņēmēju puses tika vērtēta pozitīvi.

„Cilvēciski sadarbība ar Sabiedrības integrācijas fondu un Nodarbinātības valsts aģentūru bija laba.”

Ne par vienu no institūciju darbu saņēmēji neizteicās pilnībā negatīvi, tikai norādīja, ka „ar LIAA šobrīd iet grūti” un ka „CFLA aizkavēja atskaišu izskati lielā darba apjoma dēļ.”

3.2.6 Sadārdzinājumi

Izvērtējot aptaujas rezultātus un respondentu sniegtās atbildes par kopējās makroekonomiskās situācijas ietekmi uz projektu ieviešanu, jāsecina, ka cenu sadārdzinājums ir negatīvi ietekmējis kopējo SF apguves procesu, jo par sākotnēji projektu īstenošanai plānotajiem resursiem varēja sasniegt mazākus rezultātus. Kāds komersants norādīja:

„Par projektu beigās samaksājām par 10% vairāk nekā sākumā plānojām, ņemot vērā inflāciju”.

Saskaņā ar nozares datiem²⁰ būvniecības vidējo izmaksu paaugstināšanās bija vērojama ar 2004.gadu. 2004.gadā tās pieauga par 6.4%, 2005.gadā – par 11.4%, bet 2006.gadā – par 20.9%. 2004. gadā lielākais izmaksu pieauguma avots bija naftas (asfaltbetons un transporta izmaksas) un tērauda (tiltu būvniecība, transporta izmaksas) cenas. Sākot no 2005.gada, nozīmīga loma ir arī darbaspēka un izejmateriālu (smilts, grants, dolomīts, šķembas) izmaksu pieaugumam. Nozīmīgu lomu pēdējo gadu resursu tirgū ir spēlējis pārpalikums pieprasījuma pusē, t.i. resursu piedāvājumam augot lēnāk kā pieprasījumam un mainoties pieprasījuma-piedāvājuma līdzsvaram, ir būtiski palielinājušās resursu cenas. Līdz ar to izmaksu sadārdzinājumu infrastruktūras projektos ļoti būtiski ietekmēja konkurences samazināšanās gan resursu tirgū, gan arī transporta infrastruktūras būvniecības segmentā kopumā.

Arī aptaujas rezultāti parāda, ka pēc saņēmēju vērtējuma, pirmsiestāšanās un SF fondu finansējums ir ietekmējis attiecīgo cenu kāpumu Latvijā.

²⁰ SIA „Konsorts”, SIA „Geo Consultants”, Eiropas Savienības fondu līdzfinansēto infrastruktūras projektu ieviešanas izmaksu pieauguma riski un to ietekme uz projektu īstenošanu, 2007. gada septembrī.

„Fondi ietekmē cenas. Ja nebūtu SF nebūtu tik augstas cenas. Piena dzesētājs parādotes SAPARD naudai pieauga pat trīskārtīgi, tāpat traktori. Tas bija manāms arī tagad, kad vēl nebija pieejama jaunā plānošanas perioda nauda, ka cenas tirgū būtiski samazinājās. Tikko kā Lauku atbalsta dienests izsludināja konkursus uz jaunā plānošanas perioda 2007-2013.gadam programmām, tā visai tehnikai bija vērojams būtisks cenu pieaugums”

„ [mēs] projektu realizējam tādā budžetā kā bija plānots, bet celtnieki ir neapmierināti, jo uz ES projektiem visi celtnieki pelnīja. Tā kā projektiem nauda bija no malas, tādēļ.”

Arī makroekonomiskā²¹ izvērtējuma rezultātā pētnieki ir nonākuši pie secinājuma, ka starp 2003. un 2007. gadu cenu līmenis paaugstinājās par 34% un ka var brīvi interpretēt, ka nedaudz mazāk par 30% no kopējā faktiskā pieauguma un viena ceturta daļa inflācijas ir attiecināma uz fondiem.

Plānojot finansējumu un sasniedzamos rādītājus jauno 2007.-2013.gada fondu programmu īstenošanai jāņem vērā tendences, uz kurām eksperti norāda būvniecības nozarē „tuvāko 5 gadu laikā var gaidīt izmaksu pieaugumu infrastruktūras objektu būvniecībā diapazonā no 150% līdz 175% (100% - 2006. gada cenās). Zemākā robeža ir raksturīga autoceļu būvniecībai, augšējā robeža atbilst ūdensapgādes objektu un atkritumu poligonu būvniecībai. Izmaksu pieaugums izgāztuvju rekultivācijai tiek pozicionēts 156% līmenī, tiltu celtniecībā – 165% līmenī^{22,23}”

3.2.6 Nesamērīgās projektu ieviešanas prasības

Aptaujas rezultātā saņēmēji norādīja ne tikai uz ārkārtīgi lielajām birokrātiskajām prasībām projektu pieteikumu sagatavošanā, bet uz dažām, viņuprāt, nesamērīgām prasībām projektu ieviešanā, kuras ir noteiktas ar Struktūrfondu regulām^{23,24}

SF finansējuma saņēmēji norādīja, ka saskaņā ar vienošanos, kuru saņēmēji ir parakstījuši par finansējuma saņemšanu un izmantošanu ir noteikts, ka „*Saņēmējs nodrošina, ka projekta īstenošanas gaitā un piecu (5) gadu laikā pēc projekta īstenošanas beigām:*

- *netiks veiktas darbības, kas var būtiski izmainīt projekta īstenošanas nosacījumus, mērķus un līdzfinansētās investīcijas;*
- *pamatlīdzekļi, kas ir radīti vai iepirkti, daļēji vai pilnībā izmantojot ERAF līdzfinansējumu, netiks atsavināti, nodoti citam īpašniekam, pārdoti vai citādi norakstīti.”*

²¹ BICEPS, ES fondu makroekonomiskās ietekmes izvērtējums Otrā posma ziņojums 2008. gada jūnijs.

²² SIA „Konsorts”, SIA „Geo Consultants”, Eiropas Savienības fondu līdzfinansēto infrastruktūras projektu ieviešanas izmaksu pieauguma riski un to ietekme uz projektu īstenošanu, 2007. gada septembrī.

²³ Regula (EK) Nr. 1260/1999, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par struktūrfondiem.

²⁴ KOMISIJAS REGULA (EK) Nr. 1828/2006 kas paredz noteikumus par to, kā īstenot Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1080/2006 par Eiropas Reģionālās attīstības fondu.

Tādējādi saņēmējs piecus gadus ar iekārtu, kuru ir iepircis ar SF atbalstu, piemēram, sava uzņēmuma ražošanas modernizācijai, nevar neko darīt. Situācijā, kad 2007.-2013.gada plānošanas perioda SF finansējums lielā mērā tiek vērsts uz inovācijām uzņēmumu konkurētspējas un produktivitātes palielināšanu, uzņēmumiem piespiedu kārtā piecus gadus ir jāstrādā jau ar novecojušām iekārtām.

„5 gadi neļauj iekārtu samainīt uz jaunāku. Ja ir iespēja paņemt kredītu, tad ir izdevīgāk, jo nav jāzaudē laiks un pēc tam ar iekārtu var rīkoties pēc saviem ieskatiem.”

„Ja būtu pašu projekts jau būtu esošo iepirkto iekārtu samainījuši uz modernāku. Pārāk izpildām Eiropas regulu prasības 10 reizes vairāk”.

„Katlu māju varētu pārdot pilsētai [lai to izmanto iedzīvotāju apkurei], bet nevar pēc SF noteikumiem”.

Tādējādi jāsecina, ka SF ieviešanas prasības nav pilnībā samērojamas ar stratēģiskajos plānošanas dokumentos - Vienotajā programmdokumentā un programmas papildinājumā noteiktajiem mērķiem un būtiski kavē uzņēmumu iespējas attīstīties un radīt papildus pievienoto vērtību un ietekmi uz tautsaimniecības attīstību.

3.3 ES struktūrfondu finansējuma izlietošanas efektivitāte

3.3.1 Attīstības plānošanas dokumentu raksturojums

Viens no efektīvas līdzekļu izlietošanas priekšnosacījumiem ir to izlietojuma iepriekšēja plānošana. Kā norādīja divas trešdaļas aptaujāto (62,7%), to organizācijām ir izstrādāts attīstības dokuments - dokuments, kurā noteikti organizācijas attīstības mērķi 3-5 gadu perspektīvā. Apstiprinoši atbildējušo skaitā visvairāk ir komersantu (53,6%), pašvaldību (31,8%) un nevalstisko organizāciju pārstāvju (7,9%). No aptaujātajām fiziskajām personām tikai vienai bija izstrādāts attīstības dokuments, šāda dokumenta nav pusei nevalstisko organizāciju, 41,6% komersantu, 39,1% zemnieku saimniecību un 17,6% pašvaldību.

Saskaņā ar aptaujas par atmaksāto SF līdzekļu 2004.-2006.gada plānošanas periodā izlietošanas efektivitāti metodoloģiju ar attīstības dokumentu tiek saprasti tāda veida dokumenti, kuros noteikti organizācijas attīstības mērķi 3-5 gadu perspektīvā, piemēram, biznesa plāni, attīstības programmas un to investīciju plāni, statūti, darbības programmas, vai līdzvērtīgi dokumenti, kuros noteikti organizācijas darbības mērķi un plānotās darbības to sasniegšanai.

17.tabula

Galvenie attīstības dokumentu veidi

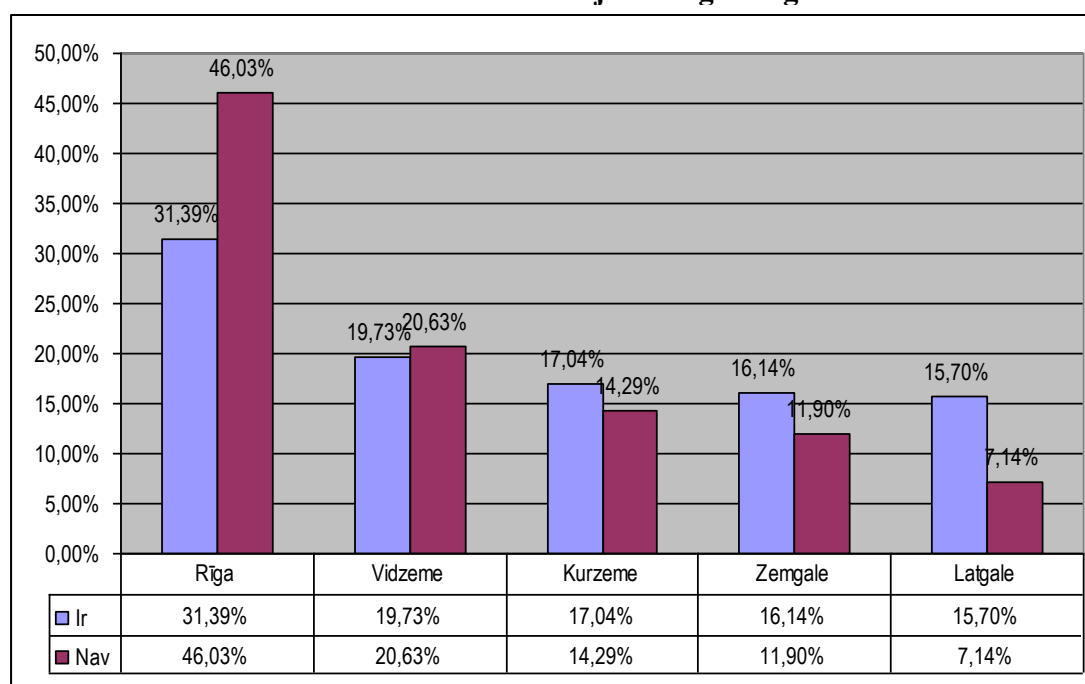
SF finansējuma saņēmējs	Biznesa plāns	Attīstības programma	Statūti	Cits
Fiziskas personas	XXX			
Komersanti	XXX	X	XX	
Nevalstiskās organizācijas		XX	XXX	
Pašvaldības		XXX	XX	X
Zemnieku un zvejnieku saimniecības	XXX	X		XX

Apzīmējumi: xxx – vairāk kā 50% gadījumu, xx – vairāk kā 10%, x – līdz 10%

Tabulā redzams, ka katrā no saņēmēju grupām dominē viens dokumenta veids – komersantiem, zemnieku un zvejnieku saimniecībām, kā arī fiziskajām personām tas ir biznesa plāns, pašvaldībām – attīstības programma, bet nevalstiskajām organizācijām statūti.

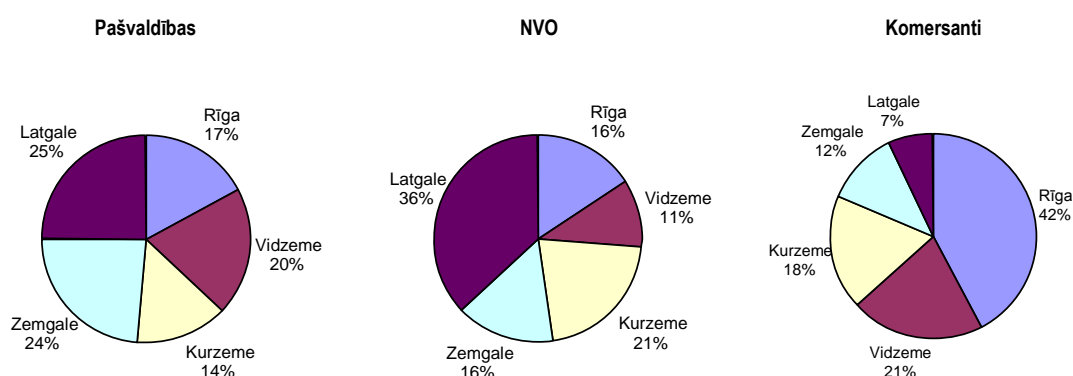
12.attēls

Attīstību dokumentu sadalījums reģionu griezumā

Salīdzinot situāciju reģionu griezumā redzams, ka visbiežāk attīstības dokumentu esamību apstiprinājuši komersanti no Rīgas reģiona, pašvaldības no Latgales un Zemgales plānošanas reģioniem un NVO no Latgales plānošanas reģiona. Visbiežāk attīstības dokumentu trūkst pašvaldībām Vidzemes plānošanas reģionā, NVO Rīgas, Vidzemes un Zemgales plānošanas reģionā, kā arī komersantiem no Rīgas reģionā.

Attīstības dokumenti pēc to saņēmējiem reģionu griezumā

Kopumā 82,6% visu pašvaldību norādīja, ka tām ir izstrādāti attīstības dokumenti. Trešā daļa pašvaldību (29%), kas norādījušas attīstības dokumentu esamību, ir saņēmušas SF finansējumu pasākuma 1.1. “*Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana*” ietvaros, 17% - pasākuma 3.3. “*Sociālās atstumtības mazināšana*” un 16% pasākuma 3.2. “*Izglītības un tālākizglītības attīstība*” ietvaros. Minētie pasākumi ir bijuši vispopulārākie pašvaldību vidū, jo to ietvaros visbiežāk SF finansējumu saņēmušas arī tās pašvaldības, kurām nav izstrādātu attīstības dokumentu (1.1. - 44%, 3.2. - 13%). Jāatzīmē, ka intervijās pašvaldību pārstāvji attīstības dokumentu esamību apstiprināja kā pašsaprotamu, norādot arī to, ka programmas ir publiski pieejamas un tiek veikta to ieviešanas uzraudzība.

Tikai puse nevalstisko organizāciju norādīja, ka tām ir izstrādāti attīstības dokumenti. Vairāk kā trešā daļa nevalstisko organizāciju (37%), kas norādījušas attīstības dokumentu esamību, ir saņēmušas SF finansējumu pasākuma 3.3. “*Sociālās atstumtības mazināšana*” ietvaros un 26% - pasākuma 4.6. “*Vietējo rīcību attīstība* (iniciatīvas “LEADER +” veida pasākums)” ietvaros. Nevalstiskās organizācijas, kam nav attīstības dokumentu, visbiežāk saņēmušas SF finansējumu pasākumu 4.6. “*Vietējo rīcību attīstība* (iniciatīvas “LEADER +” veida pasākums)” (32%), 3.3. “*Sociālās atstumtības mazināšana*” un 3.1. “*Nodarbinātības veicināšana*” ietvaros.

Kopumā 58% komersantu ir izstrādāti attīstības dokumenti, galvenokārt, biznesa plāni. Vislielākā daļa komersantu, kas norādījuši attīstības dokumentu esamību, ir saņēmuši SF finansējumu pasākumu 2.2. “*Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība*” (19,5%) un 2.3. “*Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai*” ietvaros (15,6%). Komersanti, kuriem nav izstrādātu attīstības dokumentu visbiežāk SF finansējumu saņēmuši pasākumu 2.3. “*Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai*” (22%), 2.2. “*Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība*” (16,5%) un 4.7. “*Apmācības*” (15,4%) ietvaros. Jāatzīmē, ka 4.prioritātes pasākumu ietvaros finansējumu saņēmuši kopumā 37% aptaujā piedalījušos komersantu.

Ar SF saņēmējiem veiktajās padziļinātajās intervijās visi intervējamie apgalvoja, ka tiem ir izstrādāti attīstības dokumenti. Jāatzīmē, ka gandrīz visi intervētie komersanti piebilda, ka pirms pieteikšanās uz SF finansējumu, uzņēmumam šāda dokumenta nav

bijis. Biznesa plāns ticis izstrādāts kā viena no SF atbalsta saņemšanas prasībām, kas bija integrēta projekta pieteikumā un attiecās tieši uz SF līdzfinansētajām aktivitātēm. Līdz ar to var apgalvot, ka biznesa plāns lielākoties izstrādāts SF līdzfinansētajam projektam, nevis uzņēmumam kopumā. Biznesa plāns lielākoties ticis uzskatīts par līdzekli SF atbalsta saņemšanai un komersanti lielākajā daļā gadījumu biznesa plānus izstrādājuši, lai izpildītu to programmu prasības, kurās bija pieejams SF līdzfinansējums, nevis plānotu uzņēmuma attīstību kopumā.

Var secināt, ka daļība SF līdzfinansētos projektos daļēji ir veicinājusi plānošanas kultūras attīstību Latvijas uzņēmumu vidē. Tomēr jāatzīmē, ka intervijās netika gūta pārliecība, ka komersanti šos attīstības dokumentus arī izmanto kā instrumentus attīstības plānošanai. Ne vienmēr tas ir saistīts ar komersantu nevēlēšanos vai prasmju trūkumu. Dažu uzņēmumu pārstāvju teiktais:

“Šobrīd ir grūti laiki, uzņēmums samazina ražošanu, darbinieku skaitu, līdz ar to attīstības programma ir nelietojama.”

„Attīstības dokumenti it kā ir, bet reāli neesmu redzējis.[...] Kopumā plāni ražot un palielināt apgrozījumu. Ļoti pieaug energoresursu cenas, notekūdeņi - 80% elektroenerģijas pieaugums gada laikā. Tas nav normāli. Strādāju 6. gadu, katru gadu tiek samazināti darbinieki.”

3.3.2 SF līdzfinansējuma atmaksas izlietojuma sākotnējie mērķi

Lielākā daļā respondentu (84,1%) apgalvoja, ka jau sākotnēji bija plānojuši SF līdzfinansējuma atmaksu izlietot atbilstoši attīstības dokumentos noteiktajiem mērķiem. Negatīvi atbildēja 15,9% aptaujāto, starp kuriem visvairāk ir pašvaldību pārstāvju (vairāk kā ceturtdaļa visu pašvaldību, jeb 26,3%).

Starp mērķiem, kam sākotnēji ticis plānots izlietot SF līdzfinansējuma atmaksu (skat. 18.tabulu), visbiežāk minēti ar uzņēmuma vai institūcijas attīstību saistīti ieguldījumi, piemēram, iekārtu iegāde (30,85%), apmācības (25,87%), ražošanas modernizēšana (24,88%). Kā nākošie iemesli minēti ar projekta ieviešanu saistīti ieguldījumi, piemēram, kredīta atmaksa (15,42%), citu projektu līdzfinansēšana (6,79%). Remontam atmaksu plānojuši izlietot 7,96% respondenti. Atalgojuma palielināšanai, ceļojumiem vai automašīnas iegādei SF līdzfinansējuma atmaksu bija plānojuši tērēt kopumā tikai atsevišķi respondenti. Nevienam nebija plānojis iegādāties nekustamo īpašumu..

18.tabula

Plānotais SF līdzfinansējuma atmaksas izlietojuma veids pasākumu griezumā

Nr. p.k.	Plānotais SF līdzfinansējuma atmaksas izlietojuma veids	Atbilžu biežums %	SF pasākums, zem kura visbiežāk saņemts atbalsts
1	Iekārtu iegādei	30,85	2.2. Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība
2	Apmācībām	25,87	3.2. Izglītības un tālākizglītības attīstība 3.3. Sociālās atstumtības mazināšana 4.7. Apmācības
3	Ražošanas modernizēšanai	24,88	2.2. Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība 4.1. Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos 2.3. Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai
4	Kredīta atmaksai	15,42	1.1. Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana
5	Cits variants	14,93	1.1. Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana
6	Remontam	7,96	1.4. Izglītības, veselības aprūpes un sociālās infrastruktūras attīstība 4.4. Lauku teritoriju pārveidošanas un attīstības veicināšana
7	Citu projektu līdzfinansēšanai/ priekšfinansēšanai	6,97	1.1. Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana 1.4. Izglītības, veselības aprūpes un sociālās infrastruktūras attīstība 3.1. Nodarbinātības veicināšana
8	Sociāliem, kultūras, izklaides pasākumiem	4,48	3.3. Sociālās atstumtības mazināšana
9	Projekta izmaksu sadārdzinājuma segšanai	2,99	2.3. Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai 3.3. Sociālās atstumtības mazināšana
10	Atalgojuma palielināšanai	1,49	1.3. Informācijas un sakaru tehnoloģiju attīstība 3.1. Nodarbinātības veicināšana 3.3. Sociālās atstumtības mazināšana
11	Ceļojumam	0,50	Nav identificējams
12	Automašīnas iegādei	0,50	4.7. Apmācības
13	Nekustamā īpašuma iegādei	0,00	

Padziļinātās intervijas ar SF finansējuma saņēmējiem gan sniedza nedaudz atšķirīgu priekšstatu, jo gandrīz visi saņēmēji līdzfinansējuma atmaksu bija plānojuši izmantot kredīta dzēšanai. SIA pārstāvis no Vidzemes:

“Projekta īstenošanai ņemām kredītu un atmaksu plānojam kredīta atdošanai. To jau likām uzreiz iekšā projekta naudas plūsmās.”

Salīdzinot respondentu norādītos SF līdzfinansējuma atmaksas izlietojuma mērķus ar programmām, kurās tie ir saņēmuši SF finansējumu, jāsecina, ka SF finansējuma saņēmēji lielākajā daļā gadījumu līdzfinansējuma atmaksu ir plānojuši izlietot tiem pašiem mērķiem, kuru sasniegšanai tika saņemts SF finansējums. Ar uzņēmējdarbības attīstību saistītus ieguldījumus pamatā plānojuši veikt uz uzņēmējdarbības attīstību vērsto SF pasākumu saņēmēji, bet ar projektu ieviešanu saistītus ieguldījumus plānojušas vairāk pašvaldības un nevalstiskās organizācijas. Līdz ar to var apgalvot, ka

SF līdzfinansējuma atmaksu saņēmēji sākotnēji plānoja izlietot uzņēmumu un organizāciju attīstībai.

3.3.3 SF līdzfinansējuma atmaksas patiesais izlietojums

Pilnīgi visi respondenti (100%) apgalvoja, SF līdzfinansējuma atmaksa izlietota atbilstoši attīstības dokumentos noteiktajiem mērķiem. Šāda vienprātība tomēr rada aizdomas, ka ne visi SF finansējuma saņēmēji ir atbildējuši patiesi. Konstatējamās atšķirības starp plānoto un reālo izlietojumu liecina, ka SF līdzfinansējuma atmaksa izlietota tomēr nedaudz citiem mērķiem nekā tika plānots sākotnēji (skat 19.tabulu).

19.tabula

SF līdzfinansējuma atmaksas izlietojums pret plānoto

	Plānots	Izlietots	Izmaiņas
Iekārtu iegādei	30,85%	24,44%	↓ -6,4%
Apmācībām	25,87%	28,89%	↑ 3,0%
Ražošanas modernizēšanai	24,88%	16,67%	↓ -8,2%
Kredīta atmaksai	15,42%	9,44%	↓ -6,0%
Cīts variants	14,93%	19,44%	↑ 4,5%
Remontam	7,96%	7,78%	↓ -0,2%
Citu projektu līdzfinansēšanai/ priekšfinansēšanai	6,97%	10,56%	↑ 3,6%
Sociāliem, kultūras, izklaides pasākumiem	4,48%	0,56%	↓ -3,9%
Projekta izmaksu sadārdzinājuma segšanai	2,99%	2,78%	↓ -0,2%
Atalgojuma palielināšanai	1,49%	2,78%	↑ 1,3%
Ceļojumam	0,50%	0,56%	↑ 0,1%
Automašīnas iegādei	0,50%	1,67%	↑ 1,2%
Nekustamā īpašuma iegādei	0,00%	0,56%	↑ 0,6%

Reālais SF atmaksas izlietojums rāda nebūtiskas atšķirības pret plānoto, tomēr iezīmē interesantas tendences. Starp mērķiem, kam tika izlietota SF līdzfinansējuma atmaksa, visbiežāk minētas apmācības (28,9%), kam atmaksu izlietojuši par 3% vairāk saņēmēju. To skaitā līderi ir komersanti (65%), pašvaldības (23%) un NVO (11,5%). Iekārtu iegādei un ražošanas modernizācijai atmaksu izlietojuši mazāk respondentu kā plānots (iekārtas iegādājušies par 6,4% mazāk saņēmēju; ražošanu modernizējuši par 8,2% mazāk saņēmēju).

Atmaksātos līdzekļus citu projektu līdzfinansēšanā vai priekšfinansēšanā izmantojuši par 3,59% vairāk SF finansējuma saņēmēju, to skaitā visvairāk ir komersantu (52,6%) un pašvaldības (36,8%). Vislielākais pieaugums vērojams starp tiem SF finansējuma saņēmējiem, kas izvēlējušies līdzfinansējuma atmaksu izlietot citiem mērķiem (+4,5%), starp kuriem vairāk kā puse (54,3%) ir komersanti. Savukārt, kredīta atmaksai atgūtos līdzekļus tērējuši par 5,9% mazāk saņēmēju, starp kuriem visvairāk ir pašvaldības (47%) un komersanti (29%). Sadārdzinājumu visbiežāk seguši komersanti (60%). Komersanti ir līderi arī atmaksas izlietojumā citiem mērķiem (54,3%). Tikai daži saņēmēji par atgūtajiem līdzekļiem palielinājuši atalgojumu (+1,3%) un iegādājušies automašīnas (+1,2%). Viens SF finansējuma saņēmējs iegādājies nekustamo īpašumu.

20.tabula

SF līdzfinansējuma atmaksas reālais izlietojums pasākumu griezumā

Nr. p.k.	SF līdzfinansējuma atmaksas izlietojuma veids	Atbilžu biežums %	SF pasākums, zem kura visbiežāk saņemts atbalsts
1	Apmācībām	28,89%	4.7. Apmācības 3.2. Izglītības un tālākizglītības attīstība 3.3. Sociālās atstumtības mazināšana
2	Iekārtu iegādei	24,44%	2.2. Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība 4.5. Mežsaimniecības attīstība
3	Cits variants	19,44%	2.3. Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai 3.1. Nodarbinātības veicināšana 1.1. Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana
4	Ražošanas modernizēšanai	16,67%	2.2. Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība 4.1. Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos 2.3. Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai
5	Citu projektu līdzfinansēšanai/priekšfinansēšanai	10,56%	2.3. Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai 3.1. Nodarbinātības veicināšana
6	Kredīta atmaksai	9,44%	1.1. Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana
7	Remontam	7,78%	4.6. Vietējo rīcību attīstība (iniciatīvas "LEADER +" veida pasākums) 1.4. Izglītības, veselības aprūpes un sociālās infrastruktūras attīstība
8	Projekta izmaksu sadārdzinājuma segšanai	2,78%	4.5. Mežsaimniecības attīstība 1.1. Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana 2.4. Pieeja finansējumam maziem un vidējiem uzņēmumiem
9	Atalgojuma palielināšanai	2,78%	3.1. Nodarbinātības veicināšana 3.2. Izglītības un tālākizglītības attīstība 2.3. Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai
10	Automašīnas iegādei	1,67%	4.9. Flotes atjaunošana un zvejas kuģu modernizēšana
11	Sociāliem, kultūras, izklaides pasākumiem	0,56%	3.3. Sociālās atstumtības mazināšana
12	Ceļojumam	0,56%	3.1. Nodarbinātības veicināšana
13	Nekustamā īpašuma iegādei	0,56%	1.1. Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana

Salīdzinot SF līdzfinansējuma atmaksas izlietojumu mērķus ar programmām, kurās respondenti ir saņēmuši SF finansējumu, jāsecina, ka SF finansējuma saņēmēji lielākajā daļā gadījumu līdzfinansējuma atmaksu ir izlietojuši attīstībai, t.i. atbilstoši plānotajam. Par to liecina, piemēram, salīdzinoši pieaugušais līdzekļu atmaksas izlietojums apmācībām.

Vērojamās atšķirības SF līdzfinansējuma atmaksas izlietojumā pret plānoto liecina par ārēju faktoru ietekmi. Pieaugumus atmaksas izlietošanai citu projektu līdzfinansēšanā liecina par SF līdzekļu pieejamību citu programmu vai atkārtotu konkursu ietvaros. Atšķirības kredīta atmaksai novirzīto līdzekļu daudzumā, iespējams,

izskaidrojamas ar labvēlīgajiem banku kredītu nosacījumiem 2005. - 2007.gadā²⁵, kādēļ atgūtie līdzekļi netika atmaksāti, bet ieguldīti citiem mērķiem. Salīdzinoši lielais pieaugums atmaksas izlietojumam citiem mērķiem, iespējams, liecina, ka SF finansējuma saņēmēji projektu īstenošanai nepieciešamos līdzekļus sākotnēji atrāvuši citām vajadzībām.

Lielākā daļa aptaujāto SF finansējuma saņēmēju intervijās atzina, ka līdzfinansējuma atmaksa izlietota bankas kredītu, Valsts Kases aizdevumu vai privātu aizdevumu atdošanai, kā arī papildus investīcijām uzņēmumos. SIA pārstāvis no Latgales:

“Projekta īstenošanai ņēmām kredītu, to plānojām atmaksāt. Projekta nauda nesedza visas vajadzības, bet tikai daļu, tādēļ par daļu atgūto līdzekļu iepirkām iekārtas un mēbeles viesu namam”.

“Bankai bija labi noteikumi neprasīja tūlīt dzēst kredītu tādēļ atmaksāto naudu varēja ieguldīt modernizācijā, jo ar SF līdzekļiem bija par maz.”

Pašvaldības pārstāvis no Latgales:

“Projekta ieviešanai bija paņemts aizņēmums Valsts Kasē. Par atmaksāto naudu atdevām aizdevumu. Līdz ar to nauda palīdzēja īstenot pašvaldības mērķus – sakārtot pašvaldības iestādes.”

3.3.4 Projektu ieviešanas nosacījumu maiņas ietekme uz attīstības mērķu realizēšanu

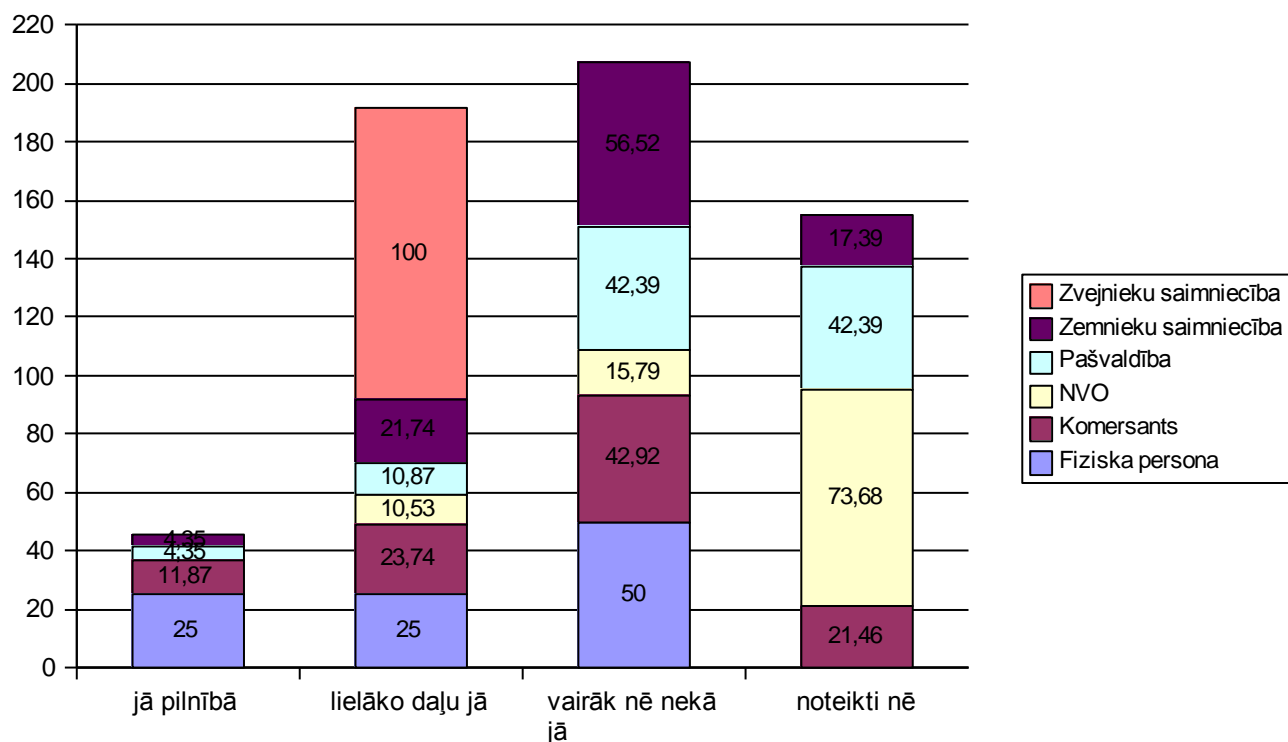
SF līdzfinansējuma atmaksas kavējums licis atteikties no kādu savu ieceru īstenošanas tikai 8% aptaujāto, tomēr ceturtdaļa aptaujāto (23,9%) atzina, ka atmaksas kavējumi ir likuši daļēji atteikties no sākotnējām iecerēm. To skaitā visvairāk ir to SF finansējuma saņēmēju, kas saņēmuši atbalstu pasākumu 4.7., 2.3, 3.2. un 3.3. ietvaros. Tomēr aptaujātie saņēmēji nevarēja identificēt no kā atteikušies. Pašvaldības pārstāvis no Vidzemes:

“Ļoti iespējams, ka bija paredzēts, ka tajā laikā budžetā ienāks noteikts finansējuma apjoms, bet nevar pateikt konkrēti kas netika realizēts.”

Vairāk kā trīs ceturtdaļas aptaujāto apšaubīja, ka būtu īstenojuši projektus bez SF līdzfinansējuma – 31% to kategoriski apstiprināja, bet 40,9% sliecās atbildēt vairāk negatīvi kā pozitīvi. 73% visu aptaujāto NVO un gandrīz puse pašvaldību (42,4%) apstiprināja, ka noteikti nebūtu realizējuši projektu bez SF līdzfinansējuma. Vairāk kā puse visu aptaujāto zemnieku saimniecību (56,5%), gandrīz puse visu komersantu (42,3%) un 42,4% pašvaldību atzina, ka, visticamākais, nebūtu realizējuši projektu bez SF līdzfinansējuma.

²⁵ Pēc Centrālā Statistikas pārvaldes datiem vidējās svērtās procentu likmes latos piesaistītajiem noguldījumiem un izsniegtiem kredītiem kredītiestādēs salīdzinot 2005 gadu ar 2007. gadu ilgtermiņa kredītiem pieaugušas no 9,4 līdz 14,57%, bet īstermiņa kredītiem no 5,9 līdz 10%.

Vai SF finansējuma saņēmēji būtu īstenojuši projektus bez SF līdzfinansējuma
(% no atbilžu kopskaita)

Bez SF finansējuma savus projektus visvairāk būtu īstenojuši tie SF finansējuma saņēmēji, kas saņēmuši atbalstu pasākumos 2.2. „Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība”, 2.3. „Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai”, 4.1. „Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos” un 4.7. „Apmācības” Lielāko daļu projekta, kaut arī ilgākā laikā būtu realizējuši tie SF finansējuma saņēmēji, kas saņēmuši atbalstu pasākumos 2.2. „Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība”, 2.3. „Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai”, 1.1. „Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana” un 4.7. „Apmācības”. Arī starp vairāk negatīvi kā pozitīvi noskaņotajiem visvairāk ir pasākumu 2.2., 2.3. un 4.7. saņēmēji. Viskategoriskāk noskaņoti ir tie SF finansējuma saņēmēji, kas saņēmuši atbalstu ESF līdzfinansētajos pasākumos un 1.1. pasākumā. Kā minēja SIA pārstāvis no Latgales:

“Nevarēja nerealizēt projektu, savādāk būtu jālikvidē saimniecība”.

3.3.5 Līdzfinansējuma apmērs, kādu aptaujātie būtu gatavi nodrošināt, īstenojot projektu atkārtoti

Projekta atkārtotas īstenošanas gadījumā lielākā daļa aptaujāto bija gatavi nodrošināt līdzfinansējumu tādā pat apmērā kā tas ir bijis iepriekš. Atsevišķi saņēmēji izteica nožēlu, ka jaunajās programmās (piemēram, Lauku attīstības programmā 2007.-2013.gadam, uzņēmējdarbības atbalsta programmās) atbalsta intensitātes nosacījumi ir padarīti neizdevīgāki, salīdzinot ar iepriekšējo periodu. Atsevišķi saņēmēji, kas bija nodrošinājuši lielāku līdzfinansējumu kā tas bijis prasīts, lai saņemtu augstāku vērtējumu, to noteikti nebija gatavi darīt atkārtoti.

21.tabula

Vēlamā līdzfinansējuma likme salīdzinājumā ar saņemto SF atbalstu

Vēlamā līdzfinansējuma likme	Pasākums, kura ietvaros ticis saņemts SF atbalsts
0%	3.3. Sociālās atstumtības mazināšana 4.6. Vietējo rīcību attīstība (iniciatīvas "LEADER +" veida pasākums) 3.1. Nodarbinātības veicināšana 2.3. Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai
1-10%	3.3. Sociālās atstumtības mazināšana 3.2. Izglītības un tālākizglītības attīstība 1.1. Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana
11-15%	1.1. Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana 2.3. Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai
16-25%	4.7. Apmācības 2.3. Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai 1.1. Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana
26-50%	2.2. Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība 2.3. Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai 4.1. Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos

Starp tiem SF atbalsta saņēmējiem, kas būtu gatavi pieteikties SF atbalstam²⁶ ar 0% līdzfinansējuma likmi, visvairāk ir komersantu un NVO pārstāvju. No 1-10% un no 11-15% līdzfinansēt savus projektus visbiežāk vēlētos pašvaldības un NVO). Savukārt, līdzfinansējumu līdz 25% un līdz 50% ir gatavi nodrošināt pamatā komersanti.

Analizējot informāciju reģionu griezumā, redzams, ka pašvaldības visbiežāk būtu gatavas līdzfinansēt projektus līdz 10-15%, tomēr arī 50% līdzfinansējums netiek uzskatīts par šķērslī. Viszemākajā apmērā līdzfinansējumu būtu gatavas nodrošināt pašvaldības no Kurzemes.

²⁶ Analīzē nav iekļautas zemnieku saimniecības, zvejnieku saimniecības un fiziskās personas, kas 2007.-2013.gada plānošanas periodā nepretendē uz SF finansējumu.

22.tabula

**Līdzfinansējuma likme kādu pašvaldības gatavas nodrošināt SF projektiem
(% no kopskaita)**

Līdzfinansējuma likme	Rīga	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale
0%	0	10	21,43	10	9,09
1-10%	50	35	42,86	25	50
11-15%	31,25	40	14,29	35	40,91
16-25%	12,5	15	21,43	25	0
26-50%	6,25	0	0	5	0

NVO būtu gatavas nodrošināt līdz 10% līdzfinansējuma, pie kam, pēc statistikas rādītājiem nabadzīgākā reģiona - Latgales - pārstāvji ir daudz lielākā mērā gatavi piedalīties projektu līdzfinansēšanā, nekā Zemgales reģiona NVO.

23. tabula

Līdzfinansējuma likme kādu NVO gatavas nodrošināt SF projektiem (% no kopskaita)

Līdzfinansējuma likme	Rīga	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale
0%	33,33	42,86	16,67	75	50
1-10%	55,56	42,86	50	12,5	37,5
11-15%	0	0	33,33	0	12,5
16-25%	11,11	14,29	0	0	0
26-50%	0	0	0	12,5	0

Vairāk kā divas trešdaļas visu komersantu visos reģionos ir gatavi nodrošināt līdzfinansējumu 16-25% un 26-50% apmērā, tomēr salīdzinoši vienāds daudzums respondentu no visiem reģioniem nav gatavi vispār nodrošināt savu līdzfinansējumu projektiem. Šādas atbildes var izskaidrot ar to, ka 2004.-2006.gada plānošanas periodā virknē ESF finansēto programmu komersantiem bija pieejama 0% līdzfinansējuma likme.

24.tabula

**Līdzfinansējuma likme kādu komersanti gatavi nodrošināt SF projektiem
(% no kopskaita)**

Līdzfinansējuma likme	Rīga	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale
0%	8,74	6,98	5,56	13,04	7,14
1-10%	10,68	13,95	22,22	4,35	21,43
11-15%	11,65	11,63	2,78	4,35	14,29
16-25%	33,98	30,23	13,89	39,13	21,43
26-50%	34,95	37,21	55,56	39,13	35,71

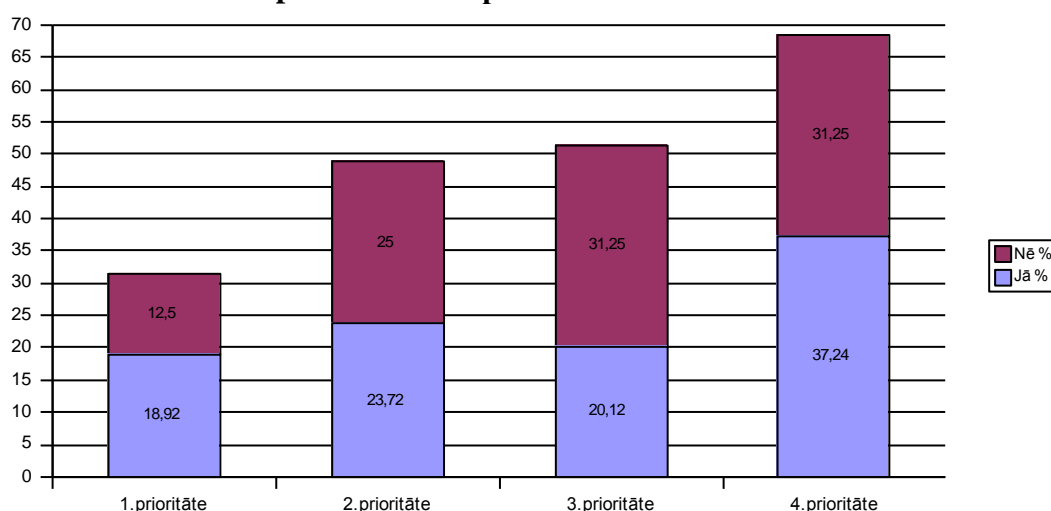
Izvērtējot aptaujas rezultātus jāsecina, ka kopumā SF finansējuma saņēmēji būtu gatavi pieteikties uz līdzvērtīgiem līdzfinansējuma nosacījumiem, kādi tiem bija 2004.-2006.gada plānošanas periodā.

3.3.6 SF finansējuma saņēmēju plāni atkārtoti pieteikties SF atbalstam

Uz jautājumu vai esošie SF finansējuma saņēmēji nākotnē plāno atkārtoti pieteikties SF atbalstam 87,4% no visiem respondentiem atbildēja apstiprinoši. Tomēr nevar viennozīmīgi apgalvot, ka visi šie respondenti ir potenciālie SF finansējuma saņēmēji, jo aptauja tika veikta arī starp zemnieku saimniecībām un zvejnieku saimniecībām, kas jaunajā fondu plānošanas periodā no 2007-2013 gadam finansējumu saņems no Lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam. Starp pozitīvi atbildējušajiem SF finansējuma saņēmējiem 37,2% ir finansējumu saņēmuši VPD 4.prioritātes ietvaros (ELVGF un ZVFI finansējums), bet starp negatīvi atbildējušajiem 4.prioritātes ietvaros atbalstu saņēmusi trešdaļa respondentu (31,2%).

15.attēls

Respondentu, kas saņēmuši SF atbalstu VPD prioritāšu ietvaros, plāni atkārtoti pieteikties SF atbalstam

Kamēr SF atbalsta dokumenti tikai tiek gatavoti un notiek pirmie projektu konkursi, vairāki SF finansējuma saņēmēji, kuri atbalstu var saņemt no Lauku attīstības programmas 2007.-2013.gadam (LAP), informēja, ka ne tikai plāno pieteikties fondu atbalstam, bet jau īsteno jaunus projektus. SIA pārstāvis no Latgales, kas darbojas lauksaimniecības nozarē: ‘

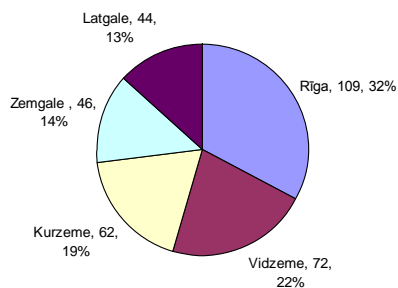
“Paredzēto limitu līdz 2013. gadam uzņēmuma modernizācijai esam jau paņēmuši. Varbūt kādos citos fondos varētu. Ja vien būs tāda iespēja noteikti fondus izmantosim, jo lai vai kāds, bet tomēr tas ir atbalsts.”

Salīdzinot SF finansējuma saņēmēju gatavību atkārtoti pieteikties SF finansējuma saņemšanai reģionu griezumā redzams, ka gatavība ir proporcionāla reģionu aktivitātei, t.i. visaugstāko gatavību demonstrē Rīgas un Vidzemes reģiona pārstāvji, bez vizemāko – Latgales reģiona pārstāvji. Šī tendence saskan ar līdzšinējo aktivitāti SF apgūšanā reģionu griezumā. Salīdzinoši pret kopapjomu Kurzemes un Latgales reģionos ir mazāk to saņēmēju, kas nav gatavi pieteikties atkārtoti, kas netieši liecina par SF programmu labvēlīgākajiem nosacījumiem, kas ir pieejami šo reģionu pārstāvjiem.

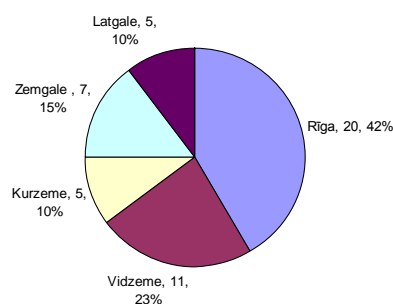
16.attēls

SF finansējuma saņēmēju gatavība atkārtoti pieteikties SF finansējumam

Ir gatavi pieteikties atkārtoti

Nav gatavi pieteikties atkārtoti

Salīdzinot SF finansējuma saņēmēju potenciālo aktivitāti, ar programmām, kurās tie saņēma SF līdzfinansējumu 2004. – 2006.gada plānošanas periodā, redzams, ka visieinteresētākie atkārtotā SF finansējuma saņemšanā ir komersanti, pašvaldības un nevalstiskās organizācijas. Vislielāko aktivitāti pāduši to pasākumu finansējuma saņēmēji, kuru ietvaros bija pieejamas investīcijas infrastruktūrā vai iekārtās, kā arī dažādu sociālo un izglītības aktivitāšu īstenošanā. Savukārt, starp negatīvi noskaņotajiem visvairāk ir nevalstisko organizāciju pārstāvju, komersantu un salīdzinoši mazāk pašvaldību.

25.tabula

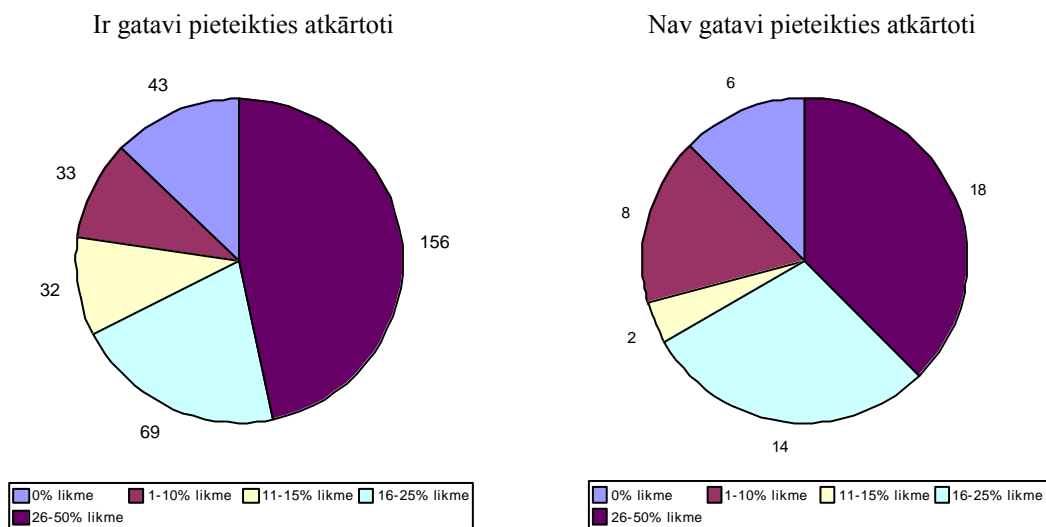
Finansējuma saņēmēju potenciālā aktivitāte aktivitāšu griezumā

Nr.p.k.	SF pasākums, kura ietvaros saņemts atbalsts	Vēlas pieteikties atkārtoti	Nevēlas pieteikties atkārtoti
1	2.3. Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai	17,22%	15,15%
2	2.2. Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība	16,27%	18,18%
3	1.1. Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana	15,79%	9,09%
4	3.3. Sociālās atstumtības mazināšana	12,44%	15,15%
5	3.2. Izglītības un tālākizglītības attīstība	11,00%	24,24%

Izvērtējot līdzfinansējuma apmēru, kādu saviem projektiem nodrošināja tie SF finansējuma saņēmēji, kas apstiprināja gatavību pieteikties atkārtoti, redzams, ka gandrīz puse saņēmēju līdzfinansējuši projektus maksimālajā apmērā (26-50%) un būtu gatavi to darīt atkārtoti. Savukārt, tie saņēmēji, kas līdzfinansējuši projektus no 1-10%, un no 16-25% ir noskaņoti daudz negatīvāk.

17.attēls

Līdzfinansējuma apmērs, kādu projektiem nodrošināja respondenti, kas apstiprināja vai noliedza gatavību pieteikties SF finansējumam atkārtoti

No augstākminētā var secināt, ka SF finansējumam pie tiem pašiem atbalsta nosacījumiem kā 2004.-2006.gada plānošanas periodā visvairāk būtu gatavi būtu pieteikties lielākoties VPD 2. un 3. prioritātes ietvaros SF finansējumu saņēmušie, kuri nodrošinājuši līdzfinansējumu 26-50%, 16-25%, un 0% apmērā – tātad pamatā komersanti un NVO, kam nebija jānodrošina savs līdzfinansējums.

Salīdzinot aptaujas rezultātus ar viedokļiem, kas tika iegūti intervijās jāatzīmē, ka tika gūti citi rezultāti. Šos rezultātus daļēji apliecina veiktās intervijas ar SF finansējuma saņēmējiem. Intervējot komersantus, lielākā komersantu daļa intervijās pauda viedokli, ka 2007. – 2013.gada programmās tie neredz aktivitātes, kurās komersanti varētu pieteikties un saņemt sevi interesējošo atbalstu – t.i. investīcijas uzņēmumu modernizācijai un infrastruktūras sakārtošanai, kaut arī atsevišķās programmās finansējums šādām aktivitātēm ir būtiski pieaudzis²⁷. Kā papildus problēmu uzņēmēji norādīja izmaiņas banku kredītu nosacījumos. SIA pārstāvis no Latgales:

“Pirms diviem gadiem viss bija labi. Šobrīd daudz grūtāk no bankām dabūt kredītus. Jauno projektu [LAP finansējums] apstiprināja jau aprīlī, bet tikai tagad banka iedeva kredītu.”

Savukārt, pašvaldības intervijās izteica gatavību pieteikties SF finansējumam atkārtoti, norādot uz to, cik izdevīgi ir šo programmu nosacījumi. Pašvaldība no Latgales:

“Noteikti pieteiksimies atkārtoti. Projektā ieguldījām 10 tūkstošus, bet dabūjām 70 000 latu. Noteikti piedalīsimies konkursos.”

²⁷ 2007.-2013.gada programmas uzņēmējiem no īpaši atbalstāmajām teritorijām piedāvā līdzvērtīgus SF atbalsta nosacījumus, kādi tie bija pieejami iepriekšējā perioda programmās, turklāt pieejamā finansējuma apjoms salīdzinoši ir pieaudzis par 90%. Pierobežas teritorijā esošiem komersantiem pieejama atbalsta intensitāte līdz 50% apmērā, bet pārējās teritorijās līdz 40%.

Jāatzīmē, ka intervijās, izsakot viedokli par jaunajām SF programmām komersanti bieži lietoja izteicienus: „neredzu”, „nevar saskatīt”, „vai tad tur kaut kas ir pieejams”. Šādi izteikumi netieši apliecina to, ka pastāv grūtības ar informācijas uztveršanu par 2007.-2013.gada programmu piedāvājumu. Jāsecina, ka viegli saprotamas informācijas trūkums var ietekmēt potenciālo SF finansējuma saņēmēju aktivitāti un sekmīgu finansējuma apguvi.

95% aptaujāto plāno nākotnē turpināt darbību jomā, kuras attīstībai tika saņemts līdzfinansējums. Starp tiem SF saņēmējiem, kas izlēmuši neturpināt darbību jomā, kuras attīstībai tika saņemts SF finansējums visvairāk ir pasākumu 1.1. „Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana”, 3.2. „Izglītības un tālākizglītības attīstība”, un 3.1. „Nodarbinātības veicināšana” finansējuma saņēmēju. Kā norādīja kādas lielas akciju sabiedrības pārstāvis Latgalē:

“Šobrīd ir grūti laiki, uzņēmums samazina ražošanu, arī darbinieku skaitu. Tomēr darbības jomu tas nemainīs, bet pārcels ražošanu uz Ķīnu. Kamēr uzņēmums pārdzīvo krīzi, uz SF finansējumu uzņēmums noteikti nepieteiksies.”

4. Secinājumi par ES Struktūrfondu finansējuma atmaksu izlietošanas efektivitāti

Secinājumi ir balstīti uz izvērtējuma ietvaros veikto SF atmaksas saņēmēšo organizāciju aptaujas un interviju rezultātiem. Kā sekundārie avoti tika izmantoti 2007. un 2008. gadā īstenotie pētījumi par SF ietekmi uz makroekonomiskajiem rādītājiem un statistikas dati. Atbilstoši izteiktajiem secinājumiem eksperti ir formulējuši rekomendācijas SF administrācijā iesaistītajām institūcijām, lai uzlabotu SF ieviešanas efektivitāti un to ietekmi uz tautsaimniecības attīstību kopumā. Detalizēti secinājumi un rekomendācijas ir atspoguļotas 26. tabulā.

SF administrācijas sistēmas efektivitātei ir tieša ietekme uz SF finansējuma, tai skaitā atmaksu izlietojuma efektivitāti. Kavējumi projekta ieviešanas uzsākšanā un atmaksu pamatojošo dokumentu apstrādē kopā ar ārējiem faktoriem (cenu sadārdzinājums 2004. – 2007. gadā būvniecības un citos sektoros) ir ietekmējuši kopējo projektu sadārdzinājumu, tādējādi samazinot to efektivitāti.

SF līdzfinansējuma atmaksu saņēmēji ir lielākoties novirzījuši mērķiem, kas saistīti ar attīstību, piemēram, iekārtu iegādei un apmācībām. Šāda rīcība pamatojas gan organizāciju plānošanas dokumentos, gan salīdzinoši labvēlīgos banku kredītu nosacījumos, kuri bija spēkā no 2004. līdz 2006. gadam. Var secināt, ka SF finansējuma atmaksām ir bijusi labvēlīgā ietekme uz tautsaimniecības attīstību, jo tās veicinājušas uzņēmumu un darbaspēka konkurētspējas palielināšanos.

Vairums (87%) SF līdzfinansējumu saņēmēšo organizāciju ir gatavas atkārtoti īstenot projektu jaunajā, 2007. – 2013. gada periodā pie līdzīgiem SF atbalsta intensitātes nosacījumiem kā iepriekšējā periodā. Tomēr atsevišķas grupas, it īpaši komersanti, norāda uz vispārējās ekonomiskās situācijas nelabvēlīgo ietekmi, kas bremzē to attīstības plānus. Vienlaikus SF atbalsta intensitāte un nosacījumi 2007. – 2013. gada periodā ir būtiski mainījušies (atbalsta intensitāte samazinājusies, bet nosacījumi kļuvuši sarežģītāki), tādēļ daļa komersantu nesaskata reālas iespējas izmantot SF uzņēmējdarbības attīstībai.

Atsevišķas saņēmēju grupas (NVO, pašvaldības) ir vairāk nekā citas atkarīgas no SF finansējuma pieejamības projektu īstenošanai, ko apliecina saņēmēju atbildes, ka projekti nebūtu īstenoti bez SF atbalsta. Latgales reģionā vairāk nekā citos ir vērojama tendence īstenot atkārtotus, maza apjoma, neinvestīciju - „mīksto” projektus (piemēram, Latgalē projektus zem 3. pasākuma īstenojuši 42% no respondentiem, bet Rīgā – 22%. Savukārt pašvaldības visbiežāk ir atkārtoti īstenojušas projektus Latgalē (52%), bet komersanti – Rīgā (21%)). Kontekstā ar salīdzinoši zemākiem attīstību raksturojošiem rādītājiem Latgalē, var secināt, ka šajā reģionā atsevišķām iedzīvotāju grupām SF ir nozīmīgs monetārās iztikas nodrošinošs avots. Lai gan ar pētījuma tiešajiem rezultātiem nevar apstiprināt vai noliegt šo pieņēmumu, tomēr analizējot atšķirības starp saņēmēju grupām, projektu apjomu, pasākumiem, zem kuriem projekti īstenoti, var secināt, ka Latgalē ir lielāka interese īstenot finansiāli mazietilpīgus projektus, no kuriem lielākā izmaksu daļa ir saistīta ar administrēšanas, vadības un īstenošanas personāla izdevumiem.

Nr.	Secinājums	Pamatojums no ziņojuma	Rekomendācija	Rekomendācijas būtiskums ²⁸
Secinājumi un ieteikumi attiecībā uz SF administrācijas sistēmu				
1.	Aizkavēšanās projektu ieviešanas uzsākšanā pilnībā sākotnēji rezultātus ar plānotajiem resursiem. Kopā ar citiem faktoriem (pieprasījuma pieaugums atsevišķos sektoros, piem., būvniecība) kavēšanās ietekmēja izmaksu sadārdzināšanos.	SF 29% respondentu projekta ieviešanas uzsākšana aizkavējās. No tiem 46% projekta ieviešanas uzsākšanas aizkavēšanās bija salīdzinoši neliels no 1 līdz 3 mēnešiem. Tomēr 37% kavējums bija būtisks no 4-6 mēnešiem. Ilgās projektu pieteikumu izskatīšanas dēļ izmaksas infrastruktūras un aprīkojuma piegāžu projektos pieauga no 10% līdz 30% pēc saņēmēju pašu vērtējuma.	SF administrējošām institūcijām nodrošināt projektu pieteikumu izvērtēšanu normatīvajos aktos noteiktajos termiņos, paredzot elastību projektu pieteikumu precizēšanā – ļaujot saņēmējam mainīt paredzētās iekārtas specifikāciju, ja tas ir ekonomiski izdevīgāk.	2
2.	Biežāk nekā pārējie iemesli SF līdzfinansējuma atmaksu kavējušas SF administrējošās institūcijas, kavējoties ar SF līdzfinansējuma atmaksas dokumentu izskatīšanu, tādējādi radot saņēmējiem finanšu zaudējumus (paildzinās un pieaug kredīta atmaksa bankai).	30% saņēmēju SF līdzfinansējums tika pārskaitīts ar kavēšanos. 48% respondentu ir norādījuši, ka kavējums ir bijis 1-3 mēneši, 35% SF līdzfinansējuma atmaksu ir gaidījuši 4-6 mēnešus, 8% 7-12 mēnešus, bet 3% pat vairāk kā 12 mēnešus. Visbiežāk jeb 44% respondentu kā iemeslus SF līdzfinansējuma atmaksas kavējumam ir norādījuši, ka SF vadībā iesaistītās institūcijas neizskatīja iesniegto dokumentāciju paredzētajā laikā. Biežāk nekā pārējie iemesli SF līdzfinansējuma atmaksu no 7 līdz vairāk kā 12 mēnešiem ir kavējušas SF vadībā iesaistītās institūcijas, nenodrošinot dokumentu izskatīšanu plānotajā termiņā. Pasākumi, kuros SF finansējuma saņēmējiem SF līdzfinansējuma atmaksa bija jāgaida vairāk kā 12 mēnešus bija 1.1. <i>Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana</i> , 1.3. <i>Informācijas un sakaru tehnoloģiju attīstība</i> un 1.4. <i>Izglītības, veselības aprūpes un sociālās infrastruktūras attīstība</i> .	Vadošajai iestādei Vadības informācijas sistēmā radīt papildus uzraudzības rādītāju, kavēšanās ar SF līdzfinansējuma atmaksu, kas ilgāka par 4 mēnešiem, konstatēšanai un potenciāli radīto finanšu risku novērtēšanai un mazināšanai.	3

²⁸ Būtiskums: 3 – visbūtiskākā, 1 – visnebūtiskākā.

	Ņemot vērā, ka lielai daļai saņēmēju 15,42 % SF līdzfinansējuma atmaksu bija paredzēts izmantot kredīta atmaksai, tad kavēšanās ar SF līdzfinansējuma atmaksas pārskaitīšanu radīja virknei saņēmēju finansiālas grūtības, jo bija jāmeklē papildus līdzekļi, lai segtu kredītsaistības.			
3.	SF līdzfinansējuma atmaksas pieprasījumu dokumentu izskatīšana mazajiem līdz 50 000 LVL un ne investīciju - „mīkstajiem” projektiem ir laikietilpīgāka nekā lielākiem par 250 000 LVL. Tātad mazāk ietilpīgiem projektiem administrēšanas sistēma ir neefektīvāka nekā lielākiem, jo izmaksas uz 1 naudas vienību ir augstākas (gan SF līdzfinansējuma saņēmējiem, gan administrējošām institūcijām).	Atbilstoši projekta lielumam SF līdzfinansējuma atmaksa kavējās tieši finansiāli vismazāk ietilpīgākajiem projektiem t.i., tiem projektiem, kuru kopējās attiecināmās izmaksas bija mazākas kā 50 000 LVL. Šādus gadījumus minēja 47% respondentu. Salīdzinoši ilgi 4-6 mēnešus visbiežāk SF līdzfinansējuma atmaksu bija jāgaida 3.3.pasākuma <i>Sociālās atstumtības mazināšana</i> finansējuma saņēmējiem.	Lai nodrošinātu „value for money” principu Vadošajai iestādei sadarbībā ar pārējām SF administrēšanā iesaistītajām institūcijām izvērtēt iemeslus un konstatētās kļūdas, kuru dēļ dokumentu izskatīšana mazajiem projektiem ir laikietilpīgāka nekā lielajiem projektiem, lai varētu pārskatīt un diferencēt prasības attiecībā uz atmaksas dokumentu izskatīšanu atkarībā no projekta lieluma un projekta veida.	2
4.	SF ieviešanas prasības nebija pilnībā samērojamas ar stratēģiskajos plānošanas dokumentos – VPD un PP noteiktajiem mērķiem un potenciāli kavē uzņēmumu iespējas attīstīties un radīt papildus pievienoto vērtību un ietekmi uz tautsaimniecības attīstību, jo saņēmējiem tika izvirzīta prasība 5 gadus neveikt izmaiņas attiecībā uz iekārtām un aprīkojumu, kas iegādāts par SF naudu.	Aptaujas rezultātā saņēmēji norādīja ne tikai uz ārkārtīgi lielajām birokrātiskajām prasībām projektu pieteikumu sagatavošanā, bet uz dažām, viņuprāt, nesamērīgām prasībām projektu ieviešanā, kuras ir noteiktas ar Struktūrfondu regulām ^{29,30} . Tā, piemēram, saņēmējs piecus gadus ar iekārtu, kuru ir iepircis ar SF atbalstu, piemēram, sava uzņēmuma ražošanas modernizācijai, nevar neko darīt.	Nodrošināt likumdošanas ietvara izmaiņas atbilstoši izstrādātajai metodoloģijai, lai SF saņēmēji varētu elastīgi reaģēt uz tehnoloģiskajām izmaiņām, kas neparedz izmaiņas attiecībā uz projekta mērķiem.	3
5.	Pārmērīgās SF ieviešanas prasības nav nodrošinājušas „value for money” principa	Vairāki saņēmēji norādīja uz nesamērīgajām prasībām apaļošanai līdz diviem cipariem aiz komata visos finanšu aprēķinos.	Vadošajai iestādei sadarbībā ar SF vadībā iesaistītajām institūcijām izvērtēt	3

²⁹ Regula (EK) Nr. 1260/1999, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par struktūrfondu.

³⁰ KOMISIJAS REGULA (EK) Nr. 1828/2006 kas paredz noteikumus par to, kā īstenot Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1080/2006 par Eiropas Reģionālās attīstības fondu

<p>ievērošanu attiecībā uz finansējuma aprēķināšanas un apaļošanas principa piemērošanu.</p>	<p>Izvērtējot patērētās cilvēkstundas un izmaksas uz vienu vienību attiecībā pret ieguvumu, kas radies precizējot divus ciparus aiz komata, jāsecina, ka šāda prasība ir neproporcionāla attiecībā pret ieguvumu.</p>	<p>risku politiku attiecībā uz finansējuma apaļošanas nosacījumiem, ierosinot finansējuma aprēķinos izmantot pieeju ar apaļošanu līdz veseliem cipariem.</p>
<p>6. Iesniedzamās projektu dokumentācijas aizpildīšana radīja saņēmējiem papildus grūtības un prasīja papildus laiku ieviešanas dokumentācijas atbilstoši sagatavošanai</p>	<p>Kā otrs biežākais iemesls, kurš neļāva projektus uzsākt un pabeigt plānotajā laikā, tiek minētas sarežģītās projektu ieviešanas prasības. Šo atbilžu variantu ir minējuši 42% respondentu. Kā norādīja tie projektu īstenotāji, kuri to darīja pirmo reizi, tad sākumā izprast visas prasības tiešām esot bijis sarežģīti. <i>„Kāpēc tabulās jāskaita vieni un tie paši skaitļi. Atskaites būtu vienkāršojamas „salinkojot” vairākas šūnas excel programmā.”</i></p>	<p>SF vadībā iesaistītajām institūcijām nodrošināt visas no saņēmējiem pieprasāmās ieviešanas dokumentācijas izstrādi „EXCEL” programmā, nodrošinot nepieciešamo formulu ievadi un attiecīgo šūnu sasaisti.</p>
<p>Secinājumi un ieteikumi attiecībā uz SF ieguldījumu organizāciju attīstībā</p>		
<p>7. Vairāk kā 80% ir gatavi atkārtoti īstenot projektu pie tiem pašiem atbalsta nosacījumiem kā 2004.-2006. g. plānošanas periodā. Savlaicīgu SF finansējuma apguvi var apdraudēt konkrētas informācijas un skaidrojumu trūkums par iespējām, ko piedāvā 2007.-2013.gada programmas.</p>	<p>Pie tiem pašiem atbalsta nosacījumiem kā 2004.-2006.gada plānošanas periodā būtu gatavi pieteikties lielākoties komersanti un NVO, kam nebija jānodrošina savs līdzfinansējums. Vislielāko gatavību atkārtoti pieteikties SF finansējumam izrādīja komersanti, kas bija saņēmuši SF finansējumu uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstībai un uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai. Salīdzinoši ar iepriekšējo plānošanas periodu 2007.-2013.gada plānošanas periodā finansējums uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstībai komersantiem ir pieejams vienīgi īpaši atbalstāmajās teritorijās un proporcionāli mazākā apmērā, savukārt, finansējums ar inovācijām saistītu jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei ir būtiski pieaudzis. Komersantu izteikumi intervijās netieši apliecināja to, ka pastāv grūtības ar informācijas uztveršanu par 2007.-2013.gada</p>	<p>Atbildīgajām iestādēm pievērst īpašu uzmanību saņēmēju informēšanai par SF finansējuma pieejamību uzņēmējdarbības un inovāciju jomā.</p>

		programmu piedāvājumu. Viegli saprotamas informācijas trūkums var ietekmēt potenciālo SF finansējuma saņēmēju aktivitāti un sekmīgu finansējuma apguvi.		
8.	<p>Finansiāli apjomīgākie projekti tikuši īstenoti reģionos, kuros ir augstāki attīstības rādītāji (piem., IKP, darba alga, u.c.), bet vājāk attīstītos reģionos (piem., Latgalē) tikuši īstenoti maza apjoma, „mīksti” (3.prioritāte) projekti ar 0% līdzfinansējumu. Tiesa, uz šādiem projektiem saņēmēji pieteikušies un SF līdzfinansējumu saņēmuši atkārtoti, turklāt arī nākotnē plāno attīstīt tieši to jomu, kurā saņemts atbalsts. Latgalē salīdzinoši neaktīvi SF apgūvē ir komersanti. LAD pieredze liecina, ka saņēmējiem, īpaši bez iepriekšējas pieredzes, palīdz atbalsts projektu pieteikumu aizpildīšanā, precizēšanā.</p>	<p>Latgales plānošanas reģionā 41% no īstenotajiem projektiem nesasniedz 50 000 latu. Projekti, kuru attiecināmo izmaksu finansiālais apjoms pārsniedz 1 000 000 latu lielākā daļa (6) ir īstenoti Kurzemes plānošanas reģionā, 4 – Vidzemes plānošanas reģionā un pa diviem Rīgas un Zemgales reģionā. Puse no projektiem ar kopējām attiecināmajām izmaksās lielākām par vienu miljonu latu īstenoti zem <i>Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstības</i> pasākuma. Latgales reģionā katrs ceturtais projekts (24%) īstenots zem <i>Sociālās atstumtības mazināšanas Nodarbības veicināšanas</i> (15%) un <i>Vides infrastruktūras uzlabošanas un tūrisma veicināšanas</i> (15%) pasākumu ietvaros.</p> <p>97% pieredzes bagātākie Latgales reģiona projektu īstenotāji plāno vēlreiz pieteikties SF finansējuma saņemšanai.</p> <p>2007.-2013.gada programmas uzņēmējiem no īpaši atbalstāmajām teritorijām piedāvā līdzvērtīgus SF atbalsta nosacījumus, kādi tie bija pieejami iepriekšējā perioda programmās, turklāt pieejamā finansējuma apjoms salīdzinoši ir pieaudzis par 90%. Pierobežas teritorijā esošiem komersantiem pieejama atbalsta intensitāte līdz 50% apmērā, bet pārējās teritorijās līdz 40%³¹.</p>	<p>Komersantu atbalstam paredzēto SF pasākumu administrēšanā iesaistītajām iestādēm apsvērt iespēju izveidot struktūrvienības reģionu līmenī, īpaši Latgalē, kas ir salīdzinoši mazāk aktīva nekā citi reģioni, jo šāda pieeja ir ļoti pozitīvi novērtēta no LADa puses.</p>	1
9.	<p>Dalība SF līdzfinansētos projektos daļēji ir veicinājusi plānošanas kultūras attīstību Latvijas uzņēmumu vidē, tomēr attīstības dokumenti salīdzinoši reti tiek arī izmantoti kā</p>	<p>Izvērtējuma gaitā tika konstatēts, ka lielākajai daļai aptaujāto komersantu pirms pieteikšanās SF finansējumam nebija izstrādātu attīstības dokumentu. Biznesa plāns lielākoties ticis uzskatīts par līdzekli SF atbalsta saņemšanai un parasti izstrādāts SF līdzfinansētajam projektam, nevis</p>	<p>Netiek izvirzīta specifiska rekomendācija</p>	

instrumenti attīstības plānošanai.	uzņēmumam kopumā. Līdz ar to šie dokumenti lielākoties netiek izmantoti par instrumentiem attīstības plānošanai. To daļēji veicina arī straujais ekonomiskās attīstības kritums.		
Secinājumi un ieteikumi tautsaimniecības attīstībai attiecībā uz SF finansējuma izlietojuma ietekme			
10. SF līdzfinansējums ir būtiski sekmējis nevalstisko organizāciju, kā arī pašvaldību darbību 2004. - 2006.gada periodā.	Izvērtējuma gaitā tika konstatēts, ka lielākā daļa nevalstisko organizāciju un gandrīz puse Latvijas pašvaldību nebūtu realizējušas savus projektus bez struktūrfondu līdzfinansējuma. Likumsakarīgi, ka pašvaldības un nevalstiskās organizācijas pauda lielu ieinteresētību atkārtoti pieteikties SF finansējuma saņemšanai pēc līdzvērtīgiem nosacījumiem kā 2004. - 2006.gada plānošanas periodā.	Šis jautājums būtu skatāms programmēšanas un plānošanas periodā, tādēļ netiek izvirzīta konkrēta rekomendācija.	1
11. Var secināt, ka SF finansējuma atmaksām ir bijusi labvēlīgā ietekme uz tautsaimniecības attīstību, jo tās veicinājušas uzņēmumu un darbaspēka konkurētspējas palielināšanos.	SF līdzfinansējuma atmaksu saņēmēji ir lielākoties novirzījuši mērķiem, kas saistīti ar attīstību, piemēram, iekārtu iegādei un apmācībām. Šāda rīcība pamatojas gan organizāciju plānošanas dokumentos, gan salīdzinoši labvēlīgos banku kredītu nosacījumos, kuri bija spēkā no 2004. līdz 2006. gadam.	Netiek izvirzīta specifiska rekomendācija.	
12. VPD noteiktie ietekmes līmeņa indikatori ir vispārīgi, VISā nav informācija par SF projektu tiešo ieguldījumu šo indikatoru sasniegšanā, piemēram, SF saņēmēju radītās un saglabātās darba vietas vismaz 24 mēnešu pēc projekta beigām/ vai darba algu palielināšanās uzņēmumos, kas saņēmuši SF līdzfinansējumu pret līdzīgiem uzņēmumiem, kas nav saņēmuši SF līdzfinansējumu. Līdz ar to SF līdzfinansējuma atmaksām nav konstatējama tieša ietekme uz makroekonomiskajiem rādītājiem.	VPD un PP ir noteikti ietekmes rādītāji (piemēram, tiks radīti 10 000 neto jauno darbavietu; saimnieciski aktīvo uzņēmumu proporcija palielināsies līdz 20 uzņēmumiem uz 1000 rezidenti; lauku rajonos tērējamie ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli palielināsies par 7%)., tomēr esošā SF uzraudzības sistēma uzkrāj informāciju par finansēto projektu tiešajiem iznākumu rādītājiem kvantitatīvā līmenī, piemēram, iegādāti 702 pētniecības aprīkojuma priekšmeti, ierīkoti 30 publiskie interneta pieejas punkti, 281 mazais un vidējais uzņēmums saņem finansiālo atbalstu ārējo konsultāciju pakalpojumu sniegšanai un pieredzes apmaiņai, utt. (skat 4. pielikumu).	SF uzraudzības sistēmā paredzēt iespēju iegūt informāciju no SF līdzfinansējuma saņēmējiem par tā radīto ietekmi, piem., jaunu darba vietu skaits, vidējā alga, u.c. Informācijas pieprasīšana nepieciešama ne biežāk kā 1 reizi gadā, iespējami atvieglot SF līdzfinansējuma saņēmējiem informācijas iesniegšanu (piem., nosūtot elektroniskas anketas, kuru apstrāde ir automatizēta un neprasa atkārtot projekta iesniegumā un atskaitēs prasīto informāciju).	2

Pielikumu saraksts

1. pielikums Izmantotās literatūras avoti
2. pielikums Datu tabula
4. pielikums SF līdzfinansējuma atmaksas saņemšanas kārtība
5. pielikums SF aktivitāšu ieviešanas rezultāti

1. pielikums Izmantotās literatūras avoti

Grāmatas

В.А. Ядов Стратегия социологического исследования. Институт Социологии РАН 1999. 188 стр.

Raksti

Garanča B. Vārds — apakškomisijai. Ekonomikas terminoloģijas apakškomisija (ETAК)// LZA Terminoloģijas jaunumi. 01.05.2004.

Ziņojumi

1. Finanšu ministrijas informatīvais ziņojums par Latvijas gatavību Eiropas Savienības finanšu resursu apguvei. Izskatīts MK sēdē 25.01.2005.
2. Finanšu ministrijas informatīvais ziņojums par Eiropas Savienības finanšu resursu (struktūrfondu un Kohēzijas fonda) apguvi. Izskatīts MK sēdē 7.02.2006.
3. Īpašu uzdevumu ministra Eiropas Savienības līdzekļu apguves lietās informatīvais ziņojums par Eiropas Savienības finanšu resursu (struktūrfondu un Kohēzijas fonda) apguvi. Izskatīts MK sēdē 13.02.2007.
4. Finanšu ministrijas informatīvais ziņojums par Eiropas Savienības finanšu resursu (SF un KF) apguvi Izskatīts MK sēdē 12.02.2008.
5. Finanšu ministrijas informatīvais ziņojums par Eiropas Savienības finanšu resursu (SF un KF) apguvi Izskatīts MK sēdē 13.05.2008.
6. „BICEPS”, ES fondu makroekonomiskās ietekmes izvērtējums Otrā posma ziņojums 2008. gada jūnijs.
7. SIA „Konsorts”, SIA „Geo Consultants” , Eiropas Savienības fondu līdzfinansēto infrastruktūras projektu ieviešanas izmaksu pieauguma riski un to ietekme uz projektu īstenošanu, 2007. gada septembrī
8. SIA "Ernst&Young Baltic" izvērtējums „Izdevumu apliecināšanas procesa atbilstības un efektivitātes izvērtējums”.

Resursi internetā

Finanšu ministrija. www.esfondi.lv
Centrālā statistikas pārvalde. www.csb.lv

Likumi, regulas, noteikumi, programmdokumenti

1. Likums "Par valsts budžetu 2006. gadam", Makroekonomiskās stratēģijas apraksts
2. Regula (EK) Nr. 1260/1999, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par struktūrfondu
3. KOMISIJAS REGULA (EK) Nr. 1828/2006 kas paredz noteikumus par to, kā īstenot Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006, ar ko paredz vispārīgus

noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1080/2006 par Eiropas Reģionālās attīstības fondu

4. MK noteikumi Nr. 546 “Kārtība, kādā valsts budžetā plāno līdzekļus Eiropas Savienības struktūrfondu finansēto projektu īstenošanai un veic maksājumus” (27.06.2006) un šo noteikumu grozījumi (MK noteikumi Nr. 488 (10.07.2006)
5. MK noteikumi Nr. 63 (16.01.2007)
6. MK noteikumi Nr. 797 (20.11.2007)
7. MK noteikumi Nr. 494 “Eiropas Savienības struktūrfondu finanšu vadības nodrošināšanas kārtība” (20.06.2006).
8. Vienotais programmdokuments Mērķa 1 programmai Latvijā 2004.-2006.gadam, Eiropas Komisijā apstiprināts 2004. gada 17. jūnijā.

Citi

1. Lauku Attīstības plāns (2004.-2006.)

2. pielikums Datu tabula

1. jautājums

Vai Jūsu organizācija ir saņēmusi SF līdzfinansējuma atmaksu?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Jā	383	91,8
Nē	32	8,2
Kopā	415	100

2. jautājums

Atzīmējiet to SF saņēmēju grupu, kurai Jūs atbilstat pēc norādītā tipa?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Fiziska persona	8	2,1
Juridiska persona	219	57,5
Nevalstiska organizācija	38	10,0
Pašvaldība	92	24,1
Zemnieku saimniecība	23	6,0
Zvejnieku saimniecība	1	0,3
Kopā	381	100

3. jautājums

Norādiet, cik SF līdzfinansētus projektus Jūsu organizācija jau ir pabeigusi un saņēmusi SF līdzfinansējuma atmaksu?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
1	204	53,5
>1	177	46,5
Kopā	381	100

4. jautājums

Atzīmējiet, cik lielas bija Jūsu īstenotā projekta kopējās attiecināmās izmaksas latos?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
< 50 000	202	53,0
50 000 – 250 000	114	29,9
250 000 – 500 000	32	8,4
500 000 – 1 000 000	19	5,0
> 1 000 000	14	3,7
Kopā	381	100

5. jautājums

Atzīmējiet SF plānošanas dokumentos noteikto pasākumu, zem kura īstenojāt projektu?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai	41	11
Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība	40	11
Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana	36	9
Apmācības	33	9
Izglītības un tālākizglītības attīstība	31	8
Sociālās atstumtības mazināšana	31	8
Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos	21	6
Nodarbinātības veicināšana	20	5
Mežsaimniecības attīstība	17	5
Izglītības, veselības un sociālās infrastruktūras attīstība	16	4
Citas ERAF tehniskās palīdzības izmaksas	14	4
Lauku teritoriju pārveidošanas un attīstības veicināšana	12	3
Vietējo rīcību attīstība (LEADER)	12	3
Informācijas un sakaru tehnoloģiju attīstība	9	2
Pieejamības un transporta sistēmas attīstība	8	2
Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un marketinga uzlabošana	6	2
Atbalsts inovāciju attīstībai	5	1
Pieeja finansējumam maziem un vidējiem uzņēmumiem	5	1
Lauksaimniecības produktu pārstrādes un marketinga uzlabošana	5	1
Citas ELVGF tehniskās palīdzības izmaksas	5	1
Atbalsts jauniem zemniekiem	3	0,8
Zvejas intensitātes sabalansēšana	3	0,8
Atbalsts ERAF programmas vadībai	3	0,8
Citas ESF tehniskās palīdzības izmaksas	2	0,5
Atbalsts ELVGF programmas vadībai	2	0,5
Flotes atjaunošana un zvejas kuģu modernizēšana	1	0,3
Kopā	381	100

6. jautājums

Norādiet, kādā apmērā Jūs nodrošinājāt projekta līdzfinansējumu?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
0%	49	12,9
1-10%	41	10,8
11-15%	34	8,9
16-25%	83	21,8
26-50%	174	45,7
Kopā	381	100

7. jautājums

Atzīmējiet reģionu, kurā Jūsu projekts tika īstenots?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Rīgas reģions	129	33,9
Vidzemes reģions	83	21,8
Kurzemes reģions	67	17,6
Zemgales reģions	53	13,9
Latgales reģions	49	12,9
Kopā	381	100

8. jautājums

Vai jūsu organizācijai ir izstrādāts attīstības dokuments, kurā noteikti organizācijas attīstības mērķi 3-5 gadu perspektīvā?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Jā	239	62,7
Nē	142	37,3
Kopā	381	100

9. jautājums

Atzīmējiet, kāda tipa attīstības dokuments Jūsu organizācijai ir izstrādāts?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Biznesa plāns vai līdzvērtīgs dokuments	84	35,1
Attīstības programmas, investīciju plāni	78	32,6
Statūti, darbības programmas	53	22,2
Cits variants	24	10,0
Kopā	239	100

10. jautājums

Norādiet, vai sākotnēji tika paredzēts SF līdzfinansējuma atmaksu izlietot ar attīstības dokumentos noteiktajiem mērķiem?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Jā	201	84,1
Nē	38	15,9
Kopā	239	100

11. jautājums

Kādiem mērķiem bija paredzēts izmantot SF līdzfinansējuma atmaksu?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Ražošanas modernizēšanai	50	24,9
Iekārtu iegādei	62	30,8
Apmācībām	52	25,9
Atalgojuma palielināšanai	3	1,5
Sociāliem, kultūras, izklaides pasākumiem	9	4,5
Ceļojumam	1	0,5
Automašīnas iegādei	1	0,5
Remontam	16	8
Kredīta atmaksai	31	15,4
Citu projektu līdzfinansēšanai	14	7
Projekta izmaksu sadārdzinājuma segšanai	6	3
Cits variants	30	14,9
Atbildējušo skaits	201	

12. jautājums

Norādiet, vai SF līdzfinansējuma atmaksa tika izlietota atbilstoši attīstības dokumentos sākotnēji paredzētajam mērķim?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Jā	201	100
Atbildējušo skaits	201	100

13. jautājums

Norādiet, kādiem mērķiem SF līdzfinansējuma atmaksa tika izlietota?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Ražošanas modernizēšanai	30	16,7
Iekārtu iegādei	44	24,4
Apmācībām	52	28,9
Atalgojuma palielināšanai	5	2,8
Sociāliem, kultūras, izklaides pasākumiem	1	0,6
Ceļojumam	1	0,6
Automašīnas iegādei	3	1,7
Remontam	14	7,8
Kredīta atmaksai	17	9,4
Citu projektu līdzfinansēšanai	19	10,6
Projekta izmaksu sadārdzinājuma segšanai	5	2,8
Cits variants	35	19,4
Nekustāmā īpašuma iegādei	1	0,6
Atbildējušo skaits	180	

14. jautājums

Norādiet, vai SF līdzfinansējuma atmaksu saņēmt pilnā apmērā?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Jā	324	85,0
Nē	57	15,0
Kopā	381	100

15. jautājums

Kādi bija iemesli SF līdzfinansējuma atmaksas samazināšanai?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Neatbilstoši veikta iepirkuma procedūra	2	3,5
Kļūdas projekta ieviešanas dokumentācijā	15	26,3
Neatbilstoši sākotnēji plānotajam budžetam veiktas izmaksas	20	35,1
Cits variants	26	45,6
Atbildējušo skaits	57	

16. jautājums

Kādā apmērā SF līdzfinansējuma atmaksa tika samazināta?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Mazāk kā 1% no projekta kopējām attiecināmām izmaksām	18	31,6
1-5% no projekta kopējām attiecināmām izmaksām	25	43,9
6-10% no projekta kopējām attiecināmām izmaksām	9	15,8
11-20% no projekta kopējām attiecināmām izmaksām	4	7,0
21-50% no projekta kopējām attiecināmām izmaksām	1	1,8
Kopā	57	100

17. jautājums

Vai SF līdzfinansējuma atmaksu saņēmāt atbilstoši projekta pieteikumā plānotajam laika grafikam?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Jā	268	70,3
Nē	113	29,7
Kopā	381	100

18. jautājums

Atzīmējiet, par cik mēnešiem SF līdzfinansējuma atmaksa aizkavējās?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
<1	8	7,1
1-3	54	47,8
4-6	39	34,5
7-12	9	8,0
>12	3	2,7
Kopā	113	100

19. jautājums

Norādiet iemeslus, kāpēc aizkavējās SF līdzfinansējuma atmaksa?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Bija jālabo kļūdaini aizpildītie dokumenti	48	42,5
SF vadībā iesaistītās institūcijas neizskatīja iesniegto dokumentāciju paredzētajā laikā	50	44,2
Aizkavējās projekta ietvaros veicamās aktivitātes	28	24,8
Cits iemesls	25	22,1
Atbildējušo skaits	113	

20. jautājums

Norādiet, vai SF līdzfinansējuma atmaksas kavējums lika atteikties no kādu ieceru realizācijas?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Jā	9	8,0
Nē	77	68,1
Daļēji	27	23,9
Kopā	113	100

21. jautājums

Norādiet, vai projekta ieviešana sākās projekta pieteikumā plānotajā laikā?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Jā	272	71,4
Nē	109	28,6
Kopā	381	100

22. jautājums

Par cik mēnešiem Jūsu projekta ieviešana sākās vēlāk nekā projekta pieteikumā plānots?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
1-3	50	45,9
4-6	41	37,6
7-12	14	12,8
>12	4	3,7
Kopā	109	100

23. jautājums

Miniet galvenos faktorus, kuri traucēja pabeigt projekta ieviešanu saskaņā ar pieteikumā plānoto laika grafiku?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Nepietiekami cilvēkresursi	4	3,7
Nepietiekami finanšu resursi	4	3,7
Nepietiekams atbalsts no SF administrējošām institūcijām	9	8,3
Sarežģītas projektu ieviešanas prasības	46	42,2
Cits variants	57	52,3
Atbildējušo skaits	109	

24. jautājums

Atzīmējiet, vai Jūs būtu realizējis projektu bez SF līdzfinansējuma?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Jā, pilnībā	33	8,7
Lielāko daļu jā	74	19,4
Vairāk nē, nekā jā	156	40,9
Noteikti nē	118	31,0
Kopā	381	100

25. jautājums

Kādā apmērā Jūs būtu gatavs nodrošināt projekta līdzfinansējumu, īstenojot projektu atkārtoti?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
0%	44	11,5
1-10%	83	21,8
11-15%	60	15,7
16-25%	91	23,9
26-50%	103	27,0
Kopā	381	100

26. jautājums

Vai nākotnē plānojat atkārtoti pieteikties SF finansējuma saņemšanai?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Jā	333	87,4
Nē	48	12,6
Kopā	381	100

27. jautājums

Vai plānojat turpināt darbību jomā, kuras attīstībai saņēmt SF līdzfinansējumu?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Jā	362	95,0
Nē	19	5,0
Kopā	381	100

28. jautājums

Kādu pozīciju Jūs ieņemat organizācijā, kuru pārstāvat?

	Absolūtos skaitļos	Procentos
Projektu vadītājs	130	34,1
Iestādes vadītājs	171	44,9
Sekretārs	7	1,8
Cits	73	19,2
Kopā	381	100

3. pielikums SF līdzfinansējuma atmaksas saņemšanas kārtība

Struktūrfondu finansējuma maksājuma plūsma aprakstīta Programmas papildinājumā un noteikta virknē SF ieviešanu regulējošo tiesību aktu³². Finansējuma atmaksas saņemšanas kārtība noteikta ERAF, ESF, ELVGF un ZVFI atklāto konkursu projektos un ERAF un ESF nacionālajos projektos ir vienāda. Nelielas atšķirības piemīt maksājumiem ERAF un ESF grantu shēmu ietvaros.

Maksājumu plūsma ERAF, ESF, ELVGF un ZVFI atklāto konkursu projektos, ERAF un ESF nacionālajos projektos

Struktūrfonda finansējuma saņēmējs pārbauda un apstiprina piegādes un rēķinus, un pārbauda pamatojošos dokumentus, kā arī nodrošina atbilstošu grāmatvedības uzskaiti un ziņojumu sniegšanu par projektu ieviešanas gaitu otrā līmeņa starpniek institūcijā.

Struktūrfonda finansējuma saņēmējs veic maksājumus līgumslēdzēja par darbu izpildi, piegādēm un pakalpojumiem kontā, sagatavo un iesniedz līdzekļu atmaksas pieprasījumu otrā līmeņa starpniek institūcijā. Atmaksas pieprasījumu iesniegšanas prasības noteiktas līgumā starp struktūrfonda finansējuma saņēmēju un otrā līmeņa starpniek institūciju.

Otrā līmeņa starpniek institūcija pārbauda atmaksas pieprasījumu, apstiprina maksājumu un iesniedz to maksājumu iestādes Norēķinu departamentam. Maksājumu iestādes Norēķinu departaments pārbauda atmaksas pieprasījumu un veic maksājumu struktūrfonda finansējuma saņēmējam.

Maksājumu plūsma ERAF un ESF grantu shēmās

Granta finansējuma saņēmējs pārbauda un apstiprina piegādes un rēķinus, pārbauda pamatojošos dokumentus, nodrošina atbilstošu grāmatvedības uzskaiti un sniedz ziņojumus grantu shēmas apsaimniekotājam (struktūrfonda finansējuma saņēmējam) par projekta ieviešanas gaitu.

Granta finansējuma saņēmējs veic maksājumus līgumslēdzēju par darbu izpildi, piegādēm un pakalpojumiem kontos, sagatavo un iesniedz struktūrfonda līdzekļu atmaksas pieprasījumus grantu shēmas apsaimniekotājam (struktūrfonda finansējuma saņēmējam).

Granta shēmas apsaimniekotājs (struktūrfonda finansējuma saņēmējs) pārbauda atmaksas pieprasījumus, veic maksājumus granta finansējuma saņēmējam un sagatavo atmaksas pieprasījumus, ko iesniedz otrā līmeņa starpniek institūcijā.

³² MK noteikumi Nr. 546 “Kārtība, kādā valsts budžetā plāno līdzekļus Eiropas Savienības struktūrfondu finansēto projektu īstenošanai un veic maksājumus” (27.06.2006) un šo noteikumu grozījumi (MK noteikumi Nr. 488 (10.07.2006), MK noteikumi Nr. 63 (16.01.2007) un MK noteikumi Nr. 797 (20.11.2007); MK noteikumi Nr. 494 “Eiropas Savienības struktūrfondu finanšu vadības nodrošināšanas kārtība” (20.06.2006).

Otrā līmeņa starpniekinstitūcija pārbauda atmaksas pieprasījumus, apstiprina maksājumus un iesniedz tos maksājumu iestādes Norēķinu departamentā. Maksājumu iestādes Norēķinu departaments pārbauda atmaksas pieprasījumus un veic maksājumus grantu shēmas apsaimniekotājam (struktūrfonda finansējuma saņēmējam).

4. pielikums SF aktivitāšu ieviešanas rezultāti

Eiropas Reģionālās attīstības fonds

2004.-2006.g. plānošanas periodā ERAF ietvaros pabeigti 857 projekti³³, un sasniegtie rezultāti ir sekojoši³⁴:

ilgtspējīgas attīstības veicināšanas jomā:

- **vides infrastruktūras uzlabošanas un tūrisma nozarē:**

- uzlabotas 59 ūdens pakalpojumu sistēmas, par 3,04% palielinoties to cilvēku skaitam, kuri saņem kvalitatīvu dzeramo ūdeni;
- slēgtas un rekultivētas 60 atkritumu izgāztuvju teritorijas 43 ha platībā, par 3,99% palielinoties rekultivēto atkritumu izgāztuvju skaitam;
- ieviesti 2 rajonu siltumapgādes sistēmas uzlabošanas projekti, par 1% uzlabojoties daļai no neatbilstošajām rajonu apkures sistēmām;
- atbalstītas 4 potenciālās NATURA 2000 teritorijas ar attīstītu infrastruktūru;
- tiek īstenoti 10 kultūrvēstures mantojuma saglabāšanas projekti;

(Šajā nozarē finansējumu sniedz arī *Kohēzijas fonds*, kura ietvaros:

- izbūvēti un atjaunoti 179 km ar ūdens apgādes sistēmas tīkliem saistīti cauruļvadi;

- izbūvēti un atjaunoti 290km ar kanalizācijas un notekūdeņu sistēmas tīkliem saistīti cauruļvadi;
- pilnībā no jauna izbūvētas vai rekonstruētas 8 notekūdeņu attīrīšanas staciju iekārtas (22,9% no 35 plānotajām) un 32 kanalizācijas sūkņu staciju iekārtas;
- atkritumu apsaimniekošanas jomā ir izbūvēti 6 jauni atkritumu poligoni ar kopējo platību 86 ha no plānotajiem 10 poligoniem ar kopējo platību 110 ha;
- slēgtas vai rekultivētas 55 novecojušas vai nelegālas atkritumu izgāztuves.)

- **transporta sistēmas attīstības un pieejamības jomā** (šajā jomā finansējumu sniedz arī Kohēzijas fonds, skatīt tālāk tekstā 2.3. KF ietvaros sasniegtie rezultāti):

- atjaunoti 143,49 km ceļu, par 49% samazinoties pirmās šķiras grants ceļiem, par 57,4% palielinoties pirmās šķiras ceļu ar pietiekošu nestspēju skaitam, par 57,5% samazinoties pirmās šķiras ceļu, kas atrodas kritiskā stāvoklī, skaitam;
- atjaunoti 9 tilti, par 81,76% samazinoties nestspēju zaudējušo tiltu skaitam pirmās šķiras ceļu tīklā;

³³ saskaņā ar struktūrfondu vadības informācijas sistēmas sniegtajiem datiem par ERAF projektu statusu laika posmā no 01.01.2004.-31.12.2007.

³⁴ saskaņā ar ERAF vadībā iesaistīto ministriju iesniegto informāciju par rādītāju izpildi līdz 31.12.2007.

- atjaunoti 2 dambji/moli.
Šajā atbalsta sektorā satiksmes intensitāte uz pirmās šķiras autoceļiem palielinājusies par 2248 automašīnām dienā, bet kopējā satiksmes intensitāte palielinājusies par 1,6-2,4%;

(Šajā nozarē finansējumu sniedz arī *Kohēzijas fonds*, kura ietvaros:

- izbūvēti un atjaunoti 70km ceļu;
 - atjaunoti un no jauna izbūvēti 24 krustojumi;
 - atjaunoti un no jauna izbūvēti 30 tilti;
 - atjaunoti un no jauna izbūvēti 9 gājēju tuneļi un pārvadi;
 - dzelzceļa jomā atjaunoti vai no jauna izbūvēti 9 km dzelzceļa sliežu ceļi;
 - uzstādītas 645 pārmijas un pārmiju pievadi, kā arī 37 dzelzceļa signalizācijas sistēmas iekārtas.)
- **informācijas un sakaru tehnoloģiju attīstības atbalstā:**
 - izstrādātas/uzlabotas 6 liela mēroga nacionālās informācijas sistēmas, kas pieejamas publiskai izmantošanai;
 - ierīkoti 30 publiskie interneta pieejas punkti;
 - 100% vidusskolu un 95% pašvaldību nodrošināta piekļuve informācijas un komunikāciju tehnoloģijām;
 - valsts un pašvaldību institūcijām sniegts 31 elektroniskais pakalpojums;
 - **izglītības, veselības aprūpes un sociālās infrastruktūras attīstības ietvaros:**
 - atbalstītas 37 izglītības iestādes, tādējādi par 20% palielinājies apmācību programmu skaits profesionālās izglītības un apmācības iestādēs, kas nodrošinātas ar atbilstošu un mūsdienīgu mācības aprīkojumu un nepieciešamo infrastruktūru, bet par 50% palielinājies to studiju programmu skaits zinātņu un tehnoloģiju ietilpīgajās nozarēs, kuras nodrošinātas ar atbilstošu un mūsdienīgu aprīkojumu un nepieciešamo infrastruktūru;
 - 56 nodarbinātības politikas ieviešanas institūcijās pilnveidota infrastruktūra;
 - 18 sociālo pakalpojumu sniedzēju institūcijās 4 plānošanas reģionos pilnveidota to infrastruktūra/izveidots komplekss sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu tīkls. Tā rezultātā 42 cilvēki ar invaliditāti pēc institucionālās aprūpes uzsākuši neatkarīgu dzīvi;
 - ierīkoti 5 primārās veselības aprūpes centri;
 - 9 slimnīcās pieejamas asins nodošanas informācijas sistēmas;
 - 3 veselības aprūpes iestādēs atjaunotas neatliekamās medicīniskās palīdzības telpas;
 - iegādātas 20 jaunas operatīvās neatliekamās medicīniskās palīdzības automašīnas, kā rezultātā ātrās medicīniskās palīdzības sniegšanas laiks samazinājies pilsētās līdz 15 min, laukos – līdz 25 min.

Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšanas jomā:

- **inovāciju attīstības atbalstā** izstrādāti 20 izmēģinājumu modeļi;
- **uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība:**
 - atbalstīti 363 uzņēmumi, no tiem 164 ir infrastruktūras investīciju projekti, lai modernizētu ražošanas procesus un produktus saskaņā ar tirgus standartiem un prasībām, 9 – infrastruktūras investīciju projekti koplietošanas iekārtā, 17 – infrastruktūras investīciju projekti sabiedriskās lietošanas tīklu pieejamības nodrošināšanai. Īpaši atbalstāmajās teritorijās īstenoti 173 infrastruktūras investīciju projekti. Tādējādi privāto investīciju apjoms infrastruktūrā pieaudzis par EUR 141 milj., bet privāto investīciju apjoms infrastruktūrā īpaši atbalstāmajās teritorijās pieaudzis par EUR 12 milj.
 - izveidotas/nodrošinātas 2236 darba vietas īpaši atbalstāmajās teritorijās;
- **mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanas atbalsta ietvaros:**
 - atbalstīti 362 uzņēmumi, no kuriem 281 mazais un vidējais uzņēmums saņem finansiālo atbalstu ārējo konsultāciju pakalpojumu sniegšanai un pieredzes apmaiņai, bet 81 mazais un vidējais uzņēmums saņēmuši finansiālu atbalstu līdzdalībai starptautiskajos gadatirgos un izstādēs EUR 7,1 milj. apjomā;
- **pieejas finansējumam maziem un vidējiem uzņēmumiem atbalsta ietvaros:**
 - piešķirti 212 aizdevumi (t.sk. mikrokredīti) EUR 1,5 milj. apmērā;
 - piešķirtas 143 aizdevumu garantijas EUR 17 milj. apmērā;
 - veiktas 15 riska kapitāla investīcijas, izveidojot privātā sektora uzņēmējdarbības kapitāla ieguldījumus par EUR 17 milj.;
- **lietišķās zinātnes attīstības valsts zinātniskajās institūcijās ietvaros:**
 - atbalstīti 42 pētniecības projekti 19 pētniecības centros, par 20% pieaugot pētniecības centru īstenoto pētniecības projektu skaitam;
 - iegādāti 702 pētniecības aprīkojuma priekšmeti;
 - atbalsts sniegts 8 augstas konkurētspējas pētniecības jomās (materiālzinātnes nozare, organiskās sintēzes un biomedicīnas nozare, koksnes pārstrādes tehnoloģijas un mežzinātnes nozare, inženierzinātnes, informācijas tehnoloģiju nozare, astronomijas nozare, vides zinātnes, bioloģijas un ekoloģijas nozares).

Eiropas Sociālais fonds (ESF)

2004.-2006.g. plānošanas periodā ESF ietvaros pabeigti 533 projekti³⁵, un sasniegtie rezultāti ir sekojoši³⁶:

- **nodarbinātības veicināšanas** ietvaros:
 - atbalstīti 152 projekti;
 - atbalstu saņēmusi kopumā 50 991 persona, t.sk. bezdarbnieki, darba meklētāji, nodarbinātie, no tām 25 242 personas iekļāvušās darba tirgū pēc apmācības vai pārkvalifikācijas. 52% cilvēku saglabājuši darba vietu vismaz 6 mēnešus pēc projekta beigām. Ilgtermiņa bezdarba rādītājs samazinājies par 37,9% no kopējā bezdarbnieku skaita;
 - kapacitātes palielināšanas pasākumu ietvaros atbalstītas 19 darba tirgus attīstību un dzimuma līdztiesības politikas ieviešanu atbildīgās institūcijas, t.sk. 59 Nodarbinātības valsts aģentūras struktūrvienības, 20 Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūras filiāles, 8 Valsts darba inspekcijas struktūrvienības, 24 Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības nozaru arodbiedrības, 15 Latvijas Darba devēju konfederācijas dalīborganizācijas, 556 pašvaldības, 28 konsultatīvās padomes kā sociālās, reģionālās vai vietējās partnerinstitūcijas;
- **izglītības un tālākizglītības attīstības** atbalstā:
 - 148 projektu ietvaros (t.sk. 66 augstākās izglītības projekti, 82 profesionālās izglītības projekti) izstrādātas un uzsāktas īstenot jaunas studiju programmas, tā rezultātā 1 174 studentu pabeiguši jaunās vai uzlabotās studiju programmas, bet 4 470 studenti tās turpina;
 - 98 projektu ietvaros notikusi pedagogu un akadēmiskā personāla prakse uzņēmumos, 327 pedagogi/augstākās profesionālās izglītības iestāžu akadēmiskā personāla pārstāvji pabeiguši praksi uzņēmumos;
 - 54 projektu ietvaros notikusi pedagogu un akadēmiskā personāla apmācība, apmācīti 6 155 pedagogi;
 - 180 projektu ietvaros notikusi studentu mācību prakse, 3 650 vidējās profesionālās izglītības iestāžu un augstākās izglītības iestāžu studenti pabeiguši mācību praksi;
 - 5 projektu ietvaros atbalstītas doktorantūras un pēcdoktorantūras studijas, 119 doktoranti tās pabeiguši;
 - 8 projektu ietvaros tiek atbalstīta mūžizglītība, no jauna izveidoti 6 mūžizglītības tīkli, apmācīti 570 reģiona valsts iestāžu darbinieki un mūžizglītības koordinatori;
 - 38 projektu ietvaros izstrādātas
 - tālākizglītības programmas, tās pabeiguši 1 803 pieaugušie;
 - 137 projektu ietvaros nodrošinātas karjeras izvēles un konsultāciju sniegšanas iespējas izglītības iestādēs, tā rezultātā 73 519 skolēnu un studentu piedalījušies karjeras izglītības/konsultāciju pasākumos, bet 3 819 pedagogi pabeiguši apmācību karjeras izvēles pakalpojumu un konsultāciju sniegšanā;

³⁵ saskaņā ar struktūrfondu vadības informācijas sistēmas sniegtajiem datiem par ESF projektu statusu laika posmā no 01.01.2004.-31.12.2007.

³⁶ saskaņā ar ESF vadībā iesaistīto ministriju iesniegto informāciju par rādītāju izpildi līdz 31.12.2007.

- apmācīti 808 sociālie partneri;
- **sociālās atstumtības mazināšanas** ietvaros:
 - atbalstīti 303 projekti, kuru ietvaros apmācīti 800 sociālā darba speciālisti;
 - atbalstīti 65 izglītības projekti;
 - atbalstīti 36 projekti, kas vērsti uz jauniešu ar speciālām vajadzībām integrēšanu;
 - atbalstīti 29 projekti, kas vērsti uz pedagoģiskās korekcijas programmu izstrādi un ieviešanu, tajos piedalījušies 714 skolēni;
 - atbalstu saņēmušas 23 124 personas, no tām 5 399 personas jeb 27% iekļāvušās darba tirgū pēc apmācības vai pārkvalifikācijas saņemšanas; 49% cilvēku saglabājuši darba vietu vismaz 6 mēnešus pēc projekta beigām, bet ilgtermiņa bezdarba rādītājs samazinājies par 37,9% no kopējā bezdarbnieku skaita.

Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds (ELVGF)

2004.-2006.g. plānošanas periodā ELVGF ietvaros pabeigti 2375 projekti³⁷, un sasniegtie rezultāti ir sekojoši³⁸:

lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšanas jomā

- **investīciju lauksaimniecības uzņēmumos atbalsta ietvaros** atbalstu saņēmuši 656 lauksaimniecības uzņēmumi, no tiem rekonstruētas 58 ražošanā nepieciešamās ēkas un būves;
- **atbalsta jaunajiem zemniekiem ietvaros** atbalstu saņēmušas 298 jaunās lauku saimniecības, par 1,3% pieaugot gados jauno lauksaimniecības uzņēmumu īpašnieku īpatsvaram;
- **lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošanas** ietvaros atbalstu saņēmuši 26 pārstrādes uzņēmumi, ieviesta 1 iekšējās kvalitātes kontroles un kvalitātes vadības sistēma, tādējādi panākot lauksaimniecības produktu pārstrādes uzņēmumu ar uzlabotu kvalitātes kontroli un kvalitātes vadības sistēmu proporcionālu pieaugumu par 2,05%;
- **lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšanas** ietvaros:
 - atbalstīti 286 dažādošanas projekti 262 uzņēmumos ar dažādotu darbību;
 - uzbūvēti, atjaunoti vai rekonstruēti 351,62 km meliorācijas sistēmu, tādējādi panākot lauksaimniecības zemju ar uzlabotām meliorācijas sistēmām proporcionālu pieaugumu par 3%;
 - nokaļķoti 1 740,53 ha skābo augšņu, tādējādi panākot lauksaimniecībā izmantojamo zemju, kur skābās augsnes tiek kaļķotas, skaita proporcionālu pieaugumu par 0,5%;

³⁷ saskaņā ar struktūrfondu vadības informācijas sistēmas sniegtajiem datiem par ELVGF projektu statusu laika posmā no 01.01.2004.-31.12.2007.

³⁸ saskaņā ar ELVGF vadībā iesaistītās Zemkopības ministrijas iesniegto informāciju par rādītāju izpildi līdz 31.12.2007.

- 10% no kopējās lauksaimniecības zemju teritorijas attīrītas no milzu latvāņiem;
- **mežsaimniecības attīstības** atbalstā:
 - apmežota 2225,82 ha liela platība, tādējādi par 0,16% samazinājusies neapstrādātu zemju proporcija;
 - 66,8 ha platībā uzlabotas mežaudzes, tādējādi par 0,08% samazinājusies zemas kvalitātes mežaudzes proporcija;
 - ieviesti 411 kvalitatīvas un augstražīgas mežistrādes, meža augsnes sagatavošanas un koksnes pirmapstrādes tehnikas priekšmeti;
 - izveidoti un rekonstruēti meža ceļi 8,5 km kopgarumā;
 - izveidotas 24 meža īpašnieku apvienības;
- **vietējo rīcību attīstības (iniciatīvas „LEADER+” veida pasākums)** atbalsta ietvaros cilvēku, kas saistīti ar kopienas aktivitāti, skaits palielinājies par 1668 cilvēkiem;
- kopumā veiktas 15 372 personu **apmācības lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē** 679 182 cilvēkstundu garumā, tādējādi par 10% palielinājies lauksaimniecībā un mežsaimniecībā nodarbināto apmācīto personu īpatsvars.

Zivsaimniecības vadības finansēšanas instruments (ZVFI)

2004.-2006.g. plānošanas periodā ZVFI ietvaros pabeigti 313 projekti³⁹, un sasniegtie rezultāti ir sekojoši⁴⁰:

- **zvejas intensitātes sabalansēšanas** atbalsta ietvaros sadalīšanai nodoti 66 zvejas kuģi, bet 9 zvejas kuģi nodoti izmantošanai citiem mērķiem. Tādējādi sagriezto un norakstīto zvejas kuģu bruto tonnāža samazinājusies par GT-4083,7, un sagriezto un norakstīto zvejas kuģu jauda samazinājusies par kW-9670,28;
- **flotes atjaunošanas un zvejas kuģu modernizēšanas** ietvaros atbalstīti 57 zvejniecības kuģi, tādējādi modernizēti 7,9% zvejas flotes daļas;
- **zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un mārketinga uzlabošanas, zvejas ostu aprīkojuma un akvakultūras atbalstā modernizēti** 26 zivju ražošanas pārstrādes uzņēmumi, modernizētas 4 ostas un atbalstīti 22 akvakultūras uzņēmumi. Tā rezultātā atbilstoši ES higiēnas standartiem savu produkciju uzlabojuši 5,4% uzņēmumu, modernizēti 37,9% akvakultūras uzņēmumu;
- **piekrastes zvejas attīstības, sociāli ekonomisko pasākumu, atbalsta zvejas pagaidu pārtraukšanas gadījumos, jaunu noieta tirgu apgūšanas veicināšanas un ražotāju organizāciju** atbalsta ietvaros atbalstu saņēmuši

³⁹ saskaņā ar struktūrfondu vadības informācijas sistēmas sniegtajiem datiem par ZVFI projektu statusu laika posmā no 01.01.2004.-31.12.2007.

⁴⁰ saskaņā ar ZVFI vadībā iesaistītās Zemkopības ministrijas iesniegto informāciju par rādītāju izpildi līdz 31.12.2007.

196 zvejnieki/zvejas kuģu īpašnieki, veikti 7 mārketinga pasākumi, atbalstītas 2 ražošanas organizācija, 29 dalībniekiem iesaistoties ražotāju organizācijās.